T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI

DULKADIROĞLU BEYLİĞİ DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI VE MEZAR ANITLARI

Hazırlayan
Gizem ULUTOPCU

Danışman
Doç. Dr. Celil ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

HAZİRAN 2019
KAYSERİ

T.C.
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SANAT TARİHİ ANABİLİM DALI
SANAT TARİHİ BİLİM DALI

DULKADIROĞLU BEYLİĞİ DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI VE MEZAR ANITLARI

Hazırlayan
Gizem ULUTOPCU

Danışman
Doç. Dr. Celil ARSLAN

Yüksek Lisans Tezi

HAZİRAN 2019
KAYSERİ

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir şekilde elde edildiğini beyan ederim. Aynı zamanda bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi belirtirim.

Gizem ULUTOPCU

YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFA

"Dulkadiroğlu Beyliği Dönemi Mezar Taşları Ve Mezar Anıtları" adlı Yüksek Lisans tezi Erciyes Üniversitesi Lisansüstü Tez Önerisi ve Tez Yazma Yönergesi'ne uygun olarak hazırlanmıştır.

Tezi Hazırlayan	**Danışman**
Gizem ULUTOPCU	Doç. Dr. Celil ARSLAN

Anabilim Dalı Başkanı

KABUL ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Celil ARSLAN danışmanlığında Gizem ULUTAŞCI tarafından hazırlanan "Dulkadiroğlu Beyliği Dönemi Mezar Taşları ve Mezar Anıtları" adlı bu çalışma, jürimiz tarafından Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Sanat Tarihi Anabilim Dalında **Yüksek Lisans** tezi olarak kabul edilmiştir.

14/06/2019
(Tez Savunma Sınav Tarihi Yazılacak)

JÜRİ:

Danışman : Doç. Dr. Celil Arslan

Üye : Prof. Dr. Kerim Türkmen

Üye : Doç. Dr. Mehmet Ekin

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulunun 22/07/19 tarih ve 30 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

22/07/2019

Doç. Dr. Kenan GÜZEL
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın başlangıç noktasını oluşturan konu seçimimden itibaren tüm safhalarında desteğini ve bilgi birikimini esirgemeyen beni ilmek ilmek dokuyan değerli danışmanım Doç. Dr. Celil ARSLAN'a emeklerinden dolayı sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Katalog kısmında ele alınan eserlerin kitabe metinlerinin okunmasında emeklerini esirgemeyen Prof. Dr. Kerim TÜRKMEN'e teşekkürü bir borç bilirim. Aynı zamanda araştırmam esnasında engin bilgilerini paylaşan Araştırmacı Yazar Hakan Türker DULKADİROĞLU'na emeklerinden dolayı teşekkür ederim. Bütün çalışma esnasında destek verip yanımda bulunan arkadaşlarıma teşekkür ederim.

Ve son olarak her zaman maddi manevi desteklerini esirgemeyen canım aileme teşekkürü bir borç bilirim.

Gizem ULUTOPCU

ÖNSÖZ

Dulkadir Beyliği, 1337-1522 yılları arasında hüküm süren ve Osmanlı Devleti tarafından son verilen, Anadolu Beyliklerin sonuncusudur. Doğu Akdeniz, Güneydoğu, İç ve Doğu Anadolu Bölgelerinin birleştiği alanlarda ortaya çıkarak tarihte önemli roller oynayan bu beyliğin coğrafi konumu, tarihçeleri ve sanat eserleriyle beylikler arasında önemli bir yer almaktadır. Yaşadıkları dönem içerisinde Osmanlı, Memluk, Karakoyunlu, Akkoyunlu, Safavi gibi dönemin büyük devletleri ile Ramazanoğulları, Eretnaoğulları ve Karamanoğulları gibi Anadolu Beylikleri arasında uzun yıllar güçlü bir şekilde varlıklarını sürdürmüş aynı zamanda sanat faaliyetlerini de yürütebilecek kadar güçlü ve büyük bir beylik olan Dulkadir Beyliği, Anadolu Selçuklu Devleti'nin tamamen yıkılışı ve sonra da İlhanlıların Anadolu'daki hakimiyetini kaybetmeleri üzerine doğan bu beyliğin sanat eserlerinin arasından Türbe ve mezar yapılarının unutulmasını engellemek ve tanıtmak amacı ile bu tezi hazırlamış bulunmaktayım.

Zamanında araştırılmış ve bir çok kaynağı bulunan bu beyliğin günümüzdeki şartları restorasyon çalışması yapılan veya tahribata uğramış eserlerin değişimini bizzat yerinde inceleyerek tekrardan ölçülendirme yapılmıştır.

ÖZET

Birçok farklı inanca göre ölüm son değil yeni bir başlangıç ya da aynı hayatın devamı niteliğindedir. Ölen kişinin cesedi ne yapılacağı inanç sistemine göre değişiklik gösterir. O dönemde yaşayan kişilerin zaman içerisinde üç farklı şekilde adetlerini devam ettirmişlerdir. Bunları toprağa gömülme, yakılma, terk edilme şeklinde sıralayabiliriz. Ölen kişinin maddi durumuna, gücüne göre defnedilmesi ve cenaze törenleri yapılması; tüm ziynet eşyalarıyla gömülmesi, başına balbal denilen taş dikilmesi gibi adetler söz konusudur. Ölen kişinin öbür dünyada sıkıntı çekmemesi adına yapılan birçok farklı ritüel bulunmaktadır. Türklerde İslamiyetin kabulünden önce de sonra da ahiret inancı bulunmaktadır. İslamiyetten önce çadır ve kurgan yapıları hakimken; İslamiyetten sonra mezar, türbe ve kümbetler bu yapıların yerini almıştır. Kurganlar toprak içerisinde bir mumya odası bulunduran ve toprak üstünde dikili taşlar ile çevrili yapılardır. Türbeler ve kümbetlerin üzeri kubbe, konik veya çokgenlerle örtülü mezarlardır.

Bu çalışma Dulkadiroğlu Beyliği Dönemi Mezar Taşları ve Mezar Anıtları'dır. Konu ile ilgili daha önce bu kadar detaylı çalışma yapılmadığı literatür araştırılmasıyla incelenmiştir. Çalışmada XIV. yy.dan XVI. yy.a kadar İç, Doğu ve Güney Anadolu'da hüküm sürmüş Dulkadiroğlu Beyliği'nde yapılmış mezar anıtları ve mezarlar incelenmiştir. İnceleme sonucunda bahsedilen yapıların, dönemin sosyo-ekonomik özelliğine ve bulunduğu coğrafi bölgenin etkisine göre değişiklik arz ettiği görülmüştür. Uzun yıllar hakimiyetini sürdüren Dulkadiroğulları, yıllar içerisinde birçok il ve ilçelere yayılmış ve her bir bölgeye izlerini bırakmışlardır. Tüm yapılar, imkan doğrultusunda gidilip detaylı olarak incelenmiş, gerekli çalışmalar yapılmıştır. Günümüzde varlıklarını devam ettiren yapılar olan restore edilmiş ya da unutulmaya bırakılmış eserler, birbirleriyle olan ortak ve farklı özellikleri kıyaslanarak detaylı olarak incelenmiş ve katalog halinde çalışmamız içerisinde sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dulkadiroğlu, Beyliği, Beylikler, Mezar Taşları

ABTRACT

According to many diferent beliefs, death is not the end, but either a new beginnig or the continuation of the same life. What to do with the corpse of the dead differs according to the belief systems. People living in those times carried out their customs in three different systems. These can be named as being buried, burnt and left. Those customs included burial and death ceramonies in accordence with the wealth of the dead, burial with his/her jewellery and erecting monuments called “balbal”. There’re many wstomsfor the dead not to experience difficulty. The Turks have believed in the afterlife before and after Islam.

While before Islam the prevailingstructures are tents and cairns; tombs, shrines and cupolas are prevelant after Islam. Cairns are structures that include a mummy chamber and are surrounded by abelisks; shrines and cupolas are tombs covered by raults, coniforms or polygans.

This work includes Gravestones and Grave Monuments of the period of the Beylik of Dulkadiroğlu. It’s analyzed that no detailed studşes as this have been held before. In this study, graves and grave monuments of the Beylik of Dulkadiroğlu, located in central, eastren and southern Anatolis from the 14 th untill 16 th century, were analyzed. The are seen to have ranged according to the socio- economic and geographical characteristics of the region. The Dulkadir Dynasty has lived in many cities and towns, and it can be traced back to every region. All the structures were examined in detail within possibility and the reguired research was carried out structures live, works restored or the ones faded into oblivion were comparatively examined in detail and presented within the study.

Key Words: Dulkadiroglu Principality, Principalities, Tombstones

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK ii
İNTİHAL iii
YÖNERGEYE UYGUNLUK SAYFA iv
KABUL VE ONAY SAYFASI v
TEŞEKKÜR vi
ÖNSÖZ vii
ABTRACT ix
İÇİNDEKİLER x
ÇIZIMLER LISTESI xxi
1.GİRİŞ 1
1.1.Konunun Tanımı Amacı Önemi ve Sınırları 1
1.3. Konu ile İlgili Kaynaklar 3
2. DULKADİR BEYLİĞİ TARİHİ VE COĞRAFYASI 6
2.1. Türklerde Türbe Ve Mezar yapıları 10
2.2. Türklerde İslam Öncesi Mezar yapıları 15
2.3 Türklerde İslamiyet Sonrası Türbe ve Mezar yapıları 18
3.KATALOG 20
3.1. Türbe ve Kümbetler 20
3.1.1. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi 20
3.1.2. Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi 23
3.1.3. Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi 25
3.1.4. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi : 27
3.1.5. Kahramanmaraşta Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi : 29
3. 1.6.Kahramanmaraş'ta Taş Medrese Türbesi : 30
3.1.7. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi : 32

3.1.8. Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Türbesi : 35
3.1.9.Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi : 36
3.1.10.Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye)Külliyesi : 37
3.1.11.Kahramanamaraş Yum Dede (Yum Baba)Türbesi : 39
3.1.12. Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi : 41
4.KATALOG 44
4. DEĞERLENDİRME 58
4.1. Plan Tipolojisi 58
5.SONUÇ 71
KAYNAKÇA 73
FOTOĞRAFLAR 76

ŞEKİLLER LİSTESİ

Fotograf:1 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey cephe mescit ve cenazelik kısma giriş bölümleri 76
Fotoğraf: 2 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kapı Giriş Açıklığı Kuzey Cephe..... 76
Fotoğraf:3 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Mescit kapısının üzeerinde bulunan kitabe..... 77
Fotoğraf:4 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Mescit kapısının kenarlıklarında kalan motifler..... 77
Fotoğraf: 5 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey- batı cephesinden görünüş..... 78
Fotoğraf: 6 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesinden görünüş.... 78
Fotoğraf: 7 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesindene pencere açıklığı..... 79
Fotoğraf: 8 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Güney – Batıdan görünüş.... 79
Fotoğraf:9 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batıdan görünüş..... 80
Fotoğraf: 10 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesi pencere açıklıkları..... 80
Fotoğraf: 11 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu- batı cephesinden görünüş..... 81
Fotoğraf: 12 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephe görünüşü..... 81
Fotoğraf: 13 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephe balkon kısmı..... 82
Fotoğraf: 14 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Alt kat Cenazelik bölümü kuzey girişi..... 82
Fotoğraf: 15 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Güney ve doğu cephesinden görünüş..... 83
Fotoğraf: 16 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey ve batı cephesinden bir görünüş..... 83
Fotoğraf: 17 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Cenazelik bölümü Köşe kenarlardaki işlemeler 84
Fotoğraf: 18 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Cenazelik bölümü Köşe kenar işlemeler..... 84

Fotoğraf:19 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst Kat Mescit kısmından Kuzeyden Güney cepheye doğru bir görünüş..... 85
Fotoğraf: 20 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey kapı girişi..... 85
Fotoğraf: 21 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephesi balkon kısmı..... 86
Fotoğraf: 22 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Sütun başlıkları..... 86
Fotoğraf: 23 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst örtü unsuru kubbe..... 87
Fotoğraf: 24 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey- doğu bölümü üst kat merdiven açıklığı..... 87
Fotoğraf:25 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst kat merdiven..... 88
Fotoğraf: 26 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe görünümü..... 89
Fotoğraf: 27 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe giriş açıklığı..... 89
Fotoğraf: 28 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephede bulunan Kitabe..... 90
Fotoğraf: 29 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Doğu cephesinden görünüm..... 90
Fotoğraf: 30 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey- doğu cephesinden görünüm..... 91
Fotoğraf: 31 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey cephesinden görünüm..... 91
Fotoğraf: 32 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey- batı cephesinden görünüm..... 92
Fotoğraf: 33 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney- batı görünümü..... 92
Fotoğraf. 34 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe pencere açıklığı..... 93
Fotoğraf: 35 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, üst örtü unsuru..... 93
Fotoğraf: 36 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe pencere açıklığı..... 94
Fotoğraf: 37 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey cephe sanduka bölümü..... 94
Fotoğraf: 38 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Genel görünüşü..... 95
Fotoğraf: 39 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kapısı..... 95
Fotoğraf: 40 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Batı cephesinden görünüm..... 96
Fotoğraf: 41 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephe görünüşü..... 96
Fotoğraf: 42 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe kasnak ve külah..... 97
Fotoğraf: 43 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey- doğu cephe görünümü..... 97
Fotoğraf: 44 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey- doğu cephesi genel görünüş..... 98

Fotoğraf:45 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kapısı ve kitabesi 98
Fotoğraf: 46 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, iç kısım doğu ceephesi..... 99
Fotoğraf:47 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Türbe giriş bölümünün üst örtü unsuru 99
Fotoğraf: 48 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe Ahi Evran sandukası 100
Fotoğraf: 49 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cepheden giriş kapı açıklığı 100
Fotoğraf:50 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephesindeki eyvanda bulunan kitabe..... 101
Fotoğraf: 51 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cepheden giriş bölümü.... 101
Fotoğraf:52 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe eyvan bölümündeki örtü unsuru..... 102
Fotoğraf:53 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Güney cephesindeki giriş açıklığı 102
Fotoğraf: 54 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephe üst örtü unsuru 103
Fotoğraf: 55 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kısmın üst örtü unsuru..... 103
Fotoğraf: 56 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Genel görünüşü 104
Fotoğraf: 57 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Üst kat ve cenazelik bölümlerine giriş açıklığı 104
Fotoğraf: 58 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney- doğu cephesinden görünüm 105
Fotoğraf: 59 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney cephesinden görünüm..... 105
Fotoğraf:60 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Kuzey- doğu cephesinden görünüm. 106
Fotoğraf:61 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Doğu cephesinden görünüm 106
Fotoğraf: 62 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi**;** Eyvan kısmının solunda niş bulunmaktadır. 107
Fotoğraf:63 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney cephe niş açıklığı..... 107
Fotoğraf: 64 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Türbenin Cenazelik kısmı..... 108
Fotoğraf: 65 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; cenazelik bölümü..... 108
Fotoğraf:66 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Giriş kapı açıklığı..... 109
Fotoğraf: 67 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Üst örtü unsuru..... 109
Fotoğraf: 68 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; üst kat giriş kapısı..... 110
Fotoğraf: 69 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Kapı giriş süslemeleri..... 110

Fotoğraf: 70 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; mukarnas içi süslemesi 111
Fotoğraf: 71 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Doğu cephesinden batı cephesine bakış 111
Fotoğraf: 73 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; üst örtü unsuru..... 112
Fotoğraf: 74 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi;üst örtü unsurunun altan da bulunan yelpazeler..... 112
Fotoğraf:75 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; bahçede bulunan sandukalar 113
Fotoğraf:77 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi;Güney cephe pencere açıklığı 113
Fotoğraf: 78 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Genel görünüş 114
Fotoğraf: 79 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Giriş kapısı..... 114
Fotoğraf:80 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Türbeye giriş..... 115
Fotoğraf:81 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Giriş merdiveni 115
Fotoğraf:82 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; Güney cephe kısmı..... 116
Fotoğraf:84 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; Kuzey cephe kısmı 116
Fotoğraf: 85 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; iki adet sanduka bulunmaktadır. 117
Fotoğraf: 86 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Genel görünüş..... 118
Fotoğraf:87 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey- doğu cephesi..... 118
Fotoğraf: 87 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Batı cephesi 119
Fotoğraf:88 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney cephesi 119
Fotoğraf:89 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; batı cephesinden genel görünüm..... 120
Fotoğraf: 90 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey- batı cephesinden görünüm..... 120
Fotoğraf:91 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney cephesinden görünüm ... 121
Fotoğraf:92 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney- batı cephesinden görünüm..... 121
Fotoğraf:93 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey cephe giriş kapısı 122
Fotoğraf:94 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; kapının yan kısmı..... 122
Fotoğraf:95 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Türbenin iç kısmı..... 123
Fotoğraf: 96 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi **;** mezar bölümleri..... 123
Fotoğraf:97 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Mehmet Bey mezarı..... 124

Fotoğraf:98 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Şehit mezarları..... 124
Fotoğraf:99 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; üst örtü unsuru 125
Fotoğraf:100 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Pencere açıklıkları..... 125
Fotoğraf:101 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Genel görünüş..... 126
Fotoğraf:102 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephesinden görünüm 126
Fotoğraf:103 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe giriş kapısı 127
Fototğraf:104 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Revak bölümü..... 127
Fototğraf:105 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Kuzey cephe görünüm..... 128
Fotoğraf:106 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı Cephe görünüm..... 128
Fotoğraf:107 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe görünüm 129
Fotoğraf:108 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe pencere açıklığı..... 129
Fotoğraf:109 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney- batı cephe görünüm..... 130
Fotoğraf:110 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe pencere açıklıkları..... 130
Fotoğraf: 111 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe genel görünüm 131
Fotoğraf:112 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Silindirik formda kitabe bulunmaktadır. 131
Fotoğraf:113 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe kapı girişi..... 132
Fotoğraf:114 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Türbe giriş kitabesi..... 132
Fotoğraf:115 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Dış kapı açıklığı 133
Fotoğraf:116 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş üst örtü unsuru..... 133
Fotoğraf:117 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölüm pencere açıklığı..... 134
Fotoğraf:118 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölümün pencere açıklığı ve süsleme 134
Fotoğraf:119 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Gerçek kapısı 135
Fotoğraf:120 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölüm süslemeleri..... 135
Fotoğraf:121 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; giriş kapı süslemeleri..... 136
Fotoğraf:122 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe sanduka bölümü..... 136
Fotoğraf:123 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Kuzey cephe süslemeleri 137
Fotoğraf:124 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe kapı süslemeleri 137
Fotoğraf:125 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Bektaşilikte ileri gelenlerden Kalender Çelebi sandukası 138
Fotoğraf:126 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe pencere açıklığı..... 139
Fotoğraf:127 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; üst örtü unsuru..... 139

Fotoğraf:128 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Süsleme detayları 140
Fotoğraf: 129 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Genel görünüm..... 140
Fotoğraf:130 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Giriş açıklığı 141
Fotoğraf: 131 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Güney- Doğu cephesi 141
Fotoğraf:132 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Genel bakış 142
Fotoğraf:133 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; iç bölümüü 142
Fotoğraf:134 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Sanduka 143
Fotoğraf:135 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; İklime hatun ve bakıcıların sandukası 143
Fotoğraf: 136 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Üst örtü unsuru..... 144
Fotoğraf: 137 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Kuzey cephe niş açıklığı 144
Fotoğraf:138 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Doğu cephe giriş açıklığı 145
Fotoğraf:139 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Genel görünüm 145
Fotoğraf:140 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Batı ephe görünüm..... 146
Fotoğraf:141 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey-batı cephe görünüm 146
Fotoğraf:142 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Güney cephe görünüm 147
Fotoğraf: 143 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey- batı cephe görünüm 147
Fotoğraf: 144 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; İç kısım Sanduka bölümü..... 148
Fotoğraf: 145 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Doğu kapı giriş kısm..... 148
Fotoğraf: 146 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey cephe pencere açıklığı..... 149
Fotoğraf:147 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Üst örtü unsuru 149
Fotoğraf:148 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; geçiş elemanları 150
Fotoğraf:149 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Külliyesi; Kuzey giriş kapısı..... 151
Fotoğraf:150 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Külliyesi; Giriş kapısı 151
Fotoğraf:151 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Giriş kapısı üzerindeki kitabe 152
Fotoğraf:152 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Mihrabın iç kısmı Türbe giriş açıklığı 152

Fotoğraf:153 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbei; Mihrap, Türbeye giriş kapısı..... 153
Fotoğraf:154 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu/ pencere açıklığı..... 153
Fotoğraf:155 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney/ pencere açıklığı..... 154
Fotoğraf:156 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye)Türbesi; Üst örtü unsuru..... 154
Fototğraf: 157 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi sanduka kısmı..... 155
Fotoğraf: 158 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu'dan görünüm..... 155
Fotoğraf: 159 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Genel görüüm..... 156
Fotoğraf: 160 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney-Batı cephe görünüm..... 156
Fotoğraf: 161 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu cephe görünüm..... 157
Fotoğraf:162 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney cephe görünüm..... 157
Fotoğraf: 163 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu cephe görünüm..... 158
Fotoğraf:164 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Kapı giriş açıklığı 159
Fotoğraf:165 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Kapı giriş kitabe bölümü..... 159
Fotoğraf: 166 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Giriş Koridoru..... 160
Fotoğraf:167 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Doğu'dan görünüm..... 160
Fotoğraf: 168 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi; Genel görünüm 161
Fotoğraf: 169 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Batı' an görünüm 161
Fotoğraf: 170 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Yum baba sandukas..... 162
Fotoğraf: 171 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Genel görünüm..... 162

Fotoğraf:172 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Kuzey cephe görünüm 163
Fotoğraf: 173 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Kuzey cephe giriş kapı açıklığı 163
Fotoğraf:174 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Doğu cephe görünüm..... 164
Fotoğraf: 175 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Batı cephe görünüm..... 164
Fotoğraf: 176 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Abdurrahman Gazi Sandukası... 165
Fotoğraf: 177 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; İç bölüm görünümü 165
Fotoğraf:178 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Köşe süslemeleri..... 166
Fotoğraf: 179 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Doğu cephe pencere açıklığı..... 166
Fotoğraf: 180 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Üst örtü unsuru 167
Fotoğraf:181 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Batı/ Baş Ucu Taşı . 168
Fotoğraf :182 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı ... 168
Fotoğraf : 183 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Doğu/ Ayak Ucu Taşı..... 169
Fotoğraf; 184 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş ucu 169
Fotoğraf,185 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıAyak ucu 170
Fotoğraf; 186 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıGüney/ Yan Bölüm 170
Fottoğraf;187 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey Yan Görünüm..... 171
Fotoğraf; 188 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıBatı/ Baş Ucu 171
Fotoğraf;189 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kitabe 172
Fotoğraf;190 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yandan görünüm..... 172
Fotoğraf;191 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Deta..... 173
Fotoğraf; 192 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Detay 173
Fotoğraf; 193 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey' den Görünüm..... 174
Fotoğraf; 194 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu 174
Fotoğraf; 195 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu 175
Fotoğraf; 196 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Detay... 175
Fotoğraf;197 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Kısmı 176
Fotoğraf;198 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 176
Fotoğraf;199 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 177
Fotoraf; 200 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Bölüm..... 177

Fotoğraf;201 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 178
Fotoğraf; 202 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Kitabe Bölümü 178
Fotoğraf; 203 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detayı 179
Fotoğraf; 204 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 179
Fotoğraf; 205 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taş ... 180
Fotoğraf; 206 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taş.... 180
Fotoğraf; 207 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 181
Fotoğraf; 208 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 181
Fotoğraf; 209 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Taş..... 182
Fotoğraf; 210 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 182
Fotoğraf; 211 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 183
Fotoğraf; 212 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı ... 183
Fotoğraf; 213 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 184
Fotoğraf; 214 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 184
Fotoğraf; 215 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taşı.... 185
Fotoğraf; 216 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 185
Fotoğraf; 217 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 186
Fotoğraf; 218 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı .. 186
Fotoğraf: 219 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 187
Fotoğraf; 220 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detay 187
Fotoğraf: 221 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı.... 188
Fotoğraf;222 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 188
Fotoğraf; 223 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı..... 189
Fotoğraf; 224 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detay 189
Fotoğraf; 225 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taşı.... 190
Fotoğraf; 226 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı 190

ÇIZIMLER LISTESI

Çizim :1 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi **Orhan Cezmi Tuncer'den** 191

ÇİZİM: 2 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi Planı **(CELİL ARSLAN)**..... 191

ÇİZİM: 3 Ahi Evran Türbe Planı 192

ÇİZİM: 4 Yozgat Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi **O. C. TUNCER** 192

ÇİZİM: 5 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi **(M. Özkarcı)**..... 193

ÇİZİM: 6 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi **(M. Özkarcı)** 193

ÇİZİM: 7 Kırşehir Balım Sultan Türbesi**(Orhan Cezmi TUNCER)**..... 194

ÇİZİM: 8 Kahramanmaraş İklime Hatun Türbesi **(M. Özkarcı)**..... 194

ÇİZİM: 9 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi **(M. Özkarcı)** 195

ÇİZİM: 10 Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Türbesi **(M. Özkarcı)**. 195

ÇİZİM: 11 Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi 196

Çizim : 12 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 197

Çizim No : 13 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 197

Çizim No: 14 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 198

Çizim: 15 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 199

Çizim; 16 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 199

Çizim:17 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 200

Çizim:18 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 200

Çizim:19 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 201

Çizim : 20 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 201

Çizim:21 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 202

Çizim:22 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 202

Çizim: 23 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı 203

1.GİRİŞ

1.1.Konunun Tanımı Amacı Önemi ve Sınırları

Araştırmamızın konusu olan Dulkadiroğlu Beyliği'nin coğrafi konum üzerinde etkisi kuruluş tarihi ve kurulmadan önceki beylikler arasındaki etkileşim incelenmektedir.

Saltukoğulları- Artukoğulları- Mengücekler- Danışmentler- Çaka Beyliği olarak belirlediğimiz beylikler Anadolu'da kurulan İlk Beylikler Dönemi'nde varlık göstermişlerdir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin kurulup yıkılmasından sonra ortaya çıkan Eretnalılar-İlhanlılar-Aydınoğulları- Osmanoğulları- Saruhanoğulları- Ramazanoğulları- Karamanoğulları- Germiyanoğulları Hamitoğulları- Menteşeoğulları- Candaroğulları- Akkoyunlular ve Dulkadiroğulları Beylikleri'nin hüküm sürdüğü dönem ise Anadolu'da kurulan İkinci Beylikler Devri olarak adlandırılmaktadır.

Bu bilimsel araştırmada başlıca ele alınan beylik siyasi olarak bulunduğu konum itibari ile çok buhranlı dönem geçirmiş, Osmanlı ve Memlüklüler arasında tampon görevi görmüş, Anadolu'ya en çok Türkmen nüfus ile gelen ve Anadolu'da en son yıkılan **Dulkadiroğulları Beyliği**'dir.

Malazgirt Savaşı (1071) öncesi Anadolu'yu tam anlamıyla incelemekteyiz. Türklerin tarih serüvenlerinin bütünleştiği ve bu sayede yurdumuz olarak sahiplendiğimiz Anadolu'da, belirtilen bu tarih itibari ile Türkiye Selçukluları, Anadolu Selçukluları, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti isimleri ön plana çıkmıştır.

Dulkadiroğulları Beyliği'nin hakimiyet ve yayılma alanları daha çok Maraş, Elbistan, Malatya, Adıyaman, Sivas, Gaziantep, Hatay, Kayseri ve Harput illeri ve çevrelerine uzanmıştır. Beyliğin bulunduğu coğrafi bölge ve etkilendiği kültürler sonucunda kendine özgü bir kültür oluşturmuştur. Sentez bir yapıda bulunan kültür, sanat, mimari oluşumlarını bariz bir şekilde görmekteyiz. Yani güney coğrafyasının Memlüklü sınırları, doğu sınırlarında İran/Sasani, diğer sınırlarının da Osmanlı Devleti ile çevrili olması bu durumu özetlemektedir. İncelenen yapılarda görülen üslup, süsleme tarzı,

kullanılan malzemeler, plan tipolojileri, kendine has mimari oluşumlar bu sentezin sonucudur.

Bu tez çalışmasında, Dulkadiroğlu Beyliği Mezar Taşları Ve Mezar Anıtları'nı tek tek tespit edilmesi, tespit sonrası arazi çalışması ile günümüzde mevcut olup olmadıklarının araştırılması, mevcut olanların plan ve kesitlerinin çıkarılması; bu yapıların onarımlarını, mimari, malzeme, süsleme özelliklerinin ve yapıların Türk mimarisi içindeki yerinin değerlendirilmesi dışında; coğrafi konum seçimi, dönemin siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik olaylarının yapılar üzerindeki etkisi gibi faktörler de tezin konusunu oluşturmaktadır. Bu tez çalışmasında günümüze ulaşmış fakat bugüne kadar çok fazla üstünde durulmayan, kaybolmaya yüz tutmuş yapıların tekrardan kazandırılması için planlarının çizilmesi, fotoğraflandırılması yapılmıştır. Aynı zamanda restorasyon çalışması yapılmış yapıların ilk halleriyle şimdiki halleri arasındaki farklar karşılaştırılmış, restorasyon çalışması ile eserin ne kadar değişime uğradığını göstermek amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Metodu

Tez, konusu belirlendikten sonra; tez çalışmasına ilk olarak, kaynak taraması yapılarak başlanmıştır. Erciyes Üniversitesi Kadir Has kütüphanesi, Erciyes Üniversitesi Edebiyat fakültesi kütüphanesi, Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi kütüphanelerine gidilerek konuyla alakalı kaynaklar ilk olarak tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmanın yapılacağı Kahramanmaraş, Elbistan, Afşin, Nevşehir, Yozgat, Tomarza, Bünyan, Pınarbaşı, Kırşehir illerine ve ilçelerine gidilmiş; yerlerinde incelenmiştir. Bunlarla birlikte

Yüksek Öğretim Kurumu Dökümasyon Merkezi'nde (YÖKTEZ) tez konusu ile daha önceden yapılmış Yüksek Lisans ve Doktora tezleri incelenmiştir. Böylelikle tezin literatür çalışması tamamlanmıştır.

Bu çalışmada hazırlanan, ikinci yöntem ise saha çalışmasıdır. 1 Mart 2019- 10 Mayıs 2019 tarihleri arasında Kahramanmaraş, Elbistan, Afşin, Nevşehir, Yozgat, Kırşehir, Tomarza, Bünyan, Pınarbaşı illerine ve ilçelerine gidilmiş; çalışılacak olan yapı Topluluklarının yerleri tespit edilmiş olup bugünkü durumları hakkında bilgi edinilmiştir.

Saha Çalışmalarına başlanmış olup, yapılar üzerinde plan, kesit, restorasyon incelemeleri yapılmış olup, türbe ve mezar yapılar tek tek incelenip, plan ve kesitleri oluşturulup tanımları yapılmıştır. Yapılar bünyesinde kullanılan, Malzeme, Geçiş Elemanları ile Taşıyıcılar, Kitabeler ve süslemeler ayrı ayrı değerlendirilmiştir. Yine saha çalışması içerisinde yapıların bugüne kadar geçirmiş olduğu bakım, onarım, eklemeler belirlenmiştir. Bütün bu çalışmalar görseller ile desteklenerek, fotoğraflan dırılıp belgelenmiştir.

1.3. Konu ile İlgili Kaynaklar

Bu kaynaklar ise ayrı ayrı mimari yapılar çevresinde yüzeysel olarak ele alınmıştır. Dolayısıyla bütün bu ayrı kaynaklar çalışmamıza bir bütünlük teşkil etmiştir. Örneğin Zafer Bayburtlu'nun **Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadirli Yapısı**[1] adlı eseri, Kahramanmaraş bölgesinde bulunan bir kaç yapı hakkında bilgi vermekte plan, süsleme ve o dönemdeki durumları hakkında fikir sahibi edindiğimizden dolayı bu eser çalışmamız açısından önem arz etmektedir.

Kemalettin Koç'un **Kahramanmaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Hayata Etkisi**[2] adlı eseri konumuz hakkında genel bilgi vermektedir. Kahramanmaraş'ın coğrafi durumu ve mezar anıtları hakkında bilgi edindiğimizden dolayı eser çalışmamızın konusu açısından önemlidir.

Yine bunların yanında Refet Yinanç'ın **Dulkadiroğulları Beyliği**[3] eseri Beylik hakkında ki tarihi bilgi kaynağını oluşturmuştur. Beylik hakkında genel bir bilgi edinmemiz ve fikir üretmemiz açısından ışık tutmuştur.

1986 yılında Hamza Gündoğdu'nun tarafından hazırlanan **Dulkadiroğlu Beyliği Mimarisi**[4] eseri, mezar anıtlarını tanımamız gelişim sürecini görmemiz ve Dulkadiroğlu Beyliği dönemi hakkında geniş bilgiler edinmemiz açısından önemli bir rol oynamıştır.

Yaşar Çoruhlu'nun **Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar**[5] adlı eseri, Ölüm gömme adetleri, kurganlar, dini inanç unsurları ve ilk zaman dan itibaren mezar yapılarının gelişimi hakkında bilgi arz etmesi nedeniyle çalışmamıza öncülük etmiştir.

---

[1]M. Zafer **Bayburtluoğlu**, Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadiroğlu Yapısı, Vakıflar Dergisi, S.10. Ankara 1973.
[2]Kemalettin **Koç**, Kahramamaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş, 2010
[3]Refet **Yinanç**, Dulkadir Beyliği, TTK Basımevi, Ankara, 1989.
[4] Hamza **Gündoğdu**, Dulkadirli Mimarisi, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986.

İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın **Anadolu Beylikleri**[6] adlı eseri, Beyliklerin tarihsel süreci, gelişimi hakkında genel bilgiler vermektedir.

Lıngan'ın eserini çeviren Eyüp Sarıtaş'ın **Göktürklerde Gelenekler ve Dini İnançlar**[7] adlı eseri, Ölü gömme adetlerini geleneklerini ve inanç sistemini tanıtmaktadır.

Hakkı Önkal'ın **Anadolu Selçuklu Türbeleri** [8]adlı eseri, tipoloji oluşturmakta ve Mezar anıtlarını sınıflandırmaktadır. Çalışmamızda mezar anıtlarının sınıflandırılması konusunda bilgiler edinilmektedir.

M.Oluş Arık'ın **Erken Devir Anadolu-Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri**[9] adlı eseri, Anadolu ve İran türbe biçimleri hakkında bilgi vermektedir. Çalışmanın mezar anıtlarının sınıflandırılması konusunda önem arz etmektedir.

Mehmet Çayırdağ'ın **Kayseri Tarihi Araştırmaları,**[10] adlı eseri; Kayseri ilinde ve ilçelerinde bulunan Mezar anıtları hakkında bilgi vermektedir.

Editörlüğünü Cevdet Kabakcı ve Serdar Yakar'ın yaptığı **Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu,**[11] Çalışmamıza tam anlamıyla ışık tutmuştur. Dulkadiroğlu Beyliği hangi şehirlerde hangi ilçelerde yer aldıysa toplu bir biçimde detaylı olarak incelenmiştir.

Mehmet Özkarcı, **Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46,**[12] Kahramanmaraş'ta bulunan mezar anıtlarının ölçekleri ve çizimleri olması, çalışmamızda çizim ve ölçek kullanımında önemli yer tutmaktadır.

---

[5] Yaşar **Çoruhlu**, Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.
[6]İ. Hakkı **Uzunçarşılı**, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, TTK Yayınları, Ankara 1988.
[7]Eyüp **Sarıtaş**, Göktürklerde Geleneksel ve Dini İnançlar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı, m, İzmir 1999.
[8]Hakkı **Önkal**, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S,91, Ankara 1996.
[9]M.Oluş **Arık**, Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1969.
[10] Mehmet **Çayırdağ**, Kayseri Tarihi Araştırmaları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2001.
[11] Cevdet **Kabakcı**, Serdar **Yakar**, Uluslararası Dulkadiroğullu Beyliği, Cilt,3 , Kahramanmaraş 2011.
[12] Mehmet Özkarcı, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S.11, Ankara, 2007.

Aslı Sağıroğlu Arslan, **Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları**[13], adlı eseri mezar taşları ve mezar yapısının özellikleri çalışmamızın konusu olan mezar yapılarının gelişim süreci içerisinde önemli bilgiler vermektedir.

[13] Aslı **Sağıroğlu Arslan**, Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2004.

2. DULKADİR BEYLİĞİ TARİHİ VE COĞRAFYASI

Dulkadir Türkmenleri, Oğuzların Boz-ok koluna aittir.[14] Dulkadır adının Türkçe Arapça ve Farsça kaynaklarda farklı şekillerde kullanılmıştır. Dulkadirlilere ait kaynaklarda adı Dulgadır, Dulkadir, Zulgadır, Zulkadir, Zilkadir, Tolgadır gibi çeşitli şekillerde yazılmıştır.Arap tarihçileri beyliğin adını Dulgadır veya Tulgadır şeklinde yazmışlardır. Aynı zamanda eserlerini Farsça yazan tarihçilerde Zulkadır şeklinde ifade etmişlerdir. Osmanlı döneminde ise Dulkadır olarak anılmıştır.[15]

Dulkadır Türkmenleri cesaretleriyle tanınmışlardır. Maraş ve Elbistan taraflarında Memluk Devletinin hakimiyeti altında bir beylik kurmuşlardır. Daha sonra bu beyliğin sınırlarını Harput ve Hataya kadar genişletmişlerdir. Bu beyliğin kuruluş tarihi Ondördüncü asrın ilk yarısını tarihlendirebiliriz.[16]

Beyliğin içerisindeki Türkmenlerin çoğunluğunu Oğuzların Boz ok koluna mensup Bayat, Bey dilli Avşar ve Cerit boylarından oluşmaktadır. Elbistan'ın beyliğin merkezi seçmesinin sebebi sosyal ve siyasi sebeplerin dışında coğrafi özellikleri ve yüzey şekillerinde önemi fazladır. Etrafı yüksek dağlarla çevrili kapalı bir havzadır. Elbistan'a gelen istilacıların o yüksek olan dağları ve ovaları aşarak şehre çıkmakta zorlanmışlardı. Düşmanlar yüksek dağları aşarken orada yaşayan halkın dış etkenlere karşı öncesinde önlem almalarını sağlıyordu. Aynı zamanda Ceyhan Nehri ile ovada akan Hurman ve Söğütlü Çayları, yüksek ovayı verimli topraklarla yaşanır hale getiriyordu. Elbistan da yaşayan halk çok fazla çevredekilerle bağlantı kurmadıkları için örf, adet ve geleneklerinin yaşatılması konusunda önemli bir yer tutar. Böylelikle başka adetleri, gelenekleri benimsemediklerinden dolayı beylik için olumlu bir etki yaratmıştır.[17] Anadolu beylikleri içerisinden en son kurulan ve en son yıkılan beyliktir. Mücadeleci beylerden oluşan Beyliğin bu beylerinin yarısından fazlası Osmanlı ve Memluklularla

---

[14] İ.Hakkı **Uzunçarşılı**, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, TTK Yayınları, Ankara 1988, s.169.
[15] Refet **Yinanç**, Dulkadir Beyliği, TTK Basımevi, Ankara,1989.s.6.
[16] Uzunçarşılı, s.169.
[17] Hamza **Gündoğdu**, Dulkadirli Mimarisi, Kültür Ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara 1986, s.6.

girdikleri mücadele de hayatlarını kaybetmişlerdir.[18] Beylik Osmanlı, Memluk ve Safevi Devletleri arasında adeta bir tampon bölge olmuştur. Denge siyasetini kurmuş Osmanlı sarayına gelinler göndererek akrabalık ilişkilerini geliştirmiştir. Dönem siyasetini esas alarak etrafında ki Devletlerle fethedeceklei bölgelere göre ilişkiler kurmuşlardır.

Beyliğin kurucusu **Zeynüddin Karacadır**. Aralık 1353 tarihine kadar beyliğin başında olan Zeynüddin Karaca Bey bu süreçte Memluklu ve Eretna Beyliği ile mücadele etmiş ve Darende'yi ele geçirmiştir.Halep'i almak isteyen Karaca Bey Memlük Sultanını bu hareketiyle kışkırtmıştır. Fakat Düldül dağında Memlük kuvvetlerini yenilgiye uğratmıştır. Karaca Bey'in Memlüklere karşı ilk galibiyetidir. Daha sonra Kozan'ı ele alan Karaca bey ona desteğe gelen Bizans İmparaturunu yenerek adını herkese duyurmuştur. Memlükler Karaca Beyi normal yollardan yenemeyeceklerini anlayınca hain planlar kurup tuzağa getirmişlerdir. Karaca Bey'e düşman olan vali ve beyleri Mısır ordusuna karıştırarak Karaca bey'e karşı göndermişlerdir. Birleşen ordu Karaca bey'in ülkesini tahrip ettikten sonra Karaca Bey'i yakalayıp Mısır'a götürülmüş ve Kahire'de "Bab el Züveyl'de idam edilmiştir.[19] 1335 yılında Beyliğin başına oğlu Halil Bey geçer. Yine hanedanlığın bekası ve sınırlarını büyütmek için çevre devletlerle mücadele içinde bulunmuştur. Halil Bey döneminde Harput ele geçirilir ve sınır doğuya doğru genişlemeye başlar. Bu dönem de o bölgelerin hakimi olan Memlüklüler Dulkadirlilerin bu genişleme politikasından rahatsız olup üzerine akınlar düzenlemiştir. Yaptıkları hamlelerde başarılı olamayan Memlüklüler hile yoluna başvurarak 1386 da Halil Bey öldürülmüştür ve yerine **Süli Bey** geçmiştir.

Burada Memluklular kardeşlerinden bir kaçını kendi tarafına çekerek beyliği içten fetih etme yollarına girişmiş ve Halil Beyin katli de bu şekilde olmuştur.[20]Bazı kaynaklarda Sülü Bey'in adı **Selvi Bey** olarak da geçmektedir. Sülü Bey kendi dönemlerinde sürekli olarak Ramazanoğulları ve Karamanoğulları ile mücadele etmiştir. 1397 yılında yerine kardeşi **Sadaka Bey** geçer. Sadaka Bey amasının oğlu Nasıreddin Mehmet Bey ile amansız taht mücadelesine girişir. Bu mücadele iki tarafnda güç kaybetmesine neden olur. 1399 yılın da Yıldırım Beyazıt olaya el koyar ve beyliğin başına **Nasıreddin Mehmet Bey**'i atar.

---

[18] Mustafa **Poyraz**, Uluslararsı Dulkadir Beyliği Sempozyumu, C.I. Kahramanmaraş 2011. s.9-10.
[19] Gündoğdu, s.9.
[20] Uzunçarşılı, s.170.

Nasıreddin Mehmet Bey Memluklulara karşı düşmanca tavır göstermektedir. Timur ile çok uğraş verip Antep'i ele geçirmiştir.[21] Bunların yanı sıra Ramazanoğulları ve Karamanoğulları ile de mücadelelerini sürdürüp Kayseri'yi de ele geçirmiştir. Nasıreddin Mehmet Bey siyasi yalnızlıktan kurtulmak işin kızlarını Osmanlı Sultanı Çelebi Mehmet'e vererek akrabalık ilişkileri geliştirmişlerdir.[22] Bu akrabalıktan endişelenen Memluklular Darende'yi ve Antep'i Dulkadirlilerden geri alır. 1435 yılında iç karışıklıkların çıkması sonucu; Karamanoğulları, Dulkadiroğulları üzerine büyük bir sefer düzenler ve Kayseri, Ürgüp, Karacahisar, Develi ve Uçhisar alarak beyliğe büyük zararlar vermişlerdir.[23]

Sultan Baybars'ın ölümü üzerine Memluk Dulkadir ilişkileri düzelmeye başlar ve seksen yaşın üzerinde olan Nasıreddin Mehmet Bey ölür,1442 yerine oğlu Süleyman Bey geçer. Süleyman Bey saltanatında oldukça sakin bir dönem olduğunu belirtilmektedir. 1450 yılında kızı Sitti Hatun'u, Fatih Sultan Mehmet Han ile evlendirerek; diğer kızını da Memluklu Zahir Çakmak ile evlendirip Beyliğin bekasını Osmanlı Devleti ve Memluklu dostluğunda tutarak sağlamaya çalışmıştır.[24]

Bu sayede Karamanoğulları, Ramazanoğulları ve Akkoyunlu gibi kesimlerden gelecek tehlikeleri sükunet içinde istediği şekle getirmiştir. Dönemin en önemli eseri olan Maraş Ulu Cami de bu döneme aittir. 1454'te ölen Süleyman Beyin yerine **Melik Arslan** gelmiştir. Akkoyunlular ile sorun yaşayan Melik Arslan Bey Camide namaz kılarken Şah Budak tarafından katledilir.[25] Memluk sultanı Şah Budak'ı Dulkadir Beyi olarak atamıştır. Bu duruma el koyan Osmanlı Devleti **Şah Budak**'ın kardeşi **Şehsuvar Beyi** atayarak Osmanlı ile Memlukluların aralarının açılmasına sebep olmuştur. 1471 de Şehsuvar Bey Memluklularca Mağlup edilmiş Zamantı Kalesinden alınmış Kahire'ye gönderilerek **Sultan Kayıtbay** tarafından asılarak öldürülmüştür.[26]

Bunun üzerine Şah Budak'ı Dulkadirli Beyi gösteren Memluklara karşın Osmanlı Devleti Alaüddevle Bozkurt Beyi Dulkadirli hanedanın başına gönderir. Çok zeki ve savaşçı olan **Alaüddevle Bozkurt Bey** Kardeşi Şah Budak Beyi ortadan kaldırır. Ayrıca kızı **Ayşe Hatun**'u **Sultan II.Beyazıt'a** vererek devleti uzun süreliğine koruma altına

[21] Uzunçarşılı, s.171.
[22] Yinanç, s.41.
[23] Yinanç, s.49.
[24] Uzunçarşılı, s.172.
[25] Uzunçarşılı, s.172.
[26] Uzunçarşılı, s.172.

alır. Alaüddevle Bozkurt Bey Urfa, Mardin ve Diyarbakır'ı Akkoyunlulardan alır 1505. Bu durum neticesinde Safevi Hükümdarı Şah İsmail 1507 yılında Dulkadirliler üzerine sefere çıkar Elbistan'a Kadar gelerek büyük zararlar verir. Diyarbakır'ı kaybetmek istemeyen Alaüddevle Bozkurt Bey burada iki oğlunu şehit verir.[27] Karalar giyip yas tutmaya başlar ve Safevi gücünü benimser Safevi ile barış yaparlar.

Osmanlı hükümdarı **Yavuz Sultan Selim Han 1514'de** Şah İsmail üzerine yürürken Alaüddevle Bozkurt Beyi de sefere çağırır. Fakat ilerlemiş yaşını bahane ederek sefere katılmaz. Ayrıca da Osmanlı birliklerine zorluk çıkartır. Yavuz ise Çaldıran Zaferi ve Kemah kalesini de fetih ettikten sonra Sinan Paşa komutasındaki Osmanlı ordusunu Alaüddevle Bozkurt Bey üzerine gönderir. Ordunun başında Şehsuvaroğlu Ali Bey vardır. Osmanlı ordusu Göksun ve Andırın arsında Ördekli mevkinde karşılaşmış ve Alaüddevle Bozkurt Bey katledilmiştir. Savaş bitiminde Bozkurt Bey'in cesedi savaş alanında kalmış başı Göksün da Yavuz Sultan Selim Han'a sunulmuştur.[28]

Yavuz Sultan Selim tarafından Alaüddevle Bozkurt Beyin yerine **Ali Bey** getirilmiştir. Kendisini tahta çıkaran Yavuz Sultan Selim Hana bağlılığı ve sadakati bilinen Ali Bey her defasında Osmanlı ile iyi geçinmiş, bağlılığını bildirmiş Osmanlının Diyarbakır fethine giderken ordusunu yardıma göndermiştir. Bu bağlılığı hazmedemeyen Memluklular, Beyliği sürekli rahatsız edici tutumlar sergilemiş bölgede karışıklıklar çıkarmışlardır.[29]

Memlukluyu da ortadan kaldırmak için Yavuz Sultan Selim Han, **Mısır Seferine** çıkmıştır. Ordunun başında Ali Bey vardır. Ali Bey 1516'da Mercidabık, 1517'de **Ridaniye** savaşlarına bizzat katılır. Bu sadakat ve üstün başarıları ile Osmanlı **siyasetinde** Ali Bey önemli noktalara gelmiştir. 1519 da Anadolu da baş gösteren **Celali İsyanı** ve **Canberdi GazaliİsyanlarınI** bastırılmasında önemli rol oynayıp Osmanlının güvenini iyice kazanmıştır. bu isyanları bastırmakla görevli olan Ferhat Paşa kıskançlık kompleksine girer daha sonra Kanuni Sultan Süleyman'dan ferman elde edip İran Seferi bahanesi ile çıktığı seferde 1522 yılında Ali Bey'i Tokat'a davet edip orada çocukları ile birlikte öldürtmüştür. Ali Bey'in ölümünden sonra Dulkadiroğulları Beyliği Osmanlı Devleti topraklarına dahil edilmiştir. Bu önemli bölge için Osmanlı Devleti burasını

[27]Yinanç, s.88.
[28]Yinanç, s.99.
[29]Uzunçarşılı, s.173.

Maraş merkezli Eyalet haline getirmiştir ve bu tarihten itibaren bu bölge için içinde tahrir işlemleri başlatılmıştır.[30]

2.1. Türklerde Türbe Ve Mezar yapıları

Canlılar doğar, yaşar ve ölürler. Bu döngünün devamında ölülerin gömülmesi için öncelikle ölüm bilincinin olması gerekir. ilk çağdan bu güne kadar ki süreçte ölüm hep bir merak konusudur. Bu süreci izlemek yada deneyini yapmak mümkün olmadığından dolayı öldükten sonraki hayatın varoluşu yada sonraki sürecin ilerleyişi hakkında fikir sahibi değillerdir. Fakat birçok inançlara göre ölümden sonra hayatın varlığına hatta şuanki yaşadığımız hayatın aynısını yaşayacaklarına inanma ları, tekrardan dirilmelerine yada ölmeden önceki hayatlarının tam tersini yaşayacaklarına inanmışlardır.

Eski Türk toplulukları zaman içerisinde birçok farklı inançlara sahip olmuşlardır. İnançların yanı sıra komşu kültürlere karşı duyarlı olmaları ölü gömme adetleri konusunda farklılık göstermiştir. Eski Türklerde ölümün bir son olmadığı ölümden sonra bir hayatın varoluşuna inanmaları ahiret inancının olması ölü gömme adetlerini oldukça fazla etkilemiştir. Türklerin dönem içerisinde inandıkları dinler. (Şamanizm, Maniheizm, Budizm, Animizm, Totemizm ve Gök tanrı) inançları ölü defnetme geleneklerine yansımıştır.

Eski Türklerle ilgili ölü gömme adetleri M.Ö. III. Yüzyıla aittir. "Ziyaret olunan yer manasında" olan ve ölü defnedilen, üzerine başka bir şey inşa edilmemiş toprak altındaki çukura mezar denir. Türklerde mezar kelimesi farklı isimlerde kullanılır. Kereksür, kegür, kurgan, oba, bark, kümbet, türbe gibi birçok isim karşılığı vardır. Türkler ölen kişiyi yada hasta olan kişiyi evin yakınlarındaki bir çadıra yerleştirmişlerdir. Hastanlanan kişi iyileşene kadar çadırda bekletilirdi. Ölen bir kişi ise gömülme gününe kadar çadırın içerisinde bekletilirdi. Çadır formatını günümüze kadar gelen Selçuklu kümbetlerinde ve Osmanlı türbelerinde de görmek mümkündür. [31]

Çin kaynaklarına göre Türklerde defin törenlerine ait yas tutma, aş verme gibi adetlere verilen isim "yoğ" bu yoğ (yuğ) merasimi eski türkçede bugünkü Kırgız- Kazaklarda "aş" anlamını taşıdığı gibi "matem" anlamını da taşır.Yani "yoğ" töreni yas tutmak,

---

[30]Yinanç, s.105.

[31] Aslı **Sağıroğlu Arslan**, Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2004. s.37.

cenaze töreni, yemek vermek gibi anlamlara gelir.[32] Yuğ töreni yörelere göre farklılık göstermektedir.[33] İlk zamanlarda yoğ bir cenaze töreni anlamına geliyorsa daha sonraki zamanlarda aş vermek anlamına gelir. İlk zamanlar direk ölüye yemek verilirken zamanla ölüye değil cenaze törenlerine gelen misafirlere yemek verilmiştir. Türkler bu kültürü uzun süre yaşatmışlardır hangi inançta olurlarsa olsunlar yoğ töreni yemek vermek gibi adetler uzun süre devam etmiştir. Türklerin yoğ cenaze törenine Çinliler" Kubbeli otağ altındaki tabut" adını verirlerdi. Çünkü Türkler ölen kişinin cesedini kubbeli otağ altında tutarak atla beraber etrafında yedi defa tur atarlardı.[34]Kapısının önüne gelince akrabaları yüzlerini ve kulaklarını kesici aletlerle keserler kanla karışık göz yaşı dökülür yüzlerinden bağıra bağıra ağlarlar.[35] Feryat ederler, bunu yedi defa daha tekrar ederlerdi. Çadırın kapısının önünde tütsü kullanılır, tütsülü meşale yakılırdı. Ölü gömüldükten sonra da mezarın başında atın üstünde tekrardan tavaf ederlerdi. Eve dönen akrabaları, eşi bugüne kadar örgülü olan saçını örgülü şekilde keser ve yas bitene kadar saçları açık kalır. Çin kaynaklarına göre insanların kendi saçlarını ve kulaklarını kestiği gibi atlarınında kuyruklarını keserler, bağlarlar yada örerlerdi. Kazılarda mezarların içinden örülü kadın saçı ve atın kuyruğuna rastlanmıştır. Ölen kişi hemen mezara konulmaz yazın öldüyse bir kişi sonbaharı beklerler yaprakların dökülmeye başladığı zaman gömerler,kışın ölen kişiyi ise ilk baharda çiçeklerin açtığı zaman gömerlerdi ozamana kadar ölü bekletilirdi. Defin gününde ölünün akrabaları ilk gün yaptıkları gibi atın üstünde mezar etrafında yedi defa dönerler yakınları yüzlerini kesici aletlerle kesip kanlı yüzleriyle feryat ederlerdi.[36] Mezarın duvarlarını ölünün resmini savaşlarını çizerler. Hatta ölü yaşamı boyunca bir kişi öldürdüyse mezarın başına ağaçtan bir heykel yontup dikerler bu öldürdüğü kişi sayısınca yapılır.[37] Ölünün servetine göre bir yada yüzlerce at kurban edilir aynı zamanda atın dışında başka hayvanlarda gömülür bu hayvanlar genelde erkek cinsinden seçilir (attan aygır, kuzudan koç, deveden buğra) en değerli etlerini yerler başını, kuyruğunu, derisini, ayaklarını da mezara koyarlardı. Atı eğerleriyle beraber ölünün eline verip bu onun atıdır. Bu atla cennete gidicektir der ve orada atı öldürürler.Ölüye kıyafetini giydirilir kefenini başının

[32]Sağıroğlu,Arslan,s.32.
[33] Erdem Mustafa, Geleneksel Türk Dini ve İslam, Dini Araştırmalar, C.1 S.2, Eylül- Aralık 1998, s.82.
[34]Sağıroğlu,Arslan,s.32.
[35] Eyüp **Sarıtaş**, Göktürklerde Gelenekler ve Dini İnançlar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı, m, İzmir 1999, s,221.
[36] Yıldız **Kocasavaş**, Eski Türklerde Yas Ve Ölü Gömme Adetleri, Türkler Ansiklopedisi3, Yeni Türkiye Yayınları 2002, s,67-75.
[37] Yaşar **Çoruhlu**, Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016,s.240-251.

altına konur ölü oturur vaziyette küçük masası eti yiyecekleri kıyafetleri atları, atların eğerleri ölünün silahlarını tahtadan nebiz dolu kadehini koyarlar bu dünyanın aynısını yaşayacağını düşünürler hatta bu hayatın tam tersi olduğunu düşündükleri için tüm eşyaları küçük yaparlar yapılan eşyalarını kırık koyarlar ki öbür dünyada onlar düzelsin küçük olanlar büyüsün diye ölünün öbür dünyada hiç birşeye ihtiyacı olmasın diye tüm gereksinimlerini koyarlar bazı inanışlara göre yeni ölen bir kişinin alıştığı dünyaya dönmek istemesini önlemek içindir. Kaynaklara göre yapılan yoğ (yuğ) törenleride ölünün öbür dünyasına alışması içindir. Erken dönemlerde ölen zengin kişiyse eşiyle ve hizmetlilerle gömüldüğünü anlıyoruz yapılan kazılardan çünkü erken dönemlerde insanın kurban edilerek gömülme söz konusudur. Erkek olan ölünün mezarında karısının canlı canlı gömülmesi en iyi yardımcıların da canlı canlı gömülmesi mücevherlerin tüm eşyaların gömülmesi öteki dünya da eşinin ve hizmetkarlarının hizmet etmesini ve aynı hayatını kaldığı yerden devam edeceğini düşünmelerin den ileri gelir.Ölüyü gömdükten sonra eve dönerler evde yıkandıktan sonra yemek yer rakı içerler. Ölünün bir kaç yakın dostu ve akrabaları üç gün evde kalır ve hiç uyumazlar her gece rakı içip yemek yerler yaktıkları ateşe de rakı döküp yemek atarlar yedi gün sonra mezarın başına giderler mezarın başında da ateş yakıp yemek yer rakı içerler ve ateşe de rakı damlatıp yemek atarlar ölünün de yemek yediğini ve rakı içtiğini sanırlar. Ateş tüm kötülükleri temizleyici günahlardan arınıcı olarak düşünürler.[38]

Urenha Tubalar, biri ölürse onu hemen çadıra çıkarırlar deri veya keçeyle örterler. Eve koyun getirip kapıya bağlarlar koyun meledi̇ği zaman keserler etinin en güzel yerini ateşte yakıp ayin yaparlar ölüye ilk giden sen değilsin son gidende sen olmayacaksın! Düşünme, üzülme! Et ye, rakı iç! Darı ye, çay iç! Derler. Törene gelenler ateşe tütün atarlar böylelikle evdeki tören tamam olur ve ölüyü çadırdan çıkarırlar Urenha Tubalar ölüyü yere gömmezler uzaklara götürüp kırlara atarlar. [39]

Eğer ölen kişi yada hastalanan kişi fakirse dağlara, kırlara çıkarılıp oraya bırakılır. Eğer ölen veya hastalanan kişi zenginse evinden uzak bir yere çadır yapılır orda hizmetlisiyle beraber iyileşene kadar yada ölene kadar kalır evde yaşayanlar yada akrabalar çadıra yaklaşmazlar.

Ölü gömmeyi üç ana başlıkta toplayabiliriz.

---

[38] Kocasavaş,s.111.
[39] Kocasavaş, s.110.

1-Toprağa gömme

2- Cesedin yakılması

3- Cesedin teşhiri ya da terki

2.1.1.Toprağa Gömme

Defin merasimlerinin içerisinden yaygın olanı toprağa gömülme şeklidir. Genel manada insanlığın su ve topraktan yaratıldığını düşündükleri için bu gömülme biçimi daha uygun görülmektedir.

İki çeşit toprağa gömülme biçimi vardır. İlki doğrudan cesedin toprağın içine bırakılması, diğeri ise ahşap bir lahit içinde olmasının yanı sıra mezar içinin ahşapla kapatılıp üstüne konulması şeklindedir. Ölünün defnedilmesi konusunda bir kaç çeşit vardır. En çok uygulanan şekil ise ölünün yan tarafa yatırılması şeklidir. Defin sırasında doğrudan toprağa gömülürken cesedin mezara oturur vaziyette gömülmesi (Hoker) ve diğer toplulukların yanı sıra Türk toplumlarında da görülen anne karnındaki vaziyeti şeklinde gömülmesi "yeniden doğuşu" ifade eder. Kazılarda bazı cesetlerin mumyalanarak gömülmesi yeniden dirilmesine inandıklarının göstergesidir Bu vaziyetlerde ceset gömülürken yanına tüm ziynet eşyaları, silahları, kıyafetleri, içkisi ve yiyecekleri konur. Bunun amacı bu dünyanın aynısını ordaki dünyada yaşayacağını düşündüklerinden dolayı orda sıkıntı çekmesin burdaki rahat hayatının aynısını sürmesi amaçlı gömülür.

Eski Türklerde, mezar yeri olarak ulaşılması zor yerlerin tercih edildiğini görüyoruz. Böyle uzak yerlerin seçilmesinin ilk sebebi su, dağ, tepe, ağaç, ormanlık gibi yerlerin koruyucu bir ruha sahip olduklarına inandıkları içindir. Diğer bir sebebi ise her türlü saldırıdan hırzıslıktan, tahrip edilmesinden korktukları için herkesin ulaşamayacağı uzak yerleri tercih etmişlerdir.

Tabi eğer ölen kişi varlıklıysa törenler düzenlenir ve hem koruyucu bir ruha inandıkları için hemde mezarların tahrip olmaması için uzak yerlere gömülürken, maddi durumu zayıf olan fakir aileler ise ölen akrabalarını uzak yerlere götürüp oraya atarlardı.[40]

[40]Çoruhlu,s.245.

2.1.2. Cesedin Yakılması

Eski Türk toplumlarında çok fazla tercih edilmeyen bir diğer defin şekli de cesedin yakılmasıdır.

Ölünün kalıntısı yakılsa da gömülsede yine aynı cenaze töreni gerçekleşir. Eski Türklerde cesedin yakılmasının amacı ateşin temizleyici, arındırıcı ve kutsal birgüce sahip olduğunu düşünürler. Göktür, Uygur, Hun, Bulgar gibi bir çok Türk topluluğunda ateşin kutsal sayılması ve cesedin yakılması önemlidir. Göktürlerde bu uygulama çok fazla görülmemektedir.[41]Ateşin kötü ruhlardan koruyucu ve arındırıcı bir güce sahiptir. Çünkü ölen kişinin bu dünyadan gitmek istememesi ve ailesine, akrabalarına musallat olacağını düşünmeleri kötü ruhların bırakmayacağını düşünmelerin den dolayı cesedi yakıp küllerini ya akan bir suya yada toprağa (vazo testi veya küp) şeklinde bir kabın içine konup mezarın içine konur. Gökteki tanrıya inançlarından dolayı dumanın göğe çıkması yerin altındaki kötü ruhlara musallat olmamasından dolayı cesedin yakılması şeklinde defin töreni vardır.[42]

2.1.3.Cesedin teşhiri yada terki

Bu uygulama çok yaygın olmamakla beraber Türklerde bu uygulamada görülmektedir. Tabut içinde cesedin ağaca asma veya ağaç dalları üzerisine yerleştirme biçimidir. Temelde iki esas görülür. Dünya ve hayat ağacı kavramlarında ölünün tekrardan doğmasıdır. Etlerin kemiklerden ayrılması ve kemiklerin saklanması, (gömülür ya da yakılır.) Bu uygulama genellikle ağaçlar üzerinde veya yere çakılmış direkler üzerinde çürüyene kadar, etlerin kemiklerden ayrışana kadar tabutun içinde teşhir edilir. Hayat ağacına bağlı kalarak ağaçtaki yuvalarda doğan insanlara kuşların yardımıyla can kazanarak yeniden doğmasıdır.[43] Bir diğer husus cesedin tabiata terk edilmesi ya da ormanlık yere götürüp ağaca asmalarındaki sebep ise ölünün yakınları ölüme sebep olan kötü ruhu şaşırtmak ve akrabalarından ölümü, kötü ruhu uzaklaştırmak için ölen kişinin evinden çok uzak yerlere götürüp ormanlık alanlara bırakırlardı. Hem gök tanrı inancına inandıkları için tanrıya yakın olması amaçlı yüksek yerlere, tepeciklere ve ormanlık alanlara terk eder ya da gömerlerdi. Çünkü inançlarına göre kötü ruhun peşlerini bırakmayıp rahatsız etmelerinden korkarlardı.

---

[41]Y.Ziya **Sümbüllü**, Eski Türklerde Defin Şekilleri Üzerine Bir İnceleme, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2004,61-72.
[42]Çoruhlu, s.246.
[43] Çoruhlu, s.246-247.

“ Ölüleri tabuta koyup uzak yerlere götürmeleri, kötü ruhu şaşırtmak amaçlı uzak yerlere terk etme adetleri Kuzey Altaylarda ve Tayga Ormanlarında yaşayan bazı oymaklarda XVIII yüzyılın sonlarına kadar devam etmiştir.” [44]

Bu tür defin törenlerinde birçok kültürün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Kurganlarda ağaç lahitler, ölünün diğer dünyada rahat etmesi için verilen eşyaların, ölü için kurban edilen hayvanların hepsinin araştırmasın da o döneme ait kültürlerin inançların ortaya çıkmasında öncülük olmuştur. Bazı eşyaların minyatür olması bazı eşyaların kırık olması bu dünyanın tam tersini yaşayacaklarına inanmaları yada erzakların eşyaların masadan, kadehine, kıyafetinden, silahlarına kadar gömülmesi bir sanat eseri olup maddi kültür unsurudur. Yine bazı mezar yapılarında başka ülkelerden gelmiş ithal eşyalar ve ziynetlerde yer almıştır. Mezarın içinden çıkan eşyaların azlığı yada çokluğu ölen kişinin maddi gücüne bağlıdır.[45]

2.2. Türklerde İslam Öncesi Mezar yapıları

En eski Türk mezar yapıları olarak bilinen kurganlar, Hunlar ve Göktürkler tarafından çok sık kullanılmıştır.[46] Kurgan kelimesi türkçe bir isimdir. Literatüre Rus bilim adamları tarafından girmiştir. Tüm batı dillerinde Kurgan adını almaktadır.(Almanca hariç) Kurgan, tepe, höyük, tümülüs anlamına gelmektedir. İngilizce’ de iki grup anlam çıkmaktadır. 1. Kale Hisar, Şehir 2.Türbe toprak yığını, tümülüs.[47]

Kurgan yapımının ortaya çıkışı çok uzun yıllar sürmüştür. İnsanların ölü gömme geleneğinden doğan mezar yapıları, toprağın kutsal sayılması, ölünün yakılmasından kalan tozlarını yada ölen kişiyi gömme isteklerini güçlendirir. Gömüldükten sonra tekrardan dirilmesine inanırlar. Böylelikle kurganın ilk temel çıkışı ölen kişinin tekrardan dirileceğine inanmalarından dolayı çukurun içine yerleştirilmesi yada küllerinin konmasından dolayı doğmuştur. Bu inanışlar proto Türk devirlerden itibaren başlamıştır. [48]Orta ve İç Asya’da mezar mimarisi çok erken neolitik dönemlerden itibaren varlığını göstermiştir.

İlk zamanlarda basit olarak açılan bu çukur zamanla etrafının düzenlenmesi kenarlarının taşlarla çevrilerek oda haline dönüştürülmüştür. Zamanla çukurun içi daha da

[44] Sümbüllü, s.61-72.
[45] Çoruhlu, s,252-254.
[46]Sağıroğlu Arslan, s,37.
[47] Çoruhlu, s,26.
[48] Çoruhlu, s,71.

genişletilmiş ve derinleştirilmiştir. Çünkü ilk zamanlarda kurganlar tek odalı ve derin çukura sahip değildir. Mezarlar, bulunan coğrafi bölgeye göre yapı malzemesi bakımından değişkenlik gösterir. Odalar da ahşap ya da taş malzeme kullanılır. Defnedilecek oda bu şekilde düzenlendikten sonra zamanla defin odasının yanına, üstüne ya da alt seviyesine başka küçük odacıklar yapılır. Bu odalara ölünün atı ya da karısı, hizmet karları gömülür. Bütün bunların korunması içinde üzeri toprak yığını ve taşla örtülmüştür.

Kurgan kültürü ilk olarak Neolitik dönemde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Çünkü bu dönemde bozkır kültürünün oluşmaya başlaması ve benimsenmesiyle alakalıdır. Bu dönemde mezarlarda ok,yay, keramik gibi eşyaların bulunması bozkır ekonomisinin geliştiğinin göstergesidir. Kurganlar daha önce nehir kenarlarına doğru yapılırken daha sonrasında bozkırlara yayılmıştır.

Kurganların öncüsü olarak kabul ettiğimiz Afanasyevo kültürü M.Ö. 3000-1700 tarihleri arasında Abakan bozkırlarında ortaya çıkmıştır. Afanasyevo kültürü bozkır yaşantısının tipik bir örneğidir.[49] Bu kültürde yaşayan insanlar madenlerle uğraşıp bıçak, küpeler ve çeşitli madeni aletler yapmışlardır. Keramikten çanak çömlek, çakmaktaşından ok uçları bu dönemin en önemli özellikleridir. Afanasyevo insanları ilkel tarıma geçmesi bu dönemin en önemli bulgusudur. Kurganlarda at ve koyun kemiklerinin rastlanması eski Türkler de önemli yer tutan at ve koyunların kurganların içinden çıkması Türk kültür tarihi açısından önemlidir. Kurganlar daha derinlik kazanmamıştır. Çukurlar çok derin değildir içine konulan ölüler çukurun güneydoğusunda yeralması inançlarına uygun gömülmesini gösterir. Ölülerini anne karnındaki gibi yan tarafa yatırılarak ayakları karnına doğru çekilir vaziyette yani Hoker pozisyonunda gömülürler.

Afanasyevo kültürünün devamı olarak sayılan Andronovo kültürü, M.Ö. 1700-1200 yılları arasında varlığını sürdürmüştür.[50] Madende Afanasyevo kültürüne göre oldukça geliştirmiştir. Kurganlardan çıkan buluntulardan altından ve tunçtan yapılan süs eşyaları çanak çömlek, küpe, takı eşyaları, ok uçları, hançer bulunmuştur. Altın ve tunçtan yapılan eşyaların ilk örneklerine Andronovo kültüründe rastlanmaktadır. Andronovo kültürü Hunlar ve Göktürkler dönemine kadar devam etmiştir. Andronovo kültüründe

[49] Hasan **Bahar**, Avrasya'da Ölüm ve Türklerde Mezar Kültürü, Selçuk Üniversitesi Matbaası, Eylül 2013, s,272.
[50] Bahar, s,273.

ölüler kurganların içine yan tarafa yatırılmış vaziyette ayakları karnına bükülmüş halde yada Doğu Avrupa'da örneklerine rastladığımız gibi sırt üstü yatırılır ve ayaklar bükülür vaziyette gömülürler. Mezarda birden çok odanın yapılması bu dönemlerde doğmuştur.[51]

Çoklu gömülme de görülmektedir. Erkek tam ortada yatar ve yanlarındaki odacıklarda eşi ya da hizmetlisi yatar. Ölünün tekrardan canlanacağına inandıklarından dolayı yemek ve eşya konulması eşinin veya hizmetlisinin diri diri gömülmesi ya da o an da öldürülmesi öbür dünyada yalnız kalmaması hayatını devam ettirebilmesi içindir.

Geç neolitik dönem ya da başka dönemlerde dış görünüşü bakımından kurganları andıran evler ölünün evi olan kurganların oluşumunda örnek teşkil etmiştir.

İlk kurganlar genellikle dikdörtgen yada oval şeklinde basit yapıdadır. Derinlikleri az ve tek odacıklı olan ilk kurganlar zaman içerisinde odacık sayısı birin üstüne çıkmıştır. Toplu gömülmeler ve ölen kişinin yanına çok eşya götürmesini içindir. Genellikle şehrin dışında yüksek yerlere yapılmıştır. Toprak altında ahşap malzemeden yapılmış kare, dikdörtgen veya çokgen planlıdır. İnsanların statüsüne göre kurganlar farklılık gösterir. Daha görkemli yada daha küçük yapılırlar. Kurganların boyutları 13-15 ile 51-55 metrekare arasında değişkenlik gösterir.[52] Kurganlar sıradan insanların değil biraz daha önemli kişilerin parası ve gücü olanların kullandıkları mezar yapılarıdır.

Hun dönemine ait kurganlardan en önemlileri; Noin-Ula Pazırık, Esik bölgelerindeki kurganlardır. Göktürkler 'de M.S. VI-VIII.yy Hunlar gibi ölü gömme geleneklerini devam ettirmişlerdir. Fakat Göktürklerde mimari anlayışın gelişmesi üzerine ölen kişinin hatırasına yapılmış mezar külliyeleri inşa etmişlerdir. Bunların en önemlileri Kültigin, Bilge Kağan ve Tonyukuk mezar külliyeleridir. Orhun yazıtlarına ölen kişi adına üzeri yazılı taş (Bengütaş) dikilir.[53]

Balbal diye adlandırdığımız mezarın çevresine ölen kişinin yaşadığı hayat boyunca öldürdüğü düşmanların sayısı kadar dikilen taşlardır. Halk arasında söylenen diğer isimlerde taş baba ve taş nine dir. Genelde birçok araştırmacıya göre balballarla, taşbaba ve taşnine aynısıdır. Fakat arasında farklılık gösterir. Taş nine veya taş baba ölen kişiyi ifade eder ona itafen yapılan taşlardır. Balballar ise öldürdüğü düşman sayısınca dikilir.

---

[51] Bahar, s,267.
[52] Lokman **Tay**, Kırşehir Merkez Türbeleri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010 (Yüksek Lisans Tezi), s, 8.
[53] Sağıroğlu Arslan, s.38.

Balballar heykellerden farklılık gösterir kabaca yontulmuş taşlardır. Taş heykeller ise ilk zamanlar kabaca yontulmuş fazla detaylı değildir. Sağ ve sol elinde kadeh tutarlar silahları yoktur genellikle bıyıklıdırlar. Daha sonraki zamanlarda ayrıntılı olarak işlenmiştir. kemer kemerin içinde uzunlu kısalı iki tane kılıç varır. Kulakları genelde küpelidir. Sağ eliyle kadeh tutarken sol eliylede kemerini tutar.

2.3 Türklerde İslamiyet Sonrası Türbe ve Mezar yapıları

Türkler islamiyetin kabulünden önce de ahiret inancına sahiptirler. Bu inançların en büyük göstergesi gelişmiş bir mezar yapısına sahip olmalarıdır. Türkler islamiyet öncesinde ölülerini farklı şekillerde gömmüşlerdir. Fakat bunların en yaygın şekli kurgan adı verilen mezar yapılarıdır.[54] Ölünün buraya değerli eşyaları, atları ve hizmet karları ya da eşiyle gömülmesi ölünün öbür dünyada da, bu dünyadakine benzer bir hayat yaşayacağını düşünmeleridir.

Kurganlar ve çadırlar türbe mimarisinin kökenini oluşturur. Ahlat' ta bulunan ve "akıt" adı verilen yapılar Türklerin İslam dinini kabul etmelerinin ardından da kurganlara benzer yapıların olduğu görülmektedir. Kurganların taş malzeme ile yapılmış hali olarak adlandırılır. İslamiyetten sonra anıt yapılar kabirler yasaklanmıştır. Anıt mezarların yasaklanmasına rağmen farklı formlarda mezarlar yapılmaya devam etmiştir.[55]

İslamiyet'ten sonraki Türk mimarisinde mezar anıtları Türbe ve Kümbet şeklindedir.

İslam dünyasında bilinen ilk türbe, Bağdatta bulunan Sitti Zübeyde Türbesidir.

Ve Abbasi Halifesi el-Muntasır için, Hristiyan asıllı annesi tarafından yaptırıldığı düşünülen Samarra'daki Kubbet-ü's Süleybiye (862) dir.[56] ortada kubbe ile örtülü sekizgen bir mekan ve beşik tonozlu bir koridordan oluşmaktadır.

Daha sonraki ilk türbeler Horasan ve Türkistan bölgelerinde inşa edilmişlerdir. 11.ve 12. Yüzyıllarda Gazneli ve Büyük Selçuklu hakimiyetinde çok fazla türbe yapılmıştır. En erken tarihli türbe Buhara'da bulunan Samanoğlu İsmail Türbesi(907)dir. Bu türbe tuğlayla inşa edilmiştir. Önemli olan diğer Türbeler;

Hakim el-Tırmızi Türbesi (9. yy. sonu),Tim, Arap Ata Türbesi (977–978), Nasr bin Ali Türbesi (1012)(Özkent), Ayşe Bibi Türbesi (12.yüzyıl başları), Balacı HatunTürbesi

---

[54] Tay, s.8.
[55] Tay, s.9.
[56]Tay,s,10.

(12.yüzyıl başları)[57], Celaleddin Hüseyin Türbesi(1152), Şeyh Fazıl Türbesi (12.yüzyıl), Karahanlılar döneminde (842-1212) yıllarında inşa edilmiş önemli türbelerdir. Bu türbelerin ortak özellikleri, kare planlı, kubbeli ve tuğla malzemeyle inşa olmalıdır. Gurgan'daki Günbed-i Kabus (1006)'tur. XI. yüzyıldan itibaren Horasan'ın kuzeyinde bulunan ilk örneği, Gaznelilerin hakimiyeti altında olan Curcan bölgesinde yer alan zamanla ismi Gurgan olarak değiştirilmiş, 1006 da yapılan Günbed-i Kabus olan Mezar Kuleleri ortaya çıkmıştır.[58] Kümbetlerinde belirleyici özelliği olan kubbe üstündeki külahıdır. Kabus Kulesinin de kubbe üstündeki konik külahıyla kule mezarların günümüze ulaşan en eski örneğidir.[59]

Anadolu'da bilinen ilk türbeler; 1071 Malazgirt zaferi ile Anadolu Türklerin eline geçmiştir. Burada birçok Türk Devleti kurulmuştur. Türk devletlerin ilki Orta Anadolu'da kurulan Danışmendliler olmuştur. Mengücek ve Saltuklu gibi birçok beylikler Anadolu Selçukluların bünyesinde gelişmişlerdir.[60] Danişmendliler Döneminden; Amasya Halifet Gazi Türbesi (1145–46), Niksar Melik Gazi Türbesi (1157) [61] ve Niksar Hacı Çıkrık Türbesi (1183); Mengücekli Döneminde yapılan Türbeler; Kamereddin Kümbeti (1196), Sitte Melik Türbesi(Şahinşah Türbesi) (1166) ve Kemah Melik Gazi Kümbeti (13.yy.ın başları);[62] Saltuklular Döneminden; Erzurum Emir Kümbeti (1189-1190) tarihleri arasında tamamlandığı düşünülmektedir. Ve Tercan Mama Hatun Türbesi (12.yy. sonu, 13. yy. başı) erken dönemde Anadolu'da inşa edilen önemli yapılar arasındadırlar. Selçuklu Döneminde; en erken tarihli Türbe, II. Kılıçarslan Kümbeti'dir.

Son olarak önemli olan diğer bir Türbe ise; Babürlüler Döneminde Şah Cihan tarafından Hindistan'ın Agra şehrinde yaptırılan Taç Mahal (1631-1654) yıllarında inşa edilmiştir. [63] Tüm İslamiyetin ve tüm dinler tarafından hayranlık uyandıran bir yapıdır.

---

[57] Oktay **Aslanapa**, Türk Sanatı, Remzi Kitabevi İstanbul 1993, S.32-35.
[58] M.Oluş **Arık**, Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri, Anadolu (Anatolia), s.11, s.58.
[59] Abdurrahman **Deveci**, Türkmen Sahra'daki Kabus Kulesi, Dünyanın En Yüksek Tuğla Kulesi, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Sayı, Şubat 2017, s,294.
[60] Nejdet **Sakaoğlu**, Türk Anadolu'da Mengücekoğulları, 1. baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005. s,131-143
[61]Sefer **Solmaz**, "Halifet Gazi Ve Halifet- Zadeler" Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Konya 1993, (Yüksek Lisans Tezi), s,66.
[62] Nejdet **Sakaoğlu**, s,131-143.
[63]Ahmet Kadir **Aktacir**, Babür İmparatoru Şah Cihan ve Eşi Mümtaz Mahal**,** Gazi Üniversitesi, Tarih Bölümü, Hindistan Türk Devletleri Dersi, Makale Ödevi, Ankara 2014. S.2.

3.KATALOG

3.1. Türbe ve Kümbetler

3.1.1. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi

Katalog No; 1

İnceleme Tarihi ; 15Nisan 2019

Yeri ; Kayseri- Malatya yolu üzerinde, Pınarbaşı ilçesine bağlı Pazarören bölgesinin kuzeyindeki Köşker (Köşerli) dağının eteğinde ve Melik Gazi köyünün 6 km. Güneybatısında, Koçcağız Köyünde yer almaktadır.

Bugünkü durumu ; Daha önceki yıllarda restore edilmiş, sağlam durumdadır.

Tarihi ; Kitabesine göre 1440 yılında inşa edilmiştir.

Çizim; 1

Fotoğraflar ; 1-25.

Plan ve mimari özellikleri: Dört kenarı da eşit kare bir alana oturtulan türbe, iki katlıdır. Altta cenazelik ve üstte sanduka bölümü bulunmaktadır. Alt kattaki cenazelik ve üst kattaki mescidin giriş kapıları kuzey cephede altlı üstlüdür.(Fotoğraf; 2.). Üst örtü unsuru daha önce yıkılmıştır. Daha sonraki yıllarda aslına uygun şekilde restore edilmiştir.[64] Zemin seviyesindeki mumyalık kısmı, içten tonozla örtülü kapalı bir mekandır. Buradaki girişi sağlayan kuzeydeki kapı, dört iri lento taşından meydana gelen kaba görünüşüyle beraber dar ve küçük bir girişe sahiptir. Üst kattaki mescid kısmında bulunan giriş kapısına dokuz basamaklı tek taraflı merdivenle çıkılmaktadır. Mescidin basık kemerli dar giriş kapısı, beyaz ve gri renkteki taşlar sıra sıra örülmüştür. Kemerin üst kısmında beyaz mermer kitabe yer almaktadır. Kitabe yukarıdan sivri kemerli bir nişle kuşatılmıştır. (Fotoğraf; 3.). Kitabenin üzerinde bulunan iki tane rozet vardır. Bu rozetlerin birinde Allah yazar. Diğerinde ise Muhammed ismi yazılıdır.

[64] Gündoğdu,62.

Kapının çerçevesi, dıştan birkaç sıra silmeyle çerçevelenmiştir. Kapının hemen önünde küçük bir sahanlık bulunmaktadır.

Mescidin üst örtüsü içerden bakıldığında kubbe geçişleri pandantiflerle sağlandığı görülmektedir.(Fotoğraf; 23.). Dıştan ise sekiz yüzlü piramidal bir külah ile kapatılmıştır. Mescit kısmının en önemli özelliği, doğuda üçlü kemer ile açılan bir balkonun bulunmasıdır. İç taraftan bakıldığında bir sivri kemer ve bu sivri kemerden iki boyutlu üç sivri kemer görülmektedir. Sivri kemerlerin ortasında iki adet sütün bulunmaktadır. Dıştan daha derin bir sivri kemer bu sivri kemerin içinde de üç sivri kemerin şeklini almasıyla farklı bir şekil katmıştır. Ortadaki iki sütun, mermer olup başlıklar devşirme malzemedendir. Üçlü kemerden ortadaki daha geniş ve yüksek, yanlardakiler daha küçük ve kısadır. (Fotoğraf; 21.). Mescidin güney cephesinde aynı büyüklüğe sahip, iki pencere bulunmaktadır.[65] Pencereler, mihrabın iki yanında yer alır, mihrabın üzerinde ve pencereleri de içine alan sivri kemer vardır. Pencerelerin arasında kalan mihrab nişi, boyut bakımından mescide uygundur. Mukarnasa benzetilen üç katlı dilimlerle süslü bir kavsaraya sahiptir. Mihrap kenarları birkaç sıralı silmeyle çerçevelen miştir.Batı da yer alan pencerenin dışardan görüntüsü dıştan içe doğru daralan üç silmeden oluşan bir çerçevesi vardır. Pencerenin üzerinde de kitabe boşluğuna benzer kemerli bir boşluk bırakılmıştır. Türbenin mescid kısmında kuzeydoğu köşesinde üst örtüye çıkışı sağlayan bir merdiven bulunmaktadır. Bu merdiven, oldukça dar minareye çıkılan merdivenleri andırmaktadır.(Ftoğraf; 24.). Yukarı tarafa çıkıldığında sanki terası varmış gibi ve terasa çıkılması amaçlı yapılmış gibi Mescit kısmının üç kemerli balkonu andıran çıkıntısı ve üstte teras olarak düşünülen bölgeler, manzarayı seyretmek amaçlı yapılmış olmalıdır. Balkon ve teras diye adlandırdığımız yerlerler Anadolu' da eşi benzeri olmayan özelliklere sahiptir. Çatıya geçişte, düz yüzeylerde genişleyen iki kademeli bir korniş bulunmaktadır. Külaha geçişte de iki kademeli silmelerden meydana gelen çatı kornişi, düzgün, temiz bir kesme taş işçiliği göstermektedir.[66]

Kitabesi: Türbenin kuzey girişi üzerinde, Kayseri'de uzun süre hakimiyet gösteren Dulkadirli Halil Beyin oğlu ve Kayseri'de Hatuniye Medresesi'nin banisi Nasrettin Mehmed'in son yıllarında büyük oğlu Süleyman Bey tarafından 844/1440 tarihinde

---

[65] Yıldıray **Özbek** ve Celil **Arslan**, Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, Grafik Tasarım ve Baskı: Aydoğdu Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti. Kayseri 2008, s,1102-1104.
[66] Gündoğdu, s,32- 63.

yaptırıldığını gösteren kitabe bulunmaktadır Üst orta kısmı bombeli olarak düzenlenen kitabede şunlar yazılıdır.

1. Allah

2. Bina-i haza el-imarete

3. el-emir el -kebir el-muazzam seyyid elselam ve

4. el-müslimin Süleyman bin Dul kadır eazze

5. Allah ensarehu tarih rebiülevvel senete

6. erbaa ve erbain ve semane miete min hicrete (844/1440)

Kitabede verilen 844 H. tarihinden iki yıl sonra, Süleyman Bey'in babası ölmüştür, Süleyman bey de 858/1454 tarihinde ölmüş ve Süleyman bey'inde bu türbeye gömüldüğü düşünülmektedir. Her ne kadar kitabede yapıya imaret denilmekte ise de, bu yapının alt kısmının türbe, üst kısmının da mescid olarak yapılmış olduğu anlaşılmaktadır.

3.1.2. Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi

Katalog No, 2

İnceleme Tarihi:12 Mayıs 2019

Yeri : Kayseri'nin Pınarbaşı ilçesine Melik Gazi köyünde inşa edilmiştir.

Bugünkü durumu : Çeşitli restorasyonlar geçirmiştir. Günümüzde orjinal şeklini vermişlerdir.

Tarihi: Süleyman Beyin 1438/39 Vakfiyesinde Emir Halil için mescid ve zaviye yaptırdığı söylenmektedir.

Çizim:2

Fotoğraf:26- 37.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı kare planlı dıştan kubbe ile örtülmüştür. Türbeye güney cephesinde basık kemerli giriş bulunmaktadır. kapının boyutu kemerle beraber 145cm eni 73cm dir. Güney cephede bir adet pencere açıklığı bulunmaktadır. pencerenin boyu 44cm eni ise 35 cm dir. Yapının diğer duvarları sağırdır. Yapı kesme taştan inşa edilmiştir. Türbe içerisinde iki adet sanduka bulunmaktadır**.** Sandukalar batı-doğu şeklinde uzanmaktadır. İçten kemerlere dayanan ahşap kırlangıç tavanı örten küçük kubbeli bir yapıdır.[67] Sandukalardan birinin Halil bey'e diğer sandukanın ise Mısır Hatun'a ait olduğu söylenmektedir.[68] Türbe 1964 yılında vakıflar tarafından yeni baştan onarıldığı için eski haline göre olasılıkla değişiklik gösterildiğine inanılmaktadır.Yapının giriş kapısının sol üstünde bir adet mermerden beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Kitabenin yapıya ait olmadığını sonradan getirilip konduğu Selçuklu dönemine ait olduğu düşünülmekte kitabede; Fi eyyamı sultanü'l-azam Gıyas ed-dünya ve'd-din Ebu'l-Feth Keyhüsrev bin Keykubad Kasım emirü'l-mü'minin hazihi'l imareti

Ömer b. Hasan Engüri fi Sene tis'a selasin sitte-mie yazılıdır. Anlamı: Keykubad'ın oğlu, büyük sultan, müminlerin emirinin yardımcısı, fethin babası Gıyaseddin

[67] Mehmet Çayırdağ, Kayseri Tarihi Araştırmaları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2001. S.256.
[68] Burhanettin **Akbaş**, http://owturkey.com/forum/viewtopic.php?t=26765&start=15, Ağustos 2008, S.4.

Keyhüsrev'in günlerinde bu bina, Ankaralı Hasan oğlu Ömer tarafından altı yüz otuz dokuz (1241/42) senesinde yaptırıldı.[69] Yazmaktadır.

Süslemesi: Yapıda herhangi bir süslemeye rastlanmamaktadır.

Malzeme ve teknik: Kesme taştan inşa edilmiştir.

Kitabesi : Yapı da sonradan konulduğu düşünülen kitabe yer almaktadır. Yapıya ait herhangi bir kitabeye rastlanmamaktadır.

Tarihlendirme: Halil Bey'in torunu Süleyman Bey'in 1438/39 tarihli vakfiyesinde Melik Gazi Türbesi ve Kalesi yanına Emir Halil'in ruhu için mescid ve zaviye yaptırdığı kayıtlı olmakla beraber aynı ifadeler daha sonra kardeşi Alaüldevle Bozkurt Bey'in vakfiyesinde de tekrar edilmiştir.[70]

[69] Celil **Arslan,** Emir Halil Bey Türbesi, Kayseri Ansiklopedisi, Cilt 2, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2010. S. 157.
[70] Celil **Arslan,** Emir Halil Bey Türbesi, Kayseri Ansiklopedisi, S. 157.

3.1.3. Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi

Katalog No; 3

İnceleme Tarihi : 2 Mayıs 2019.

Yeri : Şehir merkezinde yer almaktadır.

Tarihi : İlk inşa tarihi bilinmemektedir. XIV. Yüzyılda basit bir zaviye olarak yapılmıştır.

Bugünkü durumu : Baştan restore edilmiştir.Orjinalliğini kaybetmiştir. 1968-1972 yıllarında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilmiştir.

Çizim; 3

Fotoğraf; 38- 55.

Plan ve mimari özellikleri: Caminin içerisinde yer alan türbe ters L şeklinde planlanmıştır.[71]İki eyvanlı ve eyvanın bir tanesi dışarıya açıktır. İçten kubbe dıştan sekizgen piramidal külahla örtülü ve Ahi Evren'in sandukasının bulunduğu yerdir. (Fotoğraf; 42.). Altı sanduka bulunan yer de ise doğubatı yönünde dikdörtgen planlı ve üzeri beşik tonozla örtülüdür. Türbe kapısı, dikdörtgen şeklinde basık kemerli bir açıklığa sahiptir. Kapının hemen üzerinde üç satırlık kitabe bulunmaktadır. (Fotoğraf; 46.). Giriş mekanı, kare planlı ve üzeri kubbeyle örtülüdür. (Fotoğraf; 48.). Girişin doğu bölgesinde merdivenle çıkılan altı adet bazı ahilere ait olduğu düşünülen sanduka bulunmaktadır. (Fotoğraf; 47.). Kuzey, güney ve doğu cephelerinde üç adet pencere bulunmaktadır. Pencerenin çerçevesi siyah renkle boyanmıştır. Pencereler içten dışa doğru daralmaktadır. İçten yüksekliği 98cm genişlik 93cm dir. Dıştan ölçüsü ise yüksekliği 94cm, genişliği 74 cm. dir. Türbenin bir kısmı taşla kaplıdır. Kubbe kısmına kadar olan bölge ise sıvanmıştır. Giriş kapısının üst örtü kısmı çini işlemelidir. Güney doğu ve batı cephesinde sanki duvara asılmış vaziyette vazo süslemesi bulunmaktadır. Kapı girişinin kuzey tarafında Ahi Evran'a ait mezar bulunmaktadır.[72] Bu mezar eyvan içerisindedir. Dört basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır. Eyvana giriş bölgesinde ki sivri kemerde çini işlemesi ile bir birini takip eden motifler bulunmaktadır. Sivri kemerin iç kısmında ise taşla kaplı bölgenin hemen üzerinden yarım başlayıp tüm

---

[71] Gündoğdu, s. 69.

[72]İlhan **Şahin**,"Kırşehir Ahi Evran Zaviyesi",Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbu,1988, s, 529-530.

devam eden motifler bulunmaktadır. (Fotoğraf; 49.). Eyvan içinde iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Eyvan kubbe ile örtülü ve üzeri çini işlemelidir. Kubbe geçişleri pandantif sağlanmıştır. (Fotoğraf; 53.). Bu bölümün doğu ve batı cephelerinde birer pencere bulunmaktadır. Kubbeye kadar ki kısım taşla kaplanmıştır. Örtü sisteminde iç kısımda kubbe, dışta ise konik külah uygulanmıştır. Giriş kapısının güney kısmında basık kemerli bir kapıdan geçilen kare planlı, üzeri kubbe örtülü bir mekan bulunmaktadır. Zamanında hangi amaçla yapıldığı bilinmemektedir. Şuanki işlevi kitap okuma odası olarak kullanılmaktadır.(Fotoğraf; 54.). Ahi Evran türbesi yapı bakımından ve Ahilik teşkilatı bakımından önem arz eder.

Süslemesi: Taş malzeme kullanılmıştır. Örtü unsurlarında çini süsleme mevcuttur. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv belgesinde yer alan türbenin iççinde bulunan birçok hayvan figürünün kalemişi çizimleri bulunmaktadır. Fakat bu figürlerin türbenin neresinde bulunduğu bilinmemektedir. Restorasyon sonucunda bu süslemeler tamamen kaybolmuştur. Yapıda orijinalliğini koruyan süsleme bulunmamaktadır.[73]

Kitabesi : Türbenin kitabesi Alauddevle'nin adını taşımaktadır. Mermerden yapılmış üç satırlık kitabede,

Fi eyyamı es-sultan el-muazzam Mehmed Han

Bin Murad Han amere Alauddevle bin Süleyman

Beg fi senete sitte ve semanin ve semane miete

(886/1481)

Murad Han oğlu Ulu Sultan Mehmed Han devrinde Süleyman Bey oğlu Alauddevle imar etti yazılıdır.[74]

Tarihlendirme : İlk inşa tarihi bilinmemektedir. XIV. yüzyılda küçük bir zaviye halinde kurulmuş olduğu düşünülmektedir. 1450'de Seydi Beyoğlu Emir Hasan Bey türbenin üzerine bir bina inşa ettirmiş, 1481 'de Dulkadıroğlu Alaüddevle Bey inşati büyütmüş ve 968'de (1560-61) Ahi Evran'ın ahfadından olan bir şeyh de mescidi ilave etmiştir. Zaviye şeklini bu aşamalar sonucunda almıştır.[75]

---

[73] Tay,s,24-26.
[74] Gündoğdu, s, 69.
[75] Şahin, *s. 529-530.*

3.1.4. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi :

Katalag No; 4

İnceleme Tarihi : 20 Mart 2019.

Yeri : Çandır, Yozgat iline bağlı Çayıralan ilçesi'nde yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda, ziyarete açıktır.

Tarihi :. Türbe içerinde lahidin üzerinde yazan kitabeye göre, H.905 tarihli kitabede 1499-1500 yıllarında yaptırıldığı düşünülmektedir.

Çizim; 4

Fotoğraf: 56- 77.

Plan ve mimari özellikleri : Anadolu'da bulunan eyvanlı türbeler içerisinde en önemlilerinden bir tanesidir. Türbenin alt kısmında mumyalık bulunmaktadır. Sekizgen gövdeli, içten kubbe ile örtülü dıştan ise piramidal çatıyla örtülüdür. (Fotoğraf; 56.). Türbeye girmek için açılan kapı mumyalık kısmı ve gövde kısmındaki kapı açıklıkları üst üstte aynı hizada yer almaktadır. (Fotoğraf; 61.). Mumyalık kısmındaki kapıya merdivenle inilmektedir. Mumyalık kısmına giriş kapısı, gövde kısmına giriş kapısından daha sade yapılmıştır. Mumyalık bölümünün iç kısmı kare planlı ve yıldız tonozla örtülüdür. (Fotoğraf; 67.). Güney ve kuzey bölgesinden aydınlatmak amaçlı iki adet mazgal pencere bulunmaktadır. (Fotoğraf; 65.). Aynı zamanda türbe kısmına bağlanan örtü unsurunun ortasında hava deliği bulunmaktadır. Gövde bölümündeki kapı açıklığına çıkmak için iki yanda dört basamaklı merdiven bulunmaktadır. Bu merdivenlerden rahat çıkabilmek için yapılan iki yanda da bulunan nişlerle genişletme sağlanmıştır. (Fotoğraf; 63.). Daha rahat şekilde merdivenlerin kullanımı amaçlanmıştır. Kapı, mermerle ve dıştan silmelerle sivri şekilde çevrelen miştir. Giriş kapısının üzerinde fazla derin olmayan mukarnas bulunmaktadır. Mukarnasların altında çiçek motifleri bulunmaktadır. (Fotoğraf; 70.). Alınlık kısmında iki adet rozet ve rozetin orta kısmında lale motifi ve yanlarında gül motifleri bulunmaktadır. (Fotoğraf; 69.). Eyvan beşik tonozla örtülüdür. İki renk taş işçiliği kullanılmıştır. Kahve ve gri renkteki taşlarla sıra sıra eklenmiştir. Eyvanın girişinde iki yan tarafında niş bulunmaktadır nişlerde mukarnas bulunmakadır. (Fotoğraf; 62.). Gövde bölümü, düzgün kesme taştan yapılmış üzeri piramidal külahla örtülmüştür. Türbenin iç kısmı kubbe ile örtülmüş ve sekiz kenarında da yelpaze motifi bulunmaktadır. (Fotoğraf; 74.). Güney ve kuzey kısmında

iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır aynı zamanda üst tarafta da iki adet mazgal pencere bulunmaktadır. Mazgal pencereler içten geniş dışarı doğru daralmaktadır. İçerisinde mermerden sanduka bulunmaktadır. Sandukanın üzerinde tarih ve yaptıran kişinin adı geçmektedir. Sandukanın sağ tarafında "Eşhedü en la ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resulullah," lahdin sol tarafında ise; "Hazihi meşhe-i merhumete ve mağfirete Şah Sultan binti Şahsuvar Beg," lahdin ayakucunda: "Senete hamse ve tis'a mie" (905/1499-1500)[76] (Fotoğraf; 73.).

Türbenin dış kısmında piramidal çatıya geçişte silmelerin alt kısmında sekiz bölgesinde de mermerden yapılmış kapartma harflerin kullanılmasıyla farsça beyitler yazılıdır. (Fotoğraf; 77.). Bu yazıtların alt kısmında bulunan mazgal pencereler süslü şekildedir. Alt kısım pencerler ise kare formda mermerden çerçevelenmiştir. Türbenin bahçesi mezarlık olarak kullanılmaktadır. Bazı yerlerinde ise üzeri yazılı mermerden sandukalar bulunmaktadır.

Süslemesi : Türbeye giriş kapısının üzerindeki silmeler, mukarnaslar ve mukarnasın içinde bulunan çiçek motifleri, iki renkli taş işçiliği ve mazgal pencerelerin üstlerinde bulunan dilimli süslemeler yer almaktadır.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamında düzgün kesme taş kullanılmıştır. Yer yer pencere ve kapı çerçevesinde mermer malzeme kullanılmıştır.

Tarihlendirme : Sandukanın üzerindeki yazıya göre, Dulkadıroğlu döneminde Alauddevle'nin oğlu, Şahruh'un karısına Şah Sultan'a aittir. Türbeyi de kocası Şahruh Bey tarafından yaptırdığı düşünülmekte dir.

[76] Gündoğdu, s,51-53.

3.1.5. Kahramanmaraşta Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi :

İnceleme Tarihi : 10 Nisan 2019.

Yeri : Merkezde bulunmaktadır.

Bugünkü durumu : Yakın zaman içerisinde restorasyon geçirmiştir. Şuanki hali Sağlam durumda olup ziyarete açıktır.

Tarihi :. Alaüddevle Bey, 1500 yılında vefat eden hanımı Şems Hatun adına cami, medrese, türbe, hamam ve çeşmeden oluşan Şems Hatun Külliyesi'ni yaptırmıştır. Alaüddevle Bey'in H.906. M.1500 tarihli vakfiyesine göre medrese, türbe ve hamamın 1500 yılın da yapılmıştır.

Plan ve mimari özellikleri: Şems Hatun Külliyesinin içinde bulunan türbe cami mimarisinin doğu bölgesinde alt kısmında yer almaktadır. Bazı kaynaklara göre türbe camiden önce inşa edilmiştir. (Fotoğraf; 80.). Türbede yatan kişinin Dulkadir Beyliği hükümdarı Alauddevle Bey'in hanımı olduğu bilinmektedir.(Fotoğraf; 83.). 1500 yılının içerisinde vefat ettiği düşünülen hanımına bu türbeyi yaptırdığı anlaşılmaktadır.[77] Farklı diğer kaynaklarda ise cami kompleksiyle, türbenin aynı anda aynı zaman içerisinde yapıldığı düşünülmektedir.[78]

Türbe tek katlı ve dikdörtgen planlıdır. Türk mimarisinde genellikle tek katlı türbeler tercih edilmemiştir.Yapının eğiminden dolayı kot farkı vardır. Türbeye kuzey duvarından yedi sıra merdivenle türbe kısmına inilmektedir. Dikdörtgen şeklinde lento bir açıklıktan içeri girilmektedir.(Fotoğraf; 81.). Kuzey güney doğrultusunde yerleştirilen beşik tonazla örtülen bu türbe oldukça basit yapıdadır. Alçak tavanlıdır. (Fotoğraf;82.). Süpürgelik kısmı ve sandukaların alt kısmı taşla kaplanmıştır. Türbenin üst kısımlarında sıva kullanılmıştır. İçeride iki adet sanduka bulunmaktadır. Birinci sanduka Alauddevle'nin hanımına aittir. Diğeri ise, tam olarak bilinmemekle beraber ŞemsHatun'un oğluna ya da savaş sırasında şehit düşen bir gence ait olduğu düşünülmektedir. Sandukanın üzerinde Sütçü İmam'ın yeğeni Şehit Abdulkadir Tiyek yazılıdır.Sandukalar oldukça basit ve sadedir. (Fotoğraf; 84.).

Malzeme ve teknik: Yapının inşasında sarımtrak renkte taş malzeme kullanılmıştır.

---

[77] Mehmet **ÖZKARCI**, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S.11, Ankara 2007, s,48-51.
[78] Gündoğdu, s,60.

3. 1.6.Kahramanmaraş'ta Taş Medrese Türbesi :

İnceleme Tarihi : 10 Nisan 2019.

Yeri : Kahramanmaraş Kanlı Dere caddesinde bulunan Ekmekçi Mahallesi'nde Ulu cami yakınında bulunan Taş Medrese'ye bitişik olan türbe cadde üzerinde yer alır.

Bugünkü durumu Sağlam durumda olup ziyarete açıktır.

Tarihi :. Kesin olarak inşa tarihi bilinmemektedir. Türbenin kitabesi daha önceki yıllarda kırıldığından dolayı net bir tarih verilmemekle beraber XVI. yüzyıl başlarında inşa edildiği düşünülmektedir.[79]

Çizim; 6

Fotoğraf. 86- 100.

Plan ve mimari özellikleri : Taş medresesine bitişik olan türbe medresenin kuzeydoğu köşesinde kare planlı ve tek hücreden oluşan yapıdır. Türbe yamuk ve dışarı taşıntılıdır. (Fotoğraf; 86.). Türbenin mumyalık kısmı yoktur. Türbenin iç örtüsü kubbeyle sağlanmıştır. (Fotoğraf; 99.). Dışta ise piramidal çatı ile örtülüdür. Kubbeye geçiş pandantiflerle sağlanmıştır. Duvarlarda pencere açıklığı bulunmamaktadır. Kubbe kenarlarında ise doğu ve batı yönde iki adet pencere bulunmaktadır. (Fotoğraf; 100.). Türbenin içerisinde doğu ve batı yönde dörder adet mezar bulunmaktadır. Toplamda sekiz adet mezar vardır. Bazı Kaynaklarda yedi adet mezar olduğu söylenmektedir. [80] bizim araştırmamızda incelemeler sonucunda sekiz adet görülmektedir. Aynı zamanda başka kaynaklarda da sekiz adet olduğu teğit edilmektedir.[81] Mezarların birinde Alauddevle Bey'in oğlu Mehmet Bey'e aittir. Mehmet Bey'e ait olan mezar yapısı daha yüksek ve belirleyici şekildedir. Diğer bir mezar ise Alauddevle Bey'in kızına ait olduğu söylenmektedir.[82] (Fotoğraf; 97.). Diğer altı mezar ise, Kurtuluş Savaşı'nda hayatını kaybeden şehitlerin mezarlarıdır. Türbe kısmı kitli olduğundan dolayı çok detaylı bilgi elde edilememiştir.

Giriş kapısının üzerinde bulunan saçakların hemen alt hizasında başlayarak yere kadar inmektedir. Sivri kemerin altında bir alınlık bulunmaktadır. Bu alınlıkta zamanında

---

[79]Gündoğdu, s, 58.
[80]Gündoğdu, s,58.
[81] Özkarcı, Uluslararası Dulkadiroğlu Beyliği Sempozyumu, s,40.
[82] Metin **Sözen**, Anadolu Medreseleri, II, İTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972, s.170.

kırılan ve tahrip olan kitabe yer almaktadır. (Fotoğraf; 94.). Kapının doğu yönündeki duvar aralığı medreseyle birşelik olup daha sonradan inşa edildiği düşünülmektedir.

Süsleme : Yapı genel itibariyle sade şekildedir. Sadece güney cephesindeki türbenin kapısında süsleme kullanılmıştır.[83] Kapının iki yanında bulunan sütunceler ve yanlarında bulunan saç örgüsü şeklinde geometrik motifler kullanılmıştır. (Fotoğraf; 95.). Kapı girişi sivri kemer, zikzak şeklinde motiflerle sağlanmıştır.[84] Sivri kemer dikdörtgen bir çerçeve içerisine alınmış durumda ve çerçeve motiflerle süslenmiştir.

Tarihlendirme : Dulkadir Beyliği döneminde Alauddevle Bey tarafından oğlu Şahruh Mehmet Bey adına 1510 yılında yaptırıldığı düşünülmektedir.

Malzeme ve teknik: Yapı düzgün kesme taştan inşa edilmiştir.

[83] Özkarcı, s, 350-356.
[84] M. Zafer **Bayburtluoğlu**, Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadiroğlu Yapısı, Vakıflar Dergisi, S.10, Ankara 1973, s, 246-248.

3.1.7. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi :

Katalog No; 7

İnceleme Tarihi : 2 Mart 2019.

Yeri : Türbe, Hacı Bektaş-ı Veli Müzesinde Hazret avlusu olarak adlandırılan üçüncü avluda yer almaktadır.

Bugünkü durumu: Türbe 1950-1968 yıllarında Vakıflar İdaresi tarafından restore edilmiştir. Günümüzde de dış cephesi restorasyon halinde olup, iç bölgesi sağlam durumda ziyarete açıktır.

Tarihi : Balım Sultan'ın 1516 yılında ölümü üzerine Şehsuvar Beyin oğlu Ali Bey tarafından 1519 yılında yaptırılmıştır.

Çizim; 7

Fotoğraf:101- 128

Plan ve mimari özellikleri: Türbe girişinin ön kısmın da camilerde görülen son cemaat yerine benzer revaklı bir giriş bulunmaktadır. (Fotoğraf; 101.). Ortasında iki sutunla desteklenen yanları kapalı, üç bölümlü ve sivri kemerlidir. Orta bölümdeki kemer diğer iki kemere göre daha yüksek ve geniştir. Diğer iki sivri kemer daha dar ve boyutları daha kısadır. (Fotoğraf; 104.). Türbenin önünde aynı dönemden olduğu düşünülen kutsal sayılan karadut ağacı bulunmaktadır. bu ağacı özenle koruma altına almışlardır. (Fotoğraf; 102.). Giriş kapısının yan tarafında hatıra amaçlı sütun şeklinde üzeri yazılı taş bulunmaktadır. (Fotoğraf; 112.). Revak kısmından girişte küçük bir alan bulunmaktadır. İç bölümün kuzey ve güney cephesinde iki adet sanduka bulunur. Giriş kapısı tavanla aynı yüksekliğe sahip türbe kapısı kenarları çerçevelenmiş içten sivri kemerli renkli taşla sıralanmıştır. bunun benzerleri dış cephe pencerelerinde de yer almaktadır. Sivri kemerle çerçevenin arasındaki boşluklara geometrik motifler yapılmıştır. Çerçevenin üzerinde üç sıra ortadaki büyük iki yandaki daha küçük şekilde kabara motifi eklenmiştir. Sivri kemerin alt kısmında yeşil renkli taş üzerine geometrik süslemeler vardır. alınlık kısmında ayet yer almaktadır. Ayette, "İnna fetahna leke fethan mübina" yazılıdır.[85]Kapı girişi basık kemerli kırmızı ve siyah renkler hakımdır. üzerinde altı adet çiçek motifi bulunmaktadır. Motifler beyaz zeminlidir. (Fotoğraf;

[85] Serap **Kozan**, Nevşehir Yöresinde Ziyaret Yerleri, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009. s.51-52.

113.). İçeri girildiğinde ara mekan olarak adlandırdığımız kısım içten küçük ve basık bir kubbe bulunmaktadır. dış örtü unsuru düz içten dar kubbelidir. Bu kubbe oldukça süslüdür. Geçiş unsurları oldukça geniş tutulmuştur. Küçük kubbenin içerisi koyu ve açık renkli kalem işi süslemeyle çarkı felek motifi verilmiştir. Çevre bordürleri oldukça süslü yaprak ve dal motifleriyle, renkleriyle oldukça zengin motifler kullanılmıştır. (Fotoğraf; 116.). Bu ara mekan türbenin asıl kapısının ve kişisel eşyalarının sergilendiği yerdir. Kuzey ve güney duvarların da aydınlatma amaçlı iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Pencereler içten dışa doğru basamak şeklinde daralmaktadır. Kenarlıkları çiçek motifleriyle oldukça süslüdür. (Fotoğraf; 118.). Yerden pencere kısmına kadar ki bölüm beyaz fayanslarla kaplıdır. Türbe kısmına giriş kapısı üç adet basamakla çıkılmaktadır. Silmelerle çerçevelendirilmiş beyaz renkteki kapı kenarlarında geometrik süslemeler bulunmaktadır. (Fotoğraf; 114.). Dar giriş kapısı bulunan bölümün alınlık kısmında türbe kitabesi bulunmaktadır. siyah zemin üzerine üç sıra sarı renkle yazılmıştır. Alınlığın altında iki kenarın yarım diğer süslemelerin tam olduğu toplamda altı adet süsleme bulunmaktadır. Giriş açıklığının kuzey ve güney bölgesi mermer kaplıdır. (Fotoğraf; 121.). Türbenin iç kısmı kare bir alt kaide üzerinde sekizgen gövdeli içten kubbe dıştan piramidal külah ile örtülüdür. Kuzey bölgesinden dışa çıkıntılı bölgede bir küçük bir büyük sanduka bulunmaktadır. Bu sandukanın içerisinde Kalender Çelebi yatmaktadır. Bu çıkıntılı alan sivri kemerlidir. Fakat iç kısım da süsleme kullanılmamış sade beyaz renklidir. Süslemesi yoktur. (Fotoğraf; 125.). Orta kısımda Balım Sultan yatmaktadır. (Fotoğraf; 124.). Doğu ve güney bölgesinde iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır. Penceler içten dışa doğru daralmaktadır. Pencerenin iç bölgesi boş bırakılmıştır. Üzeri ise sivri kemerlidir. Pencereler oldukça yüksek seviyededir. Pencere altlarında oturma alanları bulunmaktadır. (Fotoğraf; 126.). Balım Sultanın sandukasının ayak ucu kısmında Balım şamdanı diye adlandırılan Kırkbudak şamdan bulunmaktadır. (Fotoğraf; 122.). Kubbe kısmı oldukça zengin süslemeleri bulunmaktadır. Rumi kıvrık dal ve palmetlerle süslüdür. Madalyonların içerisinde rumi yazılar bulunmaktadır. kalem işi süslemelerle yapılmıştır. (Fotoğraf; 127.). Türbede mumyalık kısmı bulunmamaktadır.[86]

[86]Gündoğdu, s,55,57.

Süsleme : Kapı girişlerinde, kubbelerde ve pencere kenarlarında kalem işi süsleme bulunmakta olup süsleme yönünden zengin bir türbedir. Geometrik desenler madalyonlar, rumi yazılar haç, kıvrık dal, çarkı felek formu ve palmetlerle süslenmiştir.

Tarihlendirme : Balım Sultan'ın asıl adı "Hızır Balı"dır. Balım Sultan'ın annesi küçük yaşta öldüğü için bal ile beslemişler, bu yüzden de kendisine Balım Sultan denilmiştir.[87] XIV. XV. yüzyılına tarihlendirilen bu türbe Şehsuvar Beyin oğlu Ali Bey tarafında 925/1519-20 yıllarında yaptırıldığı düşünülmektedir.

Malzeme ve teknik : Yapının tamamı düzgün kesme taştan yapılmıştı

[87] Kozan, s.51.

3.1.8. Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Türbesi :

Katalog No; 8

İnceleme Tarihi : 10 Nisan 2019.

Yeri : Kurtuluş Mahallesinde Suk-i Maraş çarşısının içindedoğuya doğru merdivenlerle yükselen sokakta yer alır.Çarşıda bulunan birkaç dükkanın çatısı caminin avlusunu oluşturur. Dikkatlice bakılmadığı sürece fark edilmez.(Fotoğraf; 130.).

Bugünkü durumu : Restore edilmiş ziyarete açıktır.

Tarihi : Mescid ve türbe kompleksinden oluşan bu yapının kitabesi silinmiştir. Oyuzden net olarak ne zaman yapıldığı hakkında bilgimiz yoktur. Çeşitli kaynaklardan yola çıkarak Alauddevle Bey'in oğlu Emir Şahruh'un kızı iklime Hatun tarafından 1547 yılında yaptırıldığı düşünülmektedir.

Çizim; 8

Fotoğraf:130- 137.

Plan ve mimari özellikleri : Türbe dikdörtgen planlıdır. bir kısmı eğik olan yapı kubbe ile örtülüdür. Pandantiflerle kubbeye geçiş sağlanmıştır. (Fotoğraf; 137.). Türbe giriş kapısı basık ve sade yapıdadır.[88] (Fotoğraf; 131.). Türbe kısmında kapının hemen altında mezar bulunmaktadır. Taşla kaplanmış bu mezar da kaynaklara göre sekiz ve ya on kişinin yattığı düşünülmektedir. üzerinde levha olmadığı taktirde anlaşılması güçtür. Bu mezarda İklime Hatun'un evlatlığı ve bakıcısı Gülendam hanım yatmaktadır. (Fotoğraf; 136.). Orta kısımda İklime Hatun'a ait bir sanduka bulunmaktadır. (Fotoğraf; 135.). Kaynak araştırmasına göre daha önce türbede pencere açıklığı yoktur. Restorasyon sonucunda kubbenin altında bir adet pencere açıklmıştır. Giriş kapısının sağ tarafında bir niş bulunmaktadır. (Fotoğraf;137.). Türbenin içerisinden mescide geçmek için küçük dar bir kapı girişi bulunmaktadır. Bu giriş açıklığına üç basamaklı merdiven ile çıkılmaktadır. (Fotoğraf; 134.). 1970 yılında yangın geçirmiştir. En son restorasyon 2007 yılında yapılmıştır.

Süsleme : Restorasyon sonucunda yapıda her hangi bir süslemeye rastlanmamıştır.

Tarihlendirme : Mescidin giriş kapısının üzerinde bulunan Arifi'ye öre 1547 yılında inşa edildiği bilinmektedir.

Malzeme ve teknik : Kesme ve moloz taş malzeme birlikte kullanılmıştır.

---

[88]Gündoğdu, s,61.

3.1.9.Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi :

Katalog No; 9

İnceleme Tarihi : 17 Nisan 2019.

Yeri : Afşin ilçesinde Ulu Cami'nin yan tarafında yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Restore edilmiş ziyarete açıktır.

Tarihi : XIII.yüzyılın başında Selçuklular döneminde yaptırılmıştır. Daha sonraki dönemlerde Dulkadir Döneminde Alauddevle Bey tarafından tadilat yaptırılmıştır.

Çizim; 9

Fotoğraf: 138- 148.

Plan ve mimari özellikleri : Zaviye olarak yapılan bu yapı kare planlı kubbe ile örtülüdür. Kubbe geçişleri pandandiflerle sağlanmıştır. Kubbenin üzeri sonradan alçı malzemeyle çevrelenmiş ortalarında alçı süsleme bulunmaktadır. (Fotoğraf; 147.). Selçuklu döneminde yapılan bu yapı, daha sonraki dönemlerde Dulkadir Beyliği döneminde Alauddevle Bey tarafından tekrardan tamir edilmiştir. Yapı tek katlı olup taş malzeme ile yapılmıştır. (Fotoğraf; 138.). Türbeye girilen kapı dar ve basık girişlidir. Giriş kapısı günümüzde kullanılan çelik kapıyla sağlanmıştır. Yapı oldukça sadedir. Türbenin iç bölgesinde Dede Baba'nın yattığı düşünülen bir sanduka yer alır. (Fotoğraf; 144.). Güney bölümünde bir mihrap bulunmaktadır. Güney cephede mihrabın doğu batı doğrultusunda iki adet pencere açıklığı bulunmaktadır.(Fotoğraf; 146.).Batı cephesinde bir adet pencere açıklığı görülmektedir. Daha sonraki yıllarda taş malzeme ile kapatılmıştır. Yapıda mumyalık bölümü bulunmamaktadır.

Süsleme : Restorasyon sonucunda yapıda her hangi bir süslemeye rastlanılmamıştır.

Malzeme ve teknik : Taş malzeme kullanılmıştır.

3.1.10.Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye)Külliyesi :

Katalog No; 10

İnceleme Tarihi : 17 Nisan 2019.

Yeri : Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde yeralan yapıdır.

Bugünkü durumu : Restore edilmiş ziyarete açıktır.

Tarihi : Dulkadir beyliği hükümdarıAlauddevle Bey Elbistan'da din alimi Ümmet Baba adına külliye inşa ettirmiştir. (1480-1515) yılları arasında

Çizim; 10

Fotoğraflar: 149- 163.

Plan ve mimari özellikleri :Türbe caminin güney cephesinde birleşik olarak inşa edilmiştir. (Fotoğraf; 149-150.). Mescid kısmından türbe kısmına geçilmektedir. Türbe tek katlı ve sekizgen planlıdır. Türbe içeri kısımdan tek katlı olsada dışardan kaide üzerinden oldukça yüksek tutulması dışardan bakıldığında yapının iki katlı olduğunu düşündürmektedir. (Fotoğraf;160,161,162.). Türbenin kendine ait bir kapısı bulunma maktadır. Türbeye cami kapısından giriş sağlanmaktadır. Giriş kapısı oldukça sadedir sivri kemerli kapı dışarı taşıntılıdır. Kapının hemen üzerinde iki renkli sıra sıra dizilmiş taş işçiliği bulunmaktadır. alınlık kısımda beyaz mermerden üç satırlık kitabe bulunmaktadır. (Fotoğraf; 151.). Yapının içinde bulunan mihrap kapı görevi verilmiştir. Namaz sırasında kapalı olan bu geçiş namaz bittikten sonra açılmaktadır. Mihrap sivri kemerli, üç sıra halinde silmeler bulunmaktadır. Kapı basık ve küçüktür.(Fotoğraf; 153.). Türbe iç kısımdan da sekizgen planlı yapılmıştır. Üzeri yarım kubbe ile örtülmüştür. Kubbeye geçiş elemanı bulunmamaktadır. Doğrudan beden duvarların üzerine oturmaktadır. (Fotoğraf; 156.). Türbe kısmında beş adet mazgal pencere bulunmak tadır. Pencerler içten dışa doğru daralmaktadır. (Fotoğraf; 158.).

Üç pencere yukarı bölgede güney, doğu ve batı kısmında yer alır. iki pencere de alt kısımda doğu ve batı doğrultusunda bulunmaktadır. orta kısımda yüksek bir sanduka bulunmaktadır. Sandukanın içerisinde Ümmet Babanın yattığı düşünülmektedir. (Fotoğraf; 157.).

Süsleme : Türbede süsleme bulunmamaktadır.

Tarihlendirme :Türbe mescit ve camiden sonraki tarihlerde yapıldığı düşünülmektedir. XVI. yüzyılın ilk yarısında yapıldığı düşünülmektedir.**Malzeme ve teknik :** ince yonu ve moloz taştan inşa edilmiştir.

3.1.11.Kahramanamaraş Yum Dede (Yum Baba)Türbesi :

Katalog No, 11

İnceleme Tarihi : 10 Nisan 2019.

Yeri: Tarihi Çarşı'nın tam merkezindeki saatçiler pasajında Yum Baba Türbesi bulunmaktadır. yapının üst kısmında ev bulunmaktadır. (Fotoğraf; 164.).

Bugünkü durumu : 1985 yılında tamamen yıkılarak tekrar inşa edilmiştir. Şuan sağlam durumdadır. Ziyarete açıktır.

Tarihi : Alaüddevle Bozkurt Bey tarafından 15. Yy'ın sonlarında inşa ettirilmiştir.

Fotoğraf:164- 170.

Plan ve mimari özellikleri : Yapı dikdörtgen planlı olduğu düşünülmektedir. Yum Baba türbesi hakkında fazla kaynak bulunamamıştır. Yıkılıp tekrar yapıldığından dolayı mimari özelliğini kaybetmiştir. Türbe girişinin üzerinde Gaffar Yum Baba yazılıdır. Türbe dışarıdan dikkat çekmemektedir. Türbenin batı kısmından demir kapıyla giriş sağlanmıştır. Oldukça sade betonerme bir yapıdır. Kapının üzerinde kitabe yer almaktadır. Yeşil çerçeve içerisinde yeşil bir yazıyla yazılmıştır. Kitabede "Hazreti Mevlana Dergahı"yazılıdır. (Fotoğraf; 165.). Türbenin içerisindeki duvar kısımlarında yerden yüksekliği 80 cm olan ahşap lambri giydirme uygulanmıştır. Düz tavanlı bir yapıdır. (Fotoğraf; 167- 168.). Sanduka kısmına ince uzun bir koridordan geçilmektedir. (Fotoğraf; 166.). Sandukanın üzerinde kitabe bulunmamaktadır. Ancak sandukanın Yum Baba'ya ait olduğu kabul edilir. (Fotoğraf; 168- 169.). [89]

Süsleme : Türbede süsleme bulunmamaktadır.

---

[89] Mehmet **ÖZKARCI**, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, Cilt, 1, 29Nisan 1 Mayıs, Kahramanmaraş 2011, s,41.

Tarihlendirme : Dulkadiroğlu Devleti döneminde Alauddevle Bey tarafından 1515 yılında zaviye olarak yapılan yapı zamanla mevlevi haneye dönderilmiştir. Kurtuluş savaşı sırasında Fransızlar tarafından işgal edilip yakılmıştır. Daha sonra açık arttırmaya satılarak önce köy garajı sonra pasaj halını alan yer 1985 yılında betonarme olarak inşa edilmiştir.[90] 1900 yıllarında II. Abdülhamit tarafından baştan aşağı yenilenmiştir.[91]
Malzeme ve teknik : Şuanki yapısı betonarme malzeme kullanılmıştır.

[90] Feyzan Göher **Vural,** " Maraş Mevlevi Hanesi ve Mevlevi Müziği"Uluslararası Selçuklu Döneminde Maraş Sempozyumu, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü, Cılt 1, Kahramanmaraş 2016, s,229-230.
[91] Kemalettin **Koç**, Kahramamaraş'ta Sosyal Hayatın Fiziki Yapıya Etkisi, Ukde Yayınları, Kahramanmaraş 2010, S,264.

3.1.12. Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi :

Katalog No; 12

İnceleme Tarihi : 20 Nisan 2019.

Yeri : Kayseri Bünyan ilçesi Samağır köyü'nde yüksek tepe üzerinde yer almaktadır.

Bugünkü durumu : Sağlam durumda, ziyarete açıktır.

Tarihi : Yapıda kitabe bulunmamaktadır. Tam olarak hangi tarihte yapıldığı bilinmemekle beraber Dulkadir Döneminde Alauddevle Bey zamanında yapıldığı düşünülmektedir.[92]

Çizim; 11

Fotoğraf:171- 180.

Plan ve mimari özellikleri :Türbe, küçük yapıda altıgen planlıdır. Yüksek bir tepe üzerine inşa edilen türbe moloz taştan inşa edilmiştir. (Fotoğraf; 171- 172.). Türbeye girilen kapı açıklığına gelişi güzel dizilmiş üç sıra taş merdiven bulunmaktadır. Kapı basık, küçük ve kare şeklindedir. (Fotoğraf; 173.). İçeri oldukça karanlıktır. Aydınlat mak için kapı girişi ve kapı girişinin sol tarafında küçük pencere açıklığı bulunmaktadır. (Fotoğraf; 180.). Türbe tek katlı mumyalık kısmı bulunmamaktadır. Türbenin güney duvarında üzeri boyanmış mihrap nişi bulunmakla beraber orta kısmında ise Abdurrahman Gazi'nin yattığı düşünülen bir sanduka bulunmaktadır. (Fotoğraf; 176.). Türbe içerden kubbe ile örtülüdür. (Fotoğraf; 181.). Kubbenin alt kısımlarında çoğu kaybolmuş vaziyette olan duvar süslemeleri görülmektedir.(Fotoğraf; 179.). Türbe dışardan oldukça sadedir. İç cepheden kubbe ile örtülü olan yapı dışardan piramidal bir külah ile örtülüdür. Yapının doğu cephesinde pencere açıklığı bulunmak tadır. Fazla kaynaklara yer verilmeyen Abdurrahman Gazi türbesinin planına rastlanma dığından dolayı zamanla bozulmaya uğradığından dolayı yapının ölçüleri güçlükle yeniden alnmış ve planı oluşturulmuştur.

Süsleme : Türbede süsleme örnekleri kaybolmuştur.

---

[92] Erciyes38,(2009). Samağır Noyan ve Bünyan'ın Samağır Köyü, https://bunyan38.blogspot.com. (14.05.2019).

Tarihlendirme: Üzerinde kitabe bulunmadığından dolayı net bir bilgi verilememek tedir. Dulkadiroğlu Beyliği zamanında Bünyan' da imar faaliyetinde bulundukları dönemde yapıldığı düşünülmektedir.

Malzeme ve teknik : Moloz taş kullanılmıştır.

3.2. Mezar Taşları

Osmanlı döneminde görev almış Dulkadiroğlu Devleti hanedan mensuplarının soyundan gelen şehzadelerin kabirleri, bugün Kayseri ili Tomarza ilçesi Gülveren köyünde bulunan kabristanda bulunmaktadır.[93] Genel anlamda hanedan mensuplarının kabirlerinin bulunduğu mezar taşları ve yapıları, Katalog kısmında detaylı bir şekilde incelenmiştir.

[93] Hakan Türker Dulkadiroğlu, "Kayseri'de Dulkadirli Hanedan Mensupları" Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, Cilt, 1, Kahramanmaraş 19 Nisan- 1 Mayıs 2011. s, 180.

4.KATALOG

Katalog No :1

Çizim No :12

Fotoğraf No :181-183

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Kitabe bulunmamaktadır.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği : Bilinmemektedir.

Tanımı : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığında bulunan bu dönem mezarların bir kısmı incelenmiştir.Bu mezarda alçak ya da yüksek kabartma tekniğine rastlanmamıştır. Zamanla tahrip olup yok olduğu düşünülmektedir. Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. (Fotoğraf;181.). Tekli kaide üzerinde yükselen mezarda kaidenin bir kısmı toprak altında kaldığı görülmektedir. (Çizim;12.).

Baş şahidesinin üst kısmı fes tarzında yapılmıştır. (Fotoğraf,181.). Baş şahidenin üzerinde kitabe bulunmamaktadır. Baş ucu taşı, ayak ucu taşına göre daha yüksektir. (Fotoğraf; 183.). Oldukça sade görülen mezarlık tahrip altındadır.

Katalog No : 2

Çizim No : 13

Fotoğraf No :184-187

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi: Hüvel Baki

Merhum ve mağfur

Muhammed.....

Ruhu için El Fatiha

H.1285(M.1868/69)

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği : Bilinmemektedir.

Tanımı : Mezar, iki sıralı kaide üzerinde yükselmektedir. Üç kat şeklinde verilmiştir. Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur.(Çizim;13.).

Baş ucu taşının üst başlık kısmında sarıklı kavuk bulunmaktadır. Baş şahidenin orta kısmında kitabe yer almaktadır. (Fotoğraf;184.). Alçak ve yüksek kabartma tekniği bulunmaktadır. kaidenin birden fazla olması demek ölen kişinin hayatında önemli kişi olduğunun göstergesidir.

Güney ve kuzey yan taşlarında bir süsleme bulunmamaktadır.(Fotoğraf,187-188.).

Ayak ucu taşında ise başka bir kişiye ait mezar taşı bulunmaktadır. Ayak ucu taşının üzerine kare mermer konulmuştur. Üzerinde başkasının ismi yazılıdır.

Katalog No : 3

Çizim No : 14

Fotoğraf No: 188-194

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi :Hüvel Hallak-ül Baki

Merhum ve mekfur

Davud oğlu Mustafa

Efendinin ruhu için Fatiha

1316 (M.1898)

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (küfeki benzeri yöre taşı)

İşleniş Niteliği : Alçak kabartma ve yüksek kabartma

Tanımı : Mezar**,** iki kaide üzerinde yükselen, çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı bulunmaktadır. Baş şahidesinin üst kısmında fes şeklinde yapılan başlık bulunmaktadır.(Fotoğraf;188.). Baş şahide üzerinde kitabe bulunmaktadır. Kitabe beş satırlık aralarında düzgün çizgi ile ayrılmış yüksek kabartma tekniği kullanılmıştır.[94] (Fotoğraf;189.). Şahidenin alt kısmında ise bir birine geçmiş üç adet madalyon bulunmaktadır. bu madalyonlar alçak kabartma tekniği ile yapılmıştır. Madalyon hizasında kare şeklinde baş ucu taşına birleştirilmiş bir taş bulunmaktadır. Bu taşın sonradan mı yoksa yapı ile bağlantısı var mı bilinmemektedir.

Ayak ucu taşı , baş ucu taşına göre oldukça sadedir. Ya da süslemesi varsa da tahrip olduğundan dolayı tam olarak görülmemektedir. Ayak ucu taşı, baş ucu taşına göre boy olarak daha alçaktır. Ayak ucu taşında da baş ucu taşında görüldüğü üzere kare blok şeklinde taş bulunmaktadır.(Fotoğraf; 194.). Hangi nedenle veya hangi dönemde konulduğu bilinmemektedir.

Mezarın güney bölgesinde bulunan taş dikdörtgen bir çerçeve şeklini alarak ortasında yüksek kabartma tekniği ile yapılmış iç içe geçmiş iki adet madalyon bulunmaktadır. (Fotoğraf; 190.). sağ ve sol yanlarında ise birer tane motif bulunmaktadır. Sağ tarafında

[94] Sağıroğlu Arslan, 245.

yer alan bölümde stilize edilmiş güneş bulunmaktadır. (Fotoğraf; 191.). Sol tarafında ise bir ağaç yer almaktadır. (Fotoğraf; 192.). Alçak ve yüksek kabartma teknikleriyle yapılmıştır.

Mezarın kuzey cephesinde de, yüksek kabartma tekniği ile yapılmış iç içe geçmiş madalyon bulunmaktadır. Yanlarında başka bir süslemeye rastlanmamıştır. (Fotoğraf; 193.).

Katalog No :4

Çizim No: 15

Fotoğraf No: 195-197

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Kitabe bulunmamaktadır.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği : Bilinmemektedir.

Tanımı : Mezarda kaide bulunmamaktadır. Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı bulunmaktadır. Baş şahide'sinin üst kısmında dışa taşıntılı sarıklı kavuk bulunmaktadır. (Fotoğraf;197.). Baş ucu taşında kavuk dışında her hangi bir bezemeye rastlanmamaktadır. Varsa da zamanla tahrip olarak yok olmuştur. Yan kısım taşlarının bir kısmı toprak altında kalmıştır. Ayak ucu taşının gövde kısmında yüksek kabartma şeklinde ibrik bulunmaktadır. (Fotoğraf;196.). Ayak ucu taşı hafif sola doğru eğimlidir. (Fotoğraf; 195.).

Katalog No : 5

Çizim No : 16

Fotoğraf No : 198-200

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Kitabe bulunmamaktadır.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği : Bilinmemektedir.

Tanımı : Mezar, muhtemelen bir kaide üzerinde yükselmektedir. Fakat zamanla tahrip olduğu için kaide toprak altında kalıştır. Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı bulunmaktadır. Baş şahidenin üzerinde sarıklı kavuk bulunmaktadır. Baş şahide kısmının alt kısmı toprak altında kalmıştır. Taşın rengi zamanla aşınmaya başlamıştır. Gövde kısmında kitabe yer almamaktadır. (Fotoğraf;198.).

Ayak şahide kısmı baş şahide kısmından daha kısadır. Ayak ucu taşı bezemesiz düz şekildedir. Zamanla tahrip olduğundan dolayı da düz kalmış olma ihtimali vardır. (Fotoğraf;199.). İki yan taşlar ise zamanla bir kısımı toprak altında kalmıştır. (Fotoğraf; 200.).

Katalog No : 6

Çizim No : 17

Fotoğraf No : 201-206

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi :

Ziyaretten Murad

bir duadır.

Bugün bana ise yarın

Sanadır ..... Mert

oğlu Mehmed

1333 (M.1915)

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi Taş : (küfeki benzeri yöre taşı)

İşleniş Niteliği : Alçak kabartma ve yüksek kabartma

Tanımı : Mezar, iki kaide üzerinde yükselen, çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Mezarın ilk kaidesi batı ve güney cephede görünmektedir. Kuzey ve doğu cephesinde çoğu toprağa gömülmüş vaziyetteyken, ikinci kaide kısmı kuzey cephede tamamen toprağa gömülmüştür. Baş şahidesinin üst kısmı fes şeklinde son bulur. Baş ucu taşının üzerinde taşın yüzeyi çökertilerek, alçak kabartma tekniği ile altı satırlık kitabe yazılmış olup, satır araları düz yüzeyli ince çizgi şeklinde bölümlendirilmiştir. (Fotoğraf;201.). Kitabenin ilk dört satırı tahrip olduğundan bir kısmı, son iki satırı tamamen okunabilmektedir. Baş şahidesinin alt kısmında bir kısmı tahrip olmakla beraber alçak kabartma tekniği ile bir vazo ve bu vazodan çıkan çiçekler işlenmiştir. Çiçeklerin olduğu yüzey çökertilerek sivri kemerli bir çerçeve içerisine alınmıştır. (Fotoğraf;202.).

Mezarın ayak ucu taşı baş ucu taşına oranla daha küçük yapılmıştır. Ayak şahidesinin üst kısmı yuvarlak kemer şekline yakın bir formda son bulur. Ayak şahideli kısmın yüzeyi aşındığı için taşın üzerinde herhangi bir süslemeye rastlanmamıştır. (Fotoğraf; 204.).

Mezarın güney cephesindeki yan taşının üzerine yüksek kabartma tekniği ile bir vazo içerisinden çıkan üç çiçek yaprağı (Fotoğraf; 205.), İçi boş vazo ve kapaklı büyük bir ibrik bezemeleri işlenmiştir. Mezarın kuzey cephesindeki yan taşının üst kısmı bir silme ile sınırlandırılmıştır. Taşın yüzeyi çok yıprandığı için üzerine bezeme yapılıp yapılmadığı anlaşılamamaktadır. (Fotoğraf, 206.).

Katalog No : 7

Çizim No : 18

Fotoğraf No : 207-209

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Bilinmemektedir.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği :

Tanımı :Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Baş şahide kısmı toprağa gömülmüş vaziyette bulunmaktadır. Baş ucu taşın üst kısmında sarık kavuk bulunmaktadır. Gövde kısmı bezemesizdir. Kitabe bulunmamaktadır. Baş ucu taşı sol kısma doğru eğimli şekilde yer alır. (Fotoğraf; 207.).

Ayak ucu taşın bir kısmı bulunmaktadır. Toprağa gömülü olan ayak şahide kısmı baş şahide kısmından daha kısadır. Üzerinde her hangi bir bezeme bulunmamaktadır. (Fotoğraf; 208.). Mezar genel anlamda tahrip olmuş vaziyettedir.

Güney ve kuzey cephe yan taşların baş şahide kısmına doğru olan bölgeleri toprak altında kalmıştır. (Fotoğraf; 209.). Ayak ucu kısmında ise daha belirgin halde bulunan yan taşların uc kısımları görülmektedir.

Katalog No : 8

Çizim No : 19

Fotoğraf No : 210-212

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Kitabe bulunmamaktadır.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği :

Tanımı : Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Baş şahide kısmının üzerinde herhangi bir bezeme ve kitabe bulunmamaktadır. Üst baş kısmında sırıklı kavuk bulunmaktadır. (Fotoğraf; 210.). Mezar taşının renginde ton farklılıkları oluşmuş ve materyalde aşınmalar meydana gelmiştir. Ayak şahide kısmı baş şahide kısmından daha kısa boyuttadır. Ayak şahide kısmında da herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır. (Fotoğraf; 211.). Mezar taşlarının bir kısmı zamanla toprak altında kalmıştır. İki yan taşlarında aynı şekilde bezemesiz ve sade olması söz konusudur. (Fotoğraf; 212.).

Katalog No : 9

Çizim No : 20

Fotoğraf No :213-215

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : Bilinmemektedir.

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği :

Tanımı : Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Baş şahide kısmının üzerinde herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır. (Fotoğraf; 213.). Zamanla aşınarak yok olma ihtimalide vardır. Üzerin de kitabe bulunmamaktadır. Ayak ucu taşı, baş ucu taşına göre oldukça yüksektir. Muhtemelen kırılmış olan ayak ucu taşı yarım vaziyette durmaktadır. (Fotoğraf; 214.).

İki yan taşların bir kısmı toprak altında kalmıştır. Oldukça sade ve bezemesizdir. (Fotoğraf; 215.). Uzun yıllar tahrip altında kaldıkları için bezemeleri kaybolmuş olma ihtimali yüksektir. Mezar taşlarında zamanda incelme söz konusudur.

Katalog No : 10

Çizim No : 21

Fotoğraf No :216-218

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi :

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği :

Tanımı : Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Baş şahide kısmının üzerinde herhangi bir bezemeye rastlanmamış, üst kısmında sarıklı kavuk bulunmaktadır. Kavuk dışarı taşıntılı şekildedir. Baş şahide kısmının gövde kısmında kitabesi yoktur. Baş şahide kısmı daha ince bir formatta yer almaktadır. (Fotoğraf; 216.). Mezar taşları zaman içerisinde deforme olmuştur. Ayak ucu taşının sadece alt kısmı bulunmaktadır. Üst kısmı daha öncesinden kırılmış olduğunu düşünülmektedir. (Fotoğraf; 217.). İki yan taşlarda da her hangi bir bezemeye rastlanmamaktadır. (Fotoğraf; 218.).

Katalog No : 11

Çizim No : 22

Fotoğraf No :219-222

Bulunduğu Yer : Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi : -

Mezar Biçimi : Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi : Taş (yöreye ait taş)

İşleniş Niteliği : Alçak kabartma tekniği

Tanımı : Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve iki yan taşı mevcuttur. Baş şahide kısmının üst kısmı sivri şekilde son bulmaktadır. Gövde kısmında kitabesi yoktur. (Fotoğraf;219.). Baş ucu taşının alt kısmında iç içe iki silme ile yuvarlak kemer şekli verilmiş, kemerler yanlara doğru devam ettirilmiştir. Silmelerin alt kısmında madalyon şeklinde ve içinde altı yapraklı çiçek motifi bulunmaktadır. Bu çiçek motifinin üst yaprak kısmı zamanla silinmiştir. Şuan tam olarak beş yaprak formundadır. (Fotoğraf;220.).

Ayak ucu taşının alt kısmında iç içe iki silme ile yuvarlak kemer şekli verilmiş, kemerler yanlara doğru devam ettirilmiş şekilde bezeme bulunmaktadır. Üzerinde silmelerin dışında herhangi bir bezemeye rastlanmamıştır. (Fotoğraf; 222.).

İki yan taşlarda bezeme bulunmamaktadır. Mezar taşının renginde ton farklılıkları oluşmuş, mezar taşlarında deformeler meydana gelmiştir. (Fotoğraf; 221.).

Katalog No: 12

Çizim No: 23

Fotoğraf No: 223-226

Bulunduğu Yer: Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Kitabesi ve Tarihi: Kitabe yoktur

Mezar Biçimi: Baş ve ayak şahideli çatma lahit mezar

Malzemesi Taş: (küfeki benzeri yöre taşı)

İşleniş Niteliği: Alçak kabartma

Tanımı: Çatma lahit mezarın; baş, ayak ve yan taşları bulunmaktadır. Baş ve ayak ucu dikdörtgen formdadır. Baş şahide kısmının kaide ve gövdesinin arasında yer alan iki adet makas ve üzerinde iğne olduğu düşünülen bezemeler yer alır. (Fotoğraf; 224.). Baş şahide kısmı dikdörtgen formda tepelik kısmı sivri şekilde son bulur. Baş şahide kısmının gövde bölümünde kitabe bulunmamaktadir. (Fotoğraf; 223.).

Ayak şahide kısmıda baş şahide kısmı gibi dikdörtgen formda tepelik kısmı sivri şekilde son bulmaktadır. Ayak ucu taşında herhangi bir bezemeye rastlanmamaktadır. (Fotoğraf; 226.). Oldukça tahrip altında kalan mezar taşlarının rengi zamanla değişme göstermiştir.

Kuzey ve güney yan taşları toprak altına oldukça gömülmüş vaziyettedir. Yerdeki ot ve çiçeklerin oldukça uzaması ve mezarların taşına yapışması nedeniyle yan taşlar farkedilmemektedir. Yan taşlarda bezeme bulunmamaktadır. (Fotoğraf; 225.).

4. DEĞERLENDİRME

Araştırmalar sonucunda 12 adet Mezar anıtı ve 12 adet mezar taşı bulunmaktadır. Kahramanmaraş, Elbistan, Pınarbaşı, Bünyan, Tomarza, Kırşehir, Yozgat, Nevşehir, Afşin gibi bir çok il ve ilçelere gidilip araştırılmış, fotoğraflandırılmış ve ölçüleri alınmıştır. Toplamda 7 adet Türbe de kitabe bulunmamakla birlikte 5 tanesinde de kitabe yer alır. Mezar taşlarında ise 9 adet başlıklı, 3 adet başlıksız ve aynı şekilde 9 adet kitabesiz, 3 adette kitabeli mezar taşları katalog kısmında detaylı şekilde açıklamaları yapılmıştır. Mezar taşlarında başlık kısımlarından veya kitabeleri bulunan mezarların cinsiyetlerinin erkek olduğu anlaşılırken başlık kısımları bulunmayan oldukça deforme olmuş mezar taşlarından kadın mı yoksa erkek mi oldukları ayırt edilememiştir. Mezar taşlarının tipolojisi, Mezarı oluşturan unsurlar, süslemeleri ve malzemeleri yer alırken aynı zamanda türbenin süslemesi, yapı elemanı, malzeme, geçiş elemanları ve taşıyıcı unsurlar yer almaktadır.

4.1. Plan Tipolojisi

Anadolu Türk türbe mimarisinde gördüğümüz plan ve süsleme özellikleri göçebe yaşantılarından dolayı göç sırasında yol üzerinde gördükleri yapıları özümsemiş Anadolu bölgesine gelene kadar mimari unsurları daha da geliştirmişlerdir. Anadolu Türk Mimarisi'nde Selçuklu ve Beylikler Dönemi'nde yapılan türbeler, genellikle üç ana bölümden oluşmaktadır.

1-İçinde cesedin bulunduğu mezar bulunan mumyalık

2- Lahitlerin bulunduğu ziyaret katı

3-Üst kat örtü sistemi

Bu konuda ilk tipoloji çalışmalarından birisi olan M. Oluş Arık, genellikle bu dönemde yapılan türbeleri iki grupta incelemektedir.[95]

[95] Arık, s,65.

Anadolu'da türbenin kısımları; içinde asıl mezar bulunan hücreyi havi oturtmalık, alt katta ziyaret amaçlı sembolik lahitlerin bulunduğu yer gövde, üst kat ve örtü sistemi türbenin bölümlerini oluşturur.

Ölüler genellikle mumyalandıkları için mumyalık'ta denen mezar hücresinin havi oturtmalığın çoğunluğu toprak altındadır. Dış görünüşü itibariyle yapının tamamına bakılarak kubik veya yatay dikdörtgen prizma tarzında olabilir. Kubik gövdeliler genellikle yoğunlukta olduğu görülmektedir. İçerideki mezar hücreside çoğunlukla kare planlı sivri veya yuvarlak, basit tonozludur. Bazı yapılarda haç planlıdır.[96]

M.O. Arık'ın tipolojisinde ağır bir anlatım söz konusudur. Hakkı Önkal'ın Anadolu Selçuklu Türbeleri kitabından da yararlanılarak daha sadeleştirilmiş haliyle Selçuklu ve Beylikler Dönemini başlıklar halinde düzenlenmiş[97] olup başlıklardan araştırmamızda adı geçen türbelerin planlarına göre örnekler verilerek açıklanmıştır.

1-Poligonal Gövdeli Türbeler

a- Altıgen kenarlılar

b-Sekiz kenarlılar

c-On kenarlılar

d-Oniki kenarlılar

2-Silindirik Gövdeli Türbeler

3-Dilimli Gövdeli Türbeler

4-Kubik Gövdeli Türbeler

5-Eyvan Tipi Türbeler

6- Dikdörtgen Planlı Türbeler

7-Eyvanla Künbetin Birleşmesinden Oluşan Türbeler

8-Bir Medrese veya Caminin Bünyesinde Yer Alan Türbeler

9-Dahil Olduğu Yapının Çatısı Üzerinde İkinci Bir Gövdeye Sahip Türbeler

---

[96]Arık, s.65-86.

[97] Hakkı **Önkal**, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S,91, Ankara 1996, s19-445

10- Dahil Olduğu Yapının Bir Bölümünü İşgal Eden Türbeler

11-Münferit Planlı Türbeler

Araştırmamızda konu olan mezar anıtları içerisinde en çok rastlanmakta olan tarz kubik gövdeli türbelerdir. Kubik gövdeli türbeler genellikle;

4.1.1.Kubik Gövdeli Türbeler

Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kahramanmaraş merkezdeki Taş Medrese Türbesi (16.yy başları), Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi, Süleyman Bey (Öksüz veya garip) türbesi

4.1.2.Poligonal Gövdeli Türbeler

Altıgen kenarlılar

Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi

Sekiz kenarlılar

Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye)Külliyesi

4.1.3.Eyvan Tipi Türbeler

Ahi Evran Camii ve Türbesi, Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi,Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi

4.1.4.Bir Medrese veya Caminin Bünyesinde Yer Alan Türbeler

Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Türbesi, Kahramanmaraş'ta Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi

4.1.5.Dikdörtgen Planlı Türbeler

Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba)Türbesi, Kahramanmaraş'ta Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi**,**

4.2. Yapı Elemanlarının İncelenmesi

İncelemiş olduğumuz 12 adet mezar anıtlarından 10 tanesi kubbe ile örütüldür. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip Türbesi), Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kırşehir Ahi Evran cami ve türbesi(Giriş kısmı), Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi, Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi, Hacı Bektaş Balım Türbesi, İklime Hatun Mescidi yanındaki Türbe, Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi,Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi ve son olarak yarım kubbe ile örtülü olan Elbsitan Ümmet Baba Külliyesi olarak sıralandırabiliriz. Katalog kısmında yer alan diğer iki türbe ise Kahramanmara Yum Dede (Yum Baba) Türbesi yıkılarak sonradan inşa edildiğinden dolayı düz tavan ve Kahramanmaraşta Haruniye (Şems Hatun) Türbesi ise beşik tonoz ile ötülmüştür.

4.2.1. Üst Örtü Elemanları

Anadolu türbelerinde genellikle üst örtü unsuru olarak kubbe kullanılmıştır. Araştırmamızda konu olan türbelerin çoğunun içten kubbe dıştan piramidal külahla örtüldüğünü görmekteyiz.

Üst örtü elemanları araştırmamıza konu olan on iki adet türbe içerisinde üç adet örtü unsuru bulunmaktadır. Kubbe, Tonoz ve sonradan inşa edilen yapıların üzeri düz tavan ile örtülmüştür.

4.2.2. Kubbe

Yarım küre şeklinde bulunan üst örtü elemanıdır. Kubbe, bazen tek duvar üzerine geçiş elemana gereksinim duymadan beden duvarların üzerine otturtulur. Ya da daha çok pandantif, Tromp ve Türk üçgeni gibi kubbeye geçiş elemanları kullanılmıştır. Çalışmamızda Konu alan 12 adet türbelerin 10 adeti kubbe ile örtülüdür. Bunlar,

Süleyman Bey (Öksüz ve ya Garip) Türbesi, Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kırşehir Ahi Evran ve Türbesi, Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi, Kahramanamaraş Taş Medrese Türbesi, Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi, Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Türbesi, Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi, Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi, Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Külliyesi dir.

4.2.3. Tonoz

Kemerlerin birleşmesi sonucunda oluşan üst örtü elemanıdır. Alt kısımdan bakıldığında iç bükey tarzda yarım silindir şekline sahiptir. Daha çok dikdörtgen tarzdaki yapılarda ya da eyvan bölümlerinde görülmektedir.

Araştırmamızda konu olan türbeler içerisinde Kahramanmaraşta bulunan Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesinin türbe kısmı ve Kırşehir Ahi Evran ve Türbesindeki altı sandukalı kısım beşik tonazla örtülmüştür. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi ise cenazelik bölümü tonozla örtülmüştür.

4.2.4. Düz Tavan

Araştırmamızda konu olan Kahramanmaraş ilinde bulunan Yum Dede (Yum Baba) Türbesi düz tavanlıdır. Daha önce den yıkılıp tekrardan yapıldığından dolayı tüm özelliklerini kaybetmiştir.

4.3.Geçiş Elamanları

Anadolu türbelerinde, üst örtü unsuru genellikle kubbedir. Bundan dolayı kare prizma ya da çokgen prizma gövdeli türbelerde örtü unsurunun kubbe olabilmesi için bir geçiş unsuruna ihtiyaç duyulmuştur.[98]

Katalog kısmında yer alan 12 adet türbe içerisinden bulunan 8 adet türbenin geçişleri pandantiflerle sağlanmıştır.

4.3.1. Pandantif

Anadolu Türk mimarisinde en çok karşılaşılan geçiş unsurları pandantif , tromp ve türk üçgenidir. Amacı kubbe ağırlığının beden duvarlarına aktarılmasında yardımcı olan unsurlardır. Genellikle kare ya da çokgen biçimdeki gövdeye sahip yapılar geçiş unsuruna ihtiyaç duymaktadır[99]. Araştırma içerisinde incelemiş olduğumuz 12 adet yapının 8 tanesinde kubbeye geçiş pandantifle sağlanmaktadır.

Süleyman Bey, İklime Hatun, Çandır Şah Sultan Hatun, Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesi, Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi, Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi ve Taş Medrese Türbelerinin kubbeye geçişleri pandantiflerle sağlanmıştır

---

[98] Ertan Daş, Erken Dönem Osmanlı Türbeleri (1300-1500), Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstiitüsü, Türk İslam Sanatı Anabilim Dalı,İzmir 2003, S,412.

[99] Daş, s,416.

Ümmet baba (Himmet baba) türbesi yarım kubbe duvarlara geçiş elemanı olmaksızın oturmaktadır.

4.4. Taşıyıcı ve Destekleyiciler

4.4.1. Duvarlar

Sürekli taşıyıcı konumda olan beden duvarlarının üzerindeki örtü unsuru kubbe, tonoz gibi eğimli olan ya da düz tavan unsurlarının çeşitlerine göre duvar kalınlıkları değişmektedir. Duvar üzerindeki pencere açıklıkları beden duvarlarını zayıflatmaktadır. Tam olarak üst örtü unsurunun geçiş unsuru bulunmadan beden duvarlarının üzerine oturtulduğu yapı Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Türbesinde bulunan türbesidir. Aynı zamanda tamamı beşik tonozla örtülümüş olan tek yapı da Kahramanmaraşta Hatuniye (Şems Hatun) Türbedir.

4.4.2. Sütun

Sütunlar üç parçadan oluşur kaide, gövde ve başlıklar olmak üzere ince uzun şeklindedir. Taş ahşap ya da mermerden oluşmaktadır. Çalışmamız kapsamında bulunan 12 adet türbe içerisinden sadece 2 türbede sütun bulunmaktadır. ilk türbe Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesidir. Türbe de balkon kısmı diye adlandırdığımız teras bölümü üzerinde 2 adet sütun bulunmaktadır. sütunların başlıkları birbirinden farklıdır. Taş malzeme ile yapılmıştır.

Diğer yapı ise Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesidir. Türbenin giriş bölümünde revak bulunmaktadır. üç sıra sivri kemer açıklığının ortasında iki adet sütun bulunmaktadır. sütun başlıkları aynısı olup farklılık arz etmemektedir. Mermerden yapılmıştır.

4.4.3. Kemer

Kemerler genellikle kapı girişlerinde bulunmaktadır. yer yer pencere açıklıklarında dagörülmektedir. Süleyman Bey (Garip veya öksüz) türbesinin gövde kısmına giriş kapısı basık kemerlidir. Kitabe bölümü sivri kemerli nişle sağlanmıştır. balkon kısmında üç sıra sivri kemer açıklığı bulunmaktadır. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi giriş kapısı sivri kemerlidir. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinin önünde revak bulunmaktadır. Revaklar sivri kemerlidir. Giriş kapısındada sivri kemer bulunmaktadır. Taş Medresesine bitişik olan Türbenin giriş kapısında kemer görülmektedir. Hatuniye Cami altındaki Türbenin kapısı oldukça küçük ve basık kemerlidir. Elbistanda bulunan

Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Türbesine giriş mihraptan sağlanmaktadır. Mihrap sivri kemerlidir. Diğer türbelerde fazla detay bulunmamaktadır.

4.4.4. Revak

Revak araştırma kapmasında ele aldığımız yapılardan sadece Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinde görülmektedir. Sivri kemerli üç açıklık vardır. üç açıklığı taşıyan iki adet sütun bulunmaktadır.

4.5.Mezar Tipolojisi :

Bu bölgede rastlanmayan Lahit Mezarlar ve Sanduka tipli mezarlar katalog kısmında yer almamaktadır.

1-Şahideli Mezarlar

2- Lahit Mezarlar

3-Sandukalar

4.5.1-Şahideli mezarlar : Bazen mezar taşı sadece başucuna konulur. Genellikle hem başucuna hem de ayakucuna dikilen taşlara "şahide" denir. Şahideler farklı formlarda da olabilir. Genellikle sivri kemerli şahidelerin yanı sıra silindirik şekilde de görülmektedir. Şahidelerin baş ucundaki taşlarda ayetler, hadisler ve mezarda yatan kişinin adı yazılır. Ayak ucundaki taşlarda ise, genellikle sade bırakılmıştır. Kimi zaman da yalnızca süslemeye yer verilir.

4.5.2.Baş Ucu Taşları; Tek blok taşından oluşmaktadır. Genellikle alt bölümü dikdörtgen şeklinde olup aşağı kısımdan yukarı kısmına kadar daralarak devam eder. Baş uclarındaki şahidelerin gövde kısmında kitabe yer almaktadır. Kitabeleri bulunmayan şahidelerde ise düz şekilde bırakılır.

4.5.3.Başlık Tipleri: Başlık tipleri farklılık göstermektedir. Katalog kısmında 1, 3, 6 nolu bölümlerde yer alan baş ucu taşlarının üst kısımlarına fes şekli verilmiştir. 2,4,5,7,8,10 nolu bölümlerde sarıklı yada kavuk şeklindedir. 9, 11 nolu kısımda ise baş ucu taşların, başları boş bırakılmış ya da zamanla tahrip olarak yok olmuştur.

Fes şeklindeki başlıkların sahipleri asker, memur esnaf gibi işlere sahip kişiler olduğu düşünülmekte dir. Sarık yada kavuk şeklinde olan başlıkların ise okuma yazma bildikleri ve o dönemde önemli kişiler oldukları düşünülmektedir. Bu başlık halinde yapılan formların şekilleriönem arz etmektedir. O dönemde yaşamış olan kişinin hangi

meslek grubuna girdiğini kadın yada erkek mi olduklarını öğrenmede önemli bir rol oynamıştır.

4.5.4.Ayak Ucu Taşları; Tek blok taşından oluşmaktadır. Baş ucu taşları gibi ayak ucu taşlarda genellikle dikdörtgen şeklinde olup aşağı kısımdan yukarı kısmına kadar daralarak yükselmektedir. Ayak ucu taşlarında başlık bulunmaz bazı mezar taşlarında ise gövde kısmında ibrik şekli bulunmaktadır. bizim araştırmamızdaki on bir mezar yapısına bakılarak genelde gövde kısmı boş bırakılmıştır. Ayak şahidelerin bazılarında, alt bölümden başlayıp yukarı doğru yükselen, gövdelerinin birleştiği kısımlarda yuvarlağa yakın çıkıntılı şekilde duran küçük taşlar bulunmaktadır.

4.5.5.Yan Taşlar; Baş ve ayak ucu taşların orta kısmında yer alan genellikle tek blok şeklinde olup bulundukları cephe kısmına göre farklılık gösterir.

Güney cephe yan taşları; Genellikle dikdörtgen formda yatay şeklinde yer alır güney cephe yan taşları kuzey cephe yan taşlarına göre daha süslüdür. Genellikle geometrik, bitkisel, figürlü süslemeler, çeşitli kullanım eşyaları ve silahlar gibi çeşitli motifler işlenmiştir. Günlük kullanım eşyaları ibrik, kase, vazo ve çiçek motifleri gibi eşyalar kabartılarak güney yan taşlarına işlenmiştir.

Kuzey cephe yan taşları ; Güney yan taşlarıyla aynı formda dır. Çok fazla süslemeye sahip değildir. Güney cephe yan taşlarına oranla oldukça sade bırakılmıştır. Katalog kısmında yer alan 6 nolu mezar taşında kuzey yan taşının üzerinde yuvarlak kesim kabartma bulunmaktadır.

4.5.6.Kaide

Katalog kısmında incelenen 11 mezar yapısının 8 tanesinde kaide ye rastlanmamıştır. Çatma lahitlerde kaide olmamasının sebebi zamanla toprak altında kalmasından dolayı günümüze ulaşmamıştır. 1nolu mezar da tek lahit bulunmaktadır. 2 nolu mezarda 2 adet, 3 nolu mezarda 2 adet, 6 nolu mezarda ise yine 2 adet kaide bulunmaktadır. kaidelerin sayısına göre ölen kişilerin normal yaşantısındaki önemini, görevini belirttiği düşünülmektedir.

4.6.Malzeme

Mezar taşlarında bölgede bulunan yöreye ait taşlar kullanılmıştır. Genellikle yumuşak dokuya sahip olan taşlar tahrip olmuş üzerindeki süslemeler ya da boyutları zamanla yok olmuş küçülmüştür. Bazı mezar taşları renklerini de kaybetmeye başlamıştır.

Katalog kısmında yer alan mezar taşlarına göre üç farklı renk kullanılmıştır. Kiremit, krem ve açık sarı renkler kullanılmıştır. Bazı taşlar tahrip olduklarından dolayı kiremit renkli taşlar zamanla aşınarak krem rengini almaya başlamıştır. Katalog kısında yer alan 1. 3, 5, 6, 7, 8, 11 ve 12 nolu mezar taşları kiremit rengindedir. 9 ve 10 nolu mezar taşları krem rengindedir. Ve son olarak 2 ve 4 nolu mezar taşları ise açık sarı renginde kullanılmıştır.

Türbede ise**,** malzeme olarak genellikle düzgün kesme taş, moloz taş , tuğla ve kaba yonu taş, alçı, demir yoğunlukta kullanılmıştır. Bunların yanı sıra kitabelerde, kapı alınlık kısımlarında, pencerenin çerçeve kısımlarında mermer görülmektedir. Restorasyon geçirdikçe malzeme unsurlarında değişme söz konusudur.

4.6.1. Taş

Anadolu Türk Mimarisi'nde taş malzeme önemli bir yer tutmaktadır.[100] Dönemin şartları coğrafi durumuna göre yaygınlık gösterir.

Türk döneminde yapılan mimari yapıların taşıyıcı ve destekleyici sistemlerinde duvarlarda geçiş üst örtü elemanlarında, mihrap pencere, kapı sövelerinde taş malzeme yaygın olarak kullanılmıştır. Araştırmamızdaki bütün yapıların her bir bölümünde mutlaka taş malzemeye rastlanmaktadır. Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesindeki türbede bulunan sandukalar taştan yapılmış ve duvarın bir kısmıda taşla kaplanmıştır.

Kahramanmaraşta İklime Hatun Mescidi Türbesinde bulunan sandukalarda taştan yapılmıştır.

4.6.2. Mermer

Mermer genellikle kitabelerde kullanılır. Kitabe, pencere sövelerinde, sütunlarda yoğun olmamasına rağmen kullanılmıştır. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesindeki kapı girişinin alınlık bölümünde bulunan kitabede ve teras bölümünde bulunan iki adet sütunlarda mermer kullanılmıştır. Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesinde kapının sol üstünde sonradan getirilen mermerden kitabe bulunmaktadır. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesinin gövde bölümünü giriş kapısında, iç bölümde bulunan sanduka ve bahçede bulunan sandukalarda mermer bulunmaktadır. mermer söveli üst kat pencere açıklıkları vardır. piramidal çatıya geçişteki bölümde külahın etrafını saran mermer levhaları bulunmaktadır. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinin giriş kapısında yer alan

[100]Daş, s,425.

yeşilmermerden süslemeler yapılmıştır. Pencerelerin etrafında mermer kullanılmıştır. Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Külliyesinde bulunan camiye giriş kapısında mermerden kitabe bulunmaktadır. Ayrıntılı olarak belirttiğim türbelerin dışında diğer türbelerde mermer kullanıma rastlanmamıştır. Taş Medrese Türbesinin mezarları ve başlıkları mermerden yapılmıştır.

4.6.3. Ahşap

Taş malzemelere göre daha az dayanıklılık gösteren ahşap malzeme, yapı türlerinin belirli bölümlerinde genellikle pencere ve kapı açıklıklarında ahşap malzeme kullanılmıştır. Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesinin kubbe içinde etradında bulunan destekler ahşaptan yapılmıştır. Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesinde bulunan türbe de ahşap parmaklıkların içinde sandukalar yer almaktadır. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinin gerçek kapısı türbenin içerisinde sergilenmekte olup ahşaptan yapılmıştır. Pencere kenarlıklarıda ahşap kaplamadır. Kırşehir Ahi Evran Cami Ve Türbesindeki pencere kenarları duvarda süpürgelik kısımları ve kapı girişi ahşap kullanılmıştır. Yum Baba Türbesinin iç kısmında yerden 80 cm yüksekliğinde ahşap lambri bulunmaktadır. Taş Medrese Türbesinin kapısı ahşaptır.

4.6.4. Maden

Maden malzemeler genelde kubbe, çatı ve kapı açıklıklarında bulunmaktadır. Araştırması yapılan Türbelerin bir kısmında kapı ve pencere şebekelerinde görülmektedir. Taş Medrese Türbesinin kapı açıklığı demir parmaklıdır. Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesinin kapı girişi ve pencere parmaklıkları demirdendir. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinin pencereleri demir şebekelidir. Yum baba Türbesinin kapısı damirdendir. Yakın dönemde restorasyon geçirdiğinden dolayı günümüzde kullanılan demir kapı bulunmaktadır. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesinin gövde ve cenazelik bölümünün kapı açıklıklarında demir parmaklı kapı görülmektedir.

4.6.5. Alçı

Kalıplama ve sıva teknikleriyle Afşinde Dede (Deve) Baba türbesinde iç mekan da kubbe etrafında görülmektedir. Hacı Bektaş Balım Sultan Türbesinin giriş kapısının üzerinde beyaz alçı bulunmaktadır.

4.7. Yapı Elemanları

3.7.1. Kapılar

Yapılarda girişler, genellikle cephe yüzeyinde dışa çıkıntı yapmayan, silme kuşaklarıyla çevrelenmiş düz lentolu yada basık kemerlidir. Bazı yapıların kapı girişleri yeni dönemde yapıldıkları için ilk dönem özelliğini kaybetmiştir.

3.7.2. Pencereler

Araştırmaya konu olan yapılarda pencere açıklığı cephe düzenini belirleyen ve gereksinimler doğrultusunda, iç mekan aydınlatması açısından önem arz etmektedir. Genelde mazgal pencere açıklığına yer verilirken aynı zamanda kare formda pencere açıklıkları da bulunmaktadır.

3.7.3. Mihraplar

12 adet mezar anıtının hepsinde mihrap bulunmamaktadır. Şuana kadar dört yapıda rastlanmaktadır. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Afşinde Dede (Deve) Baba türbesinde bulunmaktadır. Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Türbesindeki mihrap türbeye giriş açıklığı olarakta kullanıldığından dolayı diğer yapılardan farklıdır. Abdurrahman Gazi Türbesininde güney duvarında mihrap nişi bulunmaktadır.

4.8.Süsleme

Genelde türbelerde çok ağır bir süslemeye rastlanmamıştır. Bazı türbelerin kapılarındaki süslemeleri dışında türbenin iç kısımlarında süsleme bulunmamaktadir. Süsleme olarak en dikkat çekici yapı Hacı Bektaş'taki Külliyenin içerisinde bulunan Balım Sultan Türbesi'dir. Türbenin pencere alınlıkların dan kubbe gecişlerine kadar üst örtü kısmının tamamına bezemeli taşlar kullanılmıştır. Kubbe içerisinde madalyon kıvrık dal, rumi ve palmetlerle süslenmiş Kalem işi süsleme yer almaktadır. Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesinde kubbe içi, sivri kemer içlerinde ve kapı alınlıklarında kalem işi süsleme yer almaktadır. Geometrik desenler, çiçek motifleri ve kıvrım dallar ön plandadır.

Mezarların katalog kısmında ise çoğu tahrip olduğundan dolayı fazla süsleme bulunmamaktadır. Baş şahide kısmındaki kavukların dışında katalog da yer alan 3,4,6,11,ve 12 numaralı mezar taşlarında motiflere rastlanmaktadır.

4.8.1.Taş Süsleme

Türbelerde genel olarak fazla süsleme bulunmamaktadır. Zamanla yıkılıp tekrar inşa ettiklerinden dolayı ya da zamanla tahrip altında kalıp orjinalliklerini kaybetmişlerdir. Katalog kısmında en çok süslemeyi Balım Sultan Türbesinde görmekteyiz. Taş Medrese Türbesinin giriş kapısında sivri kemer üzerinde zikzaklı kemer süslemesi ile çerçeve kısmı diş şeklinde olup yanlarda duran sütuncelerin üzerlerinde saç örgüsü gibi gözüken zincir geçmeli şeklinde taş işçiliği ile süslenmiştir. Çandır Şah Sultan Hatun Türbesinin giriş kapısınıın üzerinde bulunan mukarnasların içerisinde katmer çiçek motifleri yer alır hemen alt kısmında iki adet madalyon bulunmaktadır. Madalyonların tam ortasına gelicek şekide çiçek motifi yer alırken kapının basık kemer üzerinde şekillenmiş iki ucda gül motifi bulunmaktadır. Türbe kısmına çıkmak için kullanılan merdivenlerin alt kısmında dışarıdan gözükücek şekilde çiçek motifleri yer almaktadır. Türbenin iç kısmında kubbenin etrafında düzenlenmiş sekiz adet istirdye kabuğu motifi bulunmaktadır. Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesinin pencere alınlık kısmında kitabe yeri gibi geometrik bir açıklık bulunmaktadır. Pencerenin kenarlarında üç sıra halinde silmeler bulunmaktadır. Türbenin içerisinde bulunan mirabın üst tarafında mukarnas yer alır. Türbe kısmına giriş kapısı üzerinde üç renkli taş kullanılmıştır. Kapının yan taraflarında geometrik süsleme yer alır. Devamı kırılmış yada zamanla yok olmuştur. Kapının üst kısmında iki adet madalyon bulunmaktadır. iç kısımlarında birinda Allah yazarken diğerinde Muhammed yazılıdır. Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesinin iç kısmında oldukça harap olmuş vaziyette büyük bir bölümü yok olmuş kubbeyle yan duvarın birşetiği kesimde bir birine geçmiş geometrik süsleme yer almaktadır.

Mezar katalog kısmında yer alan nerdeyse tamamında baş şahide kısımlarında kavuk bulunmaktadır. 3 nolu mezar taşında baş şahide kısmının alt bölümünde iç içe geçmiş madalyon bulunurken yan taşlarda birbirne geçmiş madalyonlar bulunurken güney yan taşında madalyonun yanı sıra stilize edilmiş ağaç ve güneş motifi yer almaktadır. 4 nolu mezar taşında ise ayak şahide kısmının altında ibrik bulunmaktadır. 6 nolu mezar taşında yüksek kabartma tekniği ile yapılmış bir vazo içerisinden çıkan üç çiçek yaprağı bir vazo ve ibrik bulunmaktadır baş şahide kısmının alt bölümünde vazo ve vazonun içerisinde çiçek motifleri yer alır. 11nolu mezar taşında baş şahide kısmının üzerinde kavuk bulunmamasına rağmen gövde kısmının alt bölümünde madalyon içerisinde altı

yaprak şeklinde çiçek motifi bulunmaktadır. madalyonun üst bölümündeüç sıra halinde silmeler bulunur. 12nolu mezar taşında ise sadece baş şahide kısmının alt bölümünde bir makas ve makasın üstünde bir iğne motifi yer almaktadır.

4.8.2. Kalem İşi

En çok Hacı Bektaş'taki Külliyenin içerisinde bulunan Balım Sultan Türbesinde yeralır kubbe içlerinde, kubbeye geçiş elemanlarının üzerlerinde, pencere ve kapı alınlıklarında geometrik süslemeler, çiçek motifleri, kıvrımlı dallar, kufi ve madalyonlar oldukça çeşitli kalem işi süsleme bulunmaktadır. Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesinde de kubbe içlerinde, kemer alınlıklarında ve kapı alınlıklarında geometrik ve bitkisel kalem işi süslemeler yer almaktadır.

5.SONUÇ

Dulkadiroğlu Devleti'nin kurulduğu bölge hem coğrafi hemde konumu itibariyle bir çok önemli unsuru bir arada toplayan ve uzun yıllar varlığını sürdüren bir güzergah olmuştur. Özellikle belirtmek isterim ki bu süreçler arası aktarım Paleotik Dönem'de başlamış ve kurulan büyük medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır.

Dulkadiroğlu Devleti döneminde özellikle Kahramanmaraş Elbistan tarafında yoğunlaşan kültürel faliyetler sonucu bölgenin sosyal ekonomik yapısını, mimari kültürel yapısının şekillenmesinde oldukça etkili olduğunu belirtmek isterim.

Bu tezin amacı olan ve yukarıda belirtilen koşullar çerçevesinde şekillenen devletin kendine has yapısının mezar ve mezar anıtları yapılarının imar faliyetlerinin devletin tüm sınırları içerisinde yansıtmış olduğu özellikleri irdelemekte ve kapsamlı bir çalışma sunmaktır. Sonuç itibariyle XIV-XVI yy.da Kurulan Türk Beylikleri içerisinde en uzun ömürlü ve kendisini Osmanlı Döneminde de Devlet olarak adlandırılmasını sağlayan tarihteki yeri ve önemini vurgularken, beyliğin kurulduğu bölgede, hakimiyet alanlarında ki inanç aktivitelerini ve buna bağlı olarak oluşan mimari unsurları ve günümüze kadar oluşan bilgilerin tespiti çalışılmıştır. Dulkadiroğlu Döneminin kendine has üslubu yoktur. O dönemlerde Akkoyun, Memlükler ve Osmanlı Dönemi en sanatsal evrelerini yaşamışlardır. Dulkadiroğlu Devleti de onların üslub özelliklerini kullanmışlardır.

İncelenilen mezar taşları Osmanlı Döneminde yapılmış içerisinde Dulkadiroğlu soyundan gelen kişilerin mezarları bulunmaktadır. mezarlar oldukça tahrip altında kalmıştır. Bir kaç mezar taşının dışında geriye kalan mezar yapılarının süslemeleri, kitabeleri yoktur. zamanla yok olduğu düşünülmektedir. Taşların deforme olması zaman içerisinde aşınarak incelmesi bu ihtimalleri doğrulama niteliğindedir.

Mezar anıtlarının sürekli restarosyon geçirmeleri ve bir kaç yapı dışında orjinalliklerini kaybetmeleri tarihi yansıtma açısından sıkıntı vericidir. Bir çok mezar anıtlarında süslemelerin ve kitabelerin zaman içerisinde özelliğini kaybetmesi silinmesi ya da

kırılmaları neticesinde tam anlamıyla sağlıklı tarihlendirme yapılamamaktadır. Restarosyon sonucu bir çoğu benliklerini kaybetmiştir.

Mezar taşları ve mezar anıtları günümüzde de önemini ve değerini tüm coğrafyada devamlılığını sürdürmektedir. Ve her zaman geçmiş ile geleceğin bir sentezi olarak görülmektedir.

İncelenilen mezar ve mezar anıtlarının bir toplumun en gerçek ve en açık geçmişi olduğu gerek inancımız gerekse kültürel unsurumuz gereği oluşan bu olgusal yapıların durumları ve bulundukları ortam el verdiği koşullarda gerekli görünen en kısa zamanda koruma altına alınması için gerekli önlemler yapılmalıdır. Gerektiği taktirde de taşınmaya el veren önemli eserler müzelere taşınmalı ve sergilenmelidirler. Kültür varlıklarımızın yegane örnekleri olan yapıların deforme olmasını önlemek ve bizden sonra gelen nesillere ecdadını tanıması için gerekli olan önlemler bir an önce alınmalı ve geçmişini tanıma fırsatı bir nesilin elinden alınmamalıdır.

Tezin yazımı sırasında ulaşabildiğimiz ve gözlemleyebildiğimiz yapılarda restore edilmiş oldukça değişime uğrayan yapıların dışında unutulmaya yüz tutmuş yapılarda bulunmaktadır. Belge ve kaynaklardan toplanan veriler tarafımca bir sentezden geçirilmiş ve ana başlıklar halinde toplanarak yazılmıştır. Böylece bizden sonra bu konunun devamını sağlayacak ve araştıracak olan kişilere kolaylık sağlanmıştır. Devletin bu mezar ve mezar anıtlarını yapmasına sebep olan temel inanç ve literatürler ayrıntılı olarak araştırılmış ve ölüler için yapılan bu temel yapıların niceliği ve niteliği vurgulanmıştır.

Belirtilen sınırlar içerisinde incelenen yapılar katalog halinde derlenmiş ve kayıt altına alınmaya çalışılmıştır. Mezar taşları ve anıtlar tarihi belge niteliğine sahiptir. Bölge için geleneksel sanat ve kültürün önemli bir parçasıdır. Özellikle türbe ve mezar taşlarında ki ifadeler, süslemeler ve kullanılan malzemeler köklü bir geleneğin ve uzun yıllar hüküm sürmüş bir devletin günümüze uzantısıdır.

KAYNAKÇA

Akbaş Burhanettin, http://owturkey.com/forum/viewtopic.php?t=26765&start=15, Ağustos 2008

Aktacir Ahmet Kadir, Babür İmparatoru Şah Cihan ve Eşi Mümtaz Mahal, Gazi Üniversitesi, Tarih Bölümü, Hindistan Türk Devletleri Dersi 2014.

Arık M.Oluş, Erken Devir Anadolu Türk Mimarisinde Türbe Biçimleri, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1969.

Arslan Celil, Emir Halil Bey Türbesi, Kayseri Ansiklopedisi, Cilt 2, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, İstanbul 2010.

Aslanapa Oktay, Türk Sanatı, Remzi Kitabevi, İstanbul,1993.

Bahar Hasan, Avrasya'da Ölüm ve Türklerde Mezar Kültürü, Selçuk Üniversitesi Matbaası, Eylül 2013.

Bayburtluoğlu Zafer, 'Kahramanmaraş'ta Bir Grup Dulkadirli Yapısı' Vakıflar Dergisi, S.10, Ankara, 1973

Cantay Gönül, Anadolu Türk Beylikleri Sanatı, Türkler Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları,Cilt 8, Ankara 2002.

Çayırdağ Mehmet, Kayseri Tarihi Araştırmaları, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2001.

Çoruhlu Yaşar, Eski Türklerin Kutsal Mezarları Kurganlar, Ötüken Neşriyat, İstanbul 2016.

Daş Ertan, Erken Dönem Osmanlı Türbeleri (1300-1500), Ege Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstiitüsü,Türk İslam Sanatı Anabilim Dalı,İzmir 2003.

Deveci Abdurrahman, Türkmen Sahra'daki Kabus Kulesi, Dünyanın En Yüksek Tuğla Kulesi, Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt 10, Sayı, Şubat 2017.

Dulkadiroğlu Hakan Türker, Uluslararası Dulkadiroğlu Beyliği Sempozyumu, Cilt 1, Kahramanmaraş 29 Nisan – 1 Mayıs 2011.

Erciyes38, (2009). Samağır Noyan ve Bünyan'ın Samağır Köyü, https://bunyan38.blogspot.com. (14.05.2019).

Erdem Mustafa, Geleneksel Türk Dini ve İslam, Dini Araştırmalar, C.1 S.2, Eylül-Aralık 1998.

Gündoğdu Hamza, Dulkadirli Mimarisi, Kültür Ve TurizmBakanlığı Yayınları, Ankara, 1986.

Kocasavaş Yıldız, Eski Türklerde Yas Ve Ölü Gömme Adetleri, Türkler Ansiklopedisi3, Yeni Türkiye Yayınları 2002.

Kozan Serap, Nevşehir Yöresinde Ziyaret Yerleri, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2009.

Önkal Hakkı, Anadolu Selçuklu Türbeleri, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, S,91 Ankara 1996.

Özbek Yıldıray ve Arslan Celil, Kayseri Taşınmaz Kültür Varlıkları Envanteri, Grafik Tasarım ve Baskı: Aydoğdu Ofset Matbaacılık ve Ambalaj Sanayi Tic. Ltd. Şti. Kayseri 2008.

Özkarcı Mehmet, Türk Kültür Varlıkları Envanteri Kahramanmaraş 46, Türk Tarih Kurumu Yayınları, S.11,Ankara, 2007.

Özkarcı Mehmet, Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu, Cilt 1, 29Nisan-1Mayıs Kahramanmaraş, 2011.

Poyraz Mustafa, Uluslararsı Dulkadir Beyliği Sempozyumu, C.I. Kahramanmaraş 2011.

Sakaoğlu Nejdet, Türk Anadolu'da Mengücekoğulları, 1. baskı, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2005.

Sağıroğlu Arslan Aslı, Kayseri Zamantı Irmağı Çevresindeki Bezemeli Mezar Taşları, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Kültür Yayınları, Kayseri 2004.

Sarıtaş Eyüp, Göktürklerde Gelenekler ve Dini İnançlar, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, Sayı, m, İzmir 1999.

Solmaz Sefer, Halifet Gazi Ve Halifet- Zadeler, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Konya 1993.

Sümbüllü Y.Ziya, Eski Türklerde Defin Şekilleri Üzerine Bir İnceleme, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2004,

Sözen Metin, Anadolu Medreseleri, II, İTÜ. Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1972.

Şahin İlhan, Kırşehir Ahi Evran Zaviyesi, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, İstanbu 1988.*

Tay Lokman, Kırşehir Merkez Türbeleri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.

Tuncer Orhan Cezmi, Anadolu Kümbetleri, Cilt 1, Ankara 1976.

Uzunçarşılı Hakkı, Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri, TTK Yayınları, Ankara 1988,

Vural Feyzan Göher**,** Uluslararası Selçuklu Döneminde Maraş Sempozyumu, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü, Cılt 1, Kahramanmaraş 2016.

Yinanç Refet, Dulkadir Beyliği, TTK Basımevi, Ankara,1989.

FOTOĞRAFLAR

Fotograf:1 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey cephe mescit ve cenazelik kısma giriş bölümleri

Fotoğraf: 2 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kapı Giriş Açıklığı Kuzey Cephe

Fotoğraf:3 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Mescit kapısının üzeerinde bulunan kitabe

Fotoğraf:4 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Mescit kapısının kenarlıklarında kalan motifler

Fotoğraf: 5 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey- batı cephesinden görünüş

Fotoğraf: 6 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesinden görünüş

Fotoğraf: 7 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesindene pencere açıklığı

Fotoğraf: 8 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Güney – Batıdan görünüş

Fotoğraf:9 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batıdan görünüş

Fotoğraf: 10 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Batı cephesi pencere açıklıkları

Fotoğraf: 11 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu- batı cephesinden görünüş

Fotoğraf: 12 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephe görünüşü

Fotoğraf: 13 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephe balkon kısmı

Fotoğraf: 14 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Alt kat Cenazelik bölümü kuzey girişi

Fotoğraf: 15 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Güney ve doğu cephesinden görünüş

Fotoğraf: 16 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey ve batı cephesinden bir görünüş

Fotoğraf: 17 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Cenazelik bölümü Köşe kenarlardaki işlemeler

Fotoğraf: 18 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Cenazelik bölümü Köşe kenar işlemeler

Fotoğraf:19 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst Kat Mescit kısmından Kuzeyden Güney cepheye doğru bir görünüş

Fotoğraf: 20 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey kapı girişi

Fotoğraf: 21 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Doğu cephesi balkon kısmı

Fotoğraf: 22 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Sütun başlıkları

Fotoğraf: 23 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst örtü unsuru kubbe

Fotoğraf: 24 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Kuzey- doğu bölümü üst kat merdiven açıklığı

Fotoğraf:25 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi, Üst kat merdiven

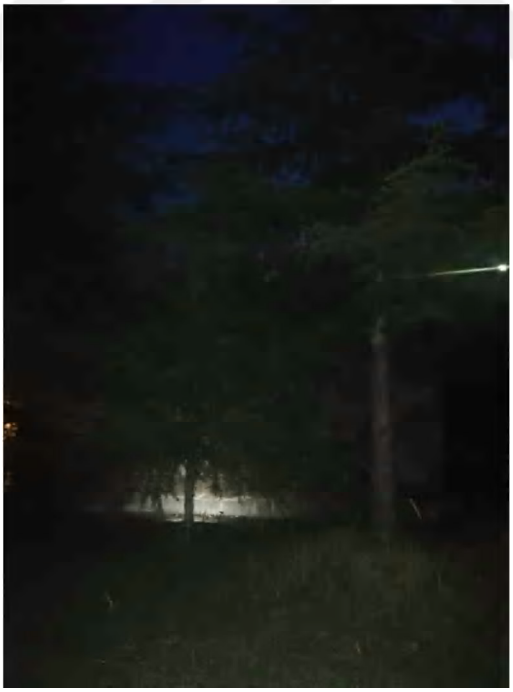
Fotoğraf: 26 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe görünümü

Fotoğraf: 27 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe giriş açıklığı

Fotoğraf: 28 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephede bulunan Kitabe

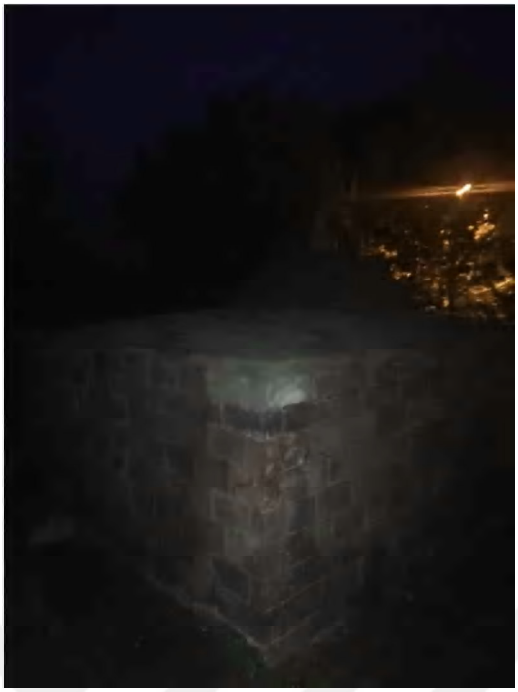
Fotoğraf: 29 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Doğu cephesinden görünüm

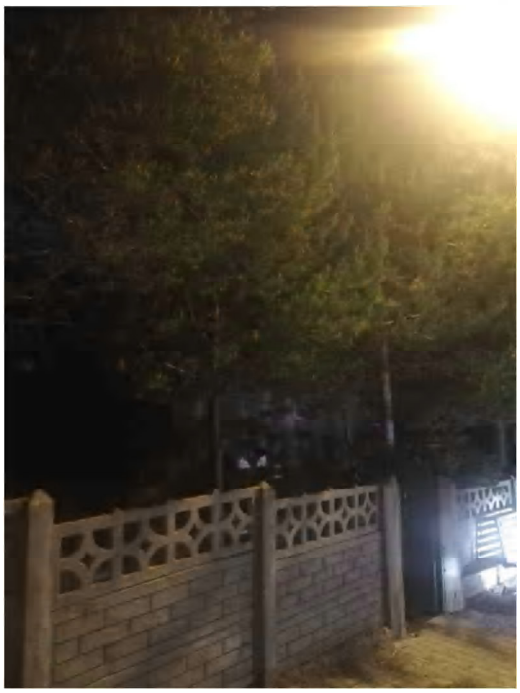
Fotoğraf: 30 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey- doğu cephesinden görünüm

Fotoğraf: 31 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey cephesinden görünüm

Fotoğraf: 32 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey- batı cephesinden görünüm

Fotoğraf: 33 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney- batı görünümü

Fotoğraf. 34 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe pencere açıklığı

Fotoğraf: 35 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, üst örtü unsuru

Fotoğraf: 36 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Güney cephe pencere açıklığı

Fotoğraf: 37 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi, Kuzey cephe sanduka bölümü

Fotoğraf: 38 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Genel görünüşü

Fotoğraf: 39 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kapısı

Fotoğraf: 40 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Batı cephesinden görünüm

Fotoğraf: 41 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephe görünüşü

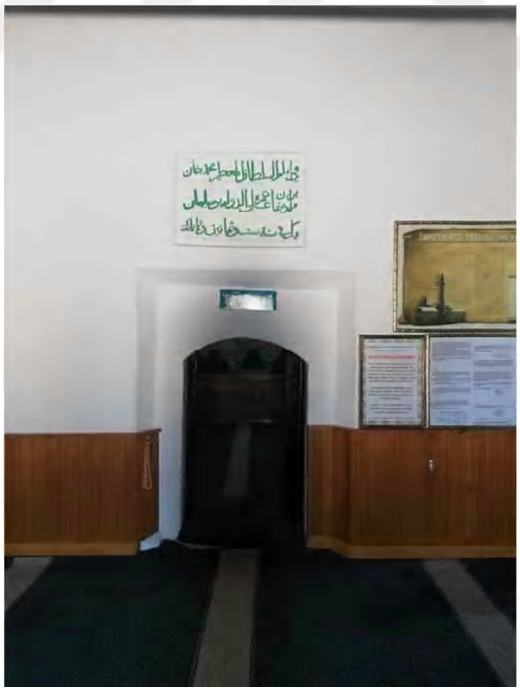
Fotoğraf: 42 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe kasnak ve külah

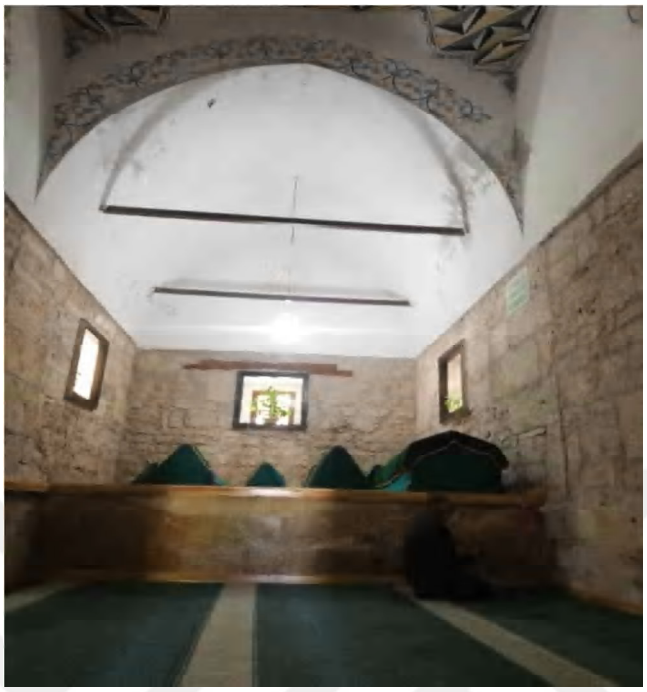
Fotoğraf: 43 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey- doğu cephe görünümü

Fotoğraf: 44 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey- doğu cephesi genel görünüş

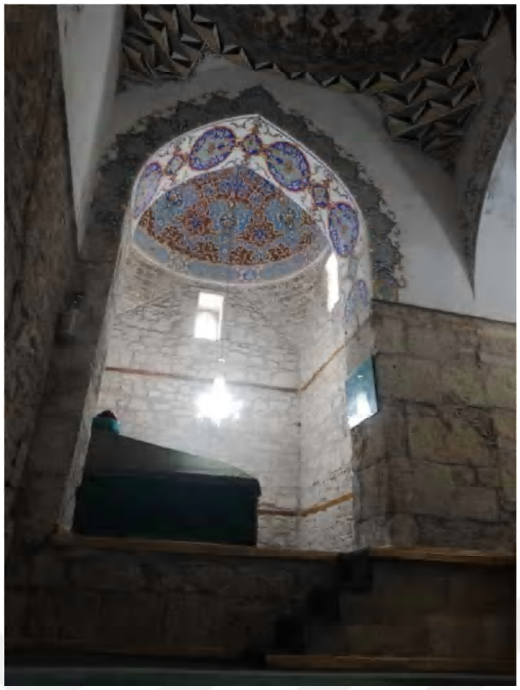
Fotoğraf:45 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kapısı ve kitabesi

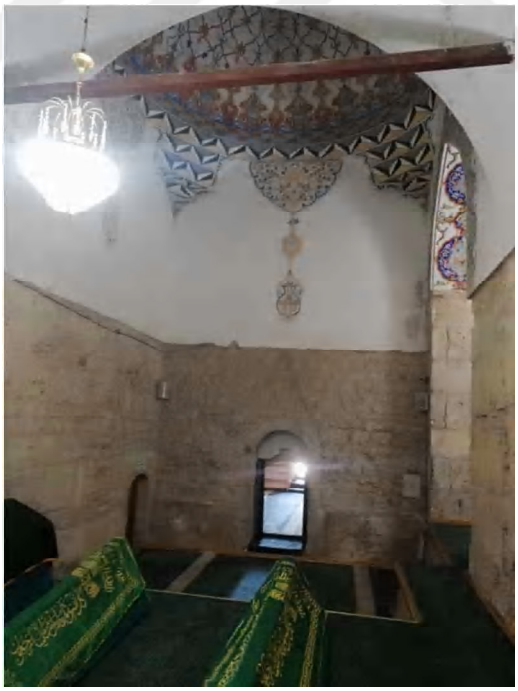
Fotoğraf: 46 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, iç kısım doğu ceephesi

Fotoğraf:47 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Türbe giriş bölümünün üst örtü unsuru

Fotoğraf: 48 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe Ahi Evran sandukası

Fotoğraf: 49 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cepheden giriş kapı açıklığı

Fotoğraf:50 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephesindeki eyvanda bulunan kitabe

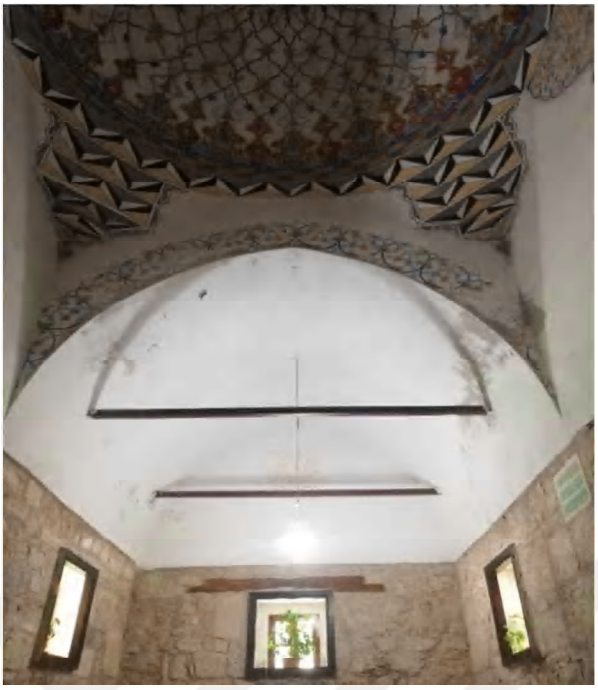
Fotoğraf: 51 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cepheden giriş bölümü

Fotoğraf:52 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Kuzey cephe eyvan bölümündeki örtü unsuru

Fotoğraf:53 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Güney cephesindeki giriş açıklığı

Fotoğraf: 54 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Doğu cephe üst örtü unsuru

Fotoğraf: 55 Kırşehir Ahi Evran Cami ve Türbesi, Giriş kısmın üst örtü unsuru

Fotoğraf: 56 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Genel görünüşü

Fotoğraf: 57 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Üst kat ve cenazelik bölümlerine giriş açıklığı

Fotoğraf: 58 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney- doğu cephesinden görünüm

Fotoğraf: 59 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney cephesinden görünüm

Fotoğraf:60 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Kuzey- doğu cephesinden görünüm

Fotoğraf:61 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Doğu cephesinden görünüm

Fotoğraf: 62 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi**;** Eyvan kısmının solunda niş bulunmaktadır.

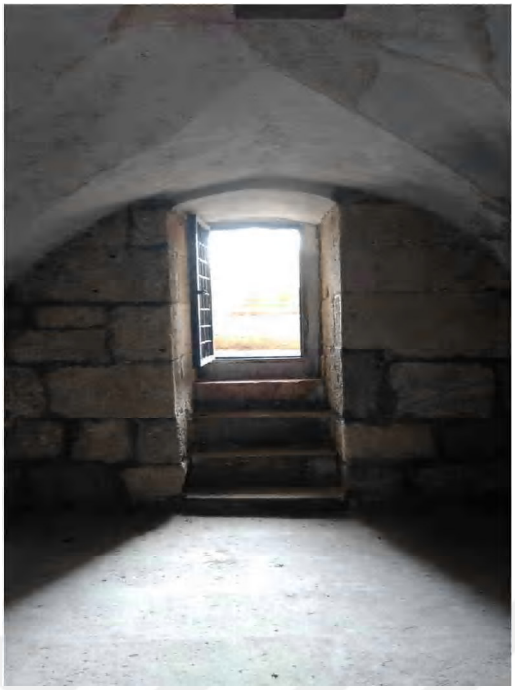
Fotoğraf:63 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Güney cephe niş açıklığı

Fotoğraf: 64 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Türbenin Cenazelik kısmı

Fotoğraf: 65 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; cenazelik bölümü

Fotoğraf:66 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Giriş kapı açıklığı

Fotoğraf: 67 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Üst örtü unsuru

Fotoğraf: 68 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; üst kat giriş kapısı

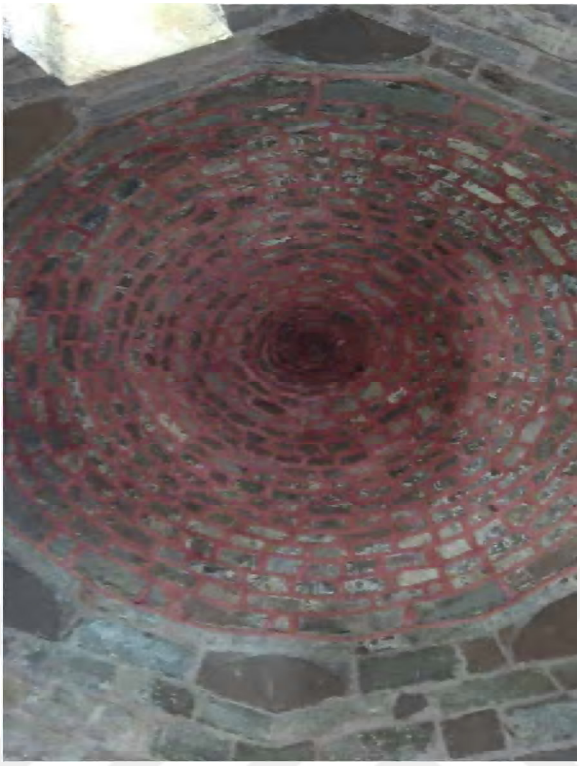
Fotoğraf: 69 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Kapı giriş süslemeleri

Fotoğraf: 70 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; mukarnas içi süslemesi

Fotoğraf: 71 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; Doğu cephesinden batı cephesine bakış

Fotoğraf: 73 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; üst örtü unsuru

Fotoğraf: 74 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi;üst örtü unsurunun altan da bulunan yelpazeler

Fotoğraf:75 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi; bahçede bulunan sandukalar

Fotoğraf:77 Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi;Güney cephe pencere açıklığı

Fotoğraf: 78 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Genel görünüş

Fotoğraf: 79 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Giriş kapısı

Fotoğraf:80 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Türbeye giriş

Fotoğraf:81 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi; Giriş merdiveni

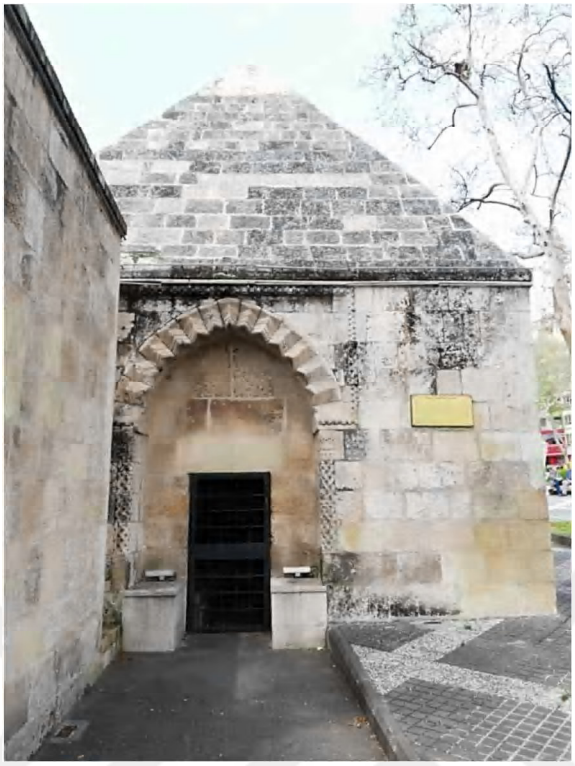
Fotoğraf:82 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; Güney cephe kısmı

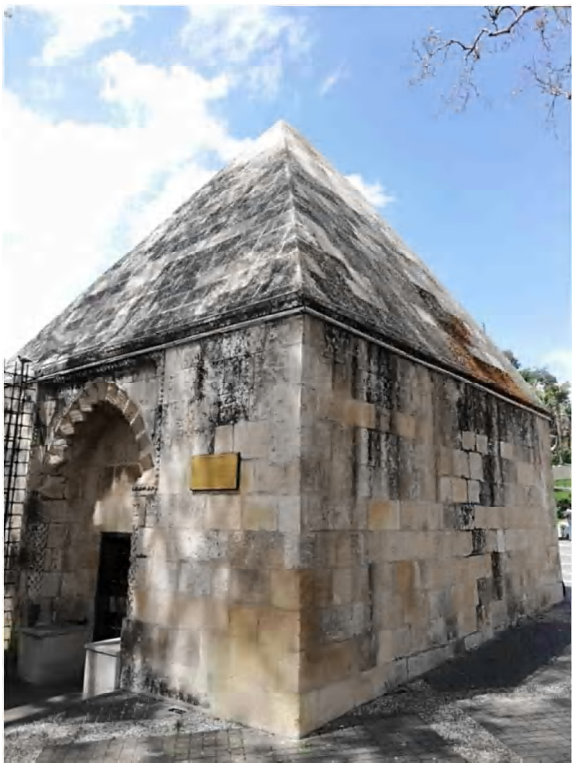
Fotoğraf:84 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; Kuzey cephe kısmı

Fotoğraf: 85 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Külliyesi; iki adet sanduka bulunmaktadır.

Fotoğraf: 86 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Genel görünüş

Fotoğraf:87 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey- doğu cephesi

Fotoğraf: 87 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Batı cephesi

Fotoğraf:88 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney cephesi

Fotoğraf:89 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; batı cephesinden genel görünüm

Fotoğraf: 90 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey- batı cephesinden görünüm

Fotoğraf:91 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney cephesinden görünüm

Fotoğraf:92 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Güney- batı cephesinden görünüm

Fotoğraf:93 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Kuzey cephe giriş kapısı

Fotoğraf:94 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; kapının yan kısmı

Fotoğraf:95 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Türbenin iç kısmı

Fotoğraf: 96 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi **;** mezar bölümleri

Fotoğraf:97 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Mehmet Bey mezarı

Fotoğraf:98 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Şehit mezarları

Fotoğraf:99 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; üst örtü unsuru

Fotoğraf:100 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi; Pencere açıklıkları

Fotoğraf:101 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Genel görünüş

Fotoğraf:102 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephesinden görünüm

Fotoğraf:103 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe giriş kapısı

Fototğraf:104 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Revak bölümü

Fototğraf:105 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Kuzey cephe görünüm

Fotoğraf:106 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı Cephe görünüm

Fotoğraf:107 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe görünüm

Fotoğraf:108 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe pencere açıklığı

Fotoğraf:109 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney- batı cephe görünüm

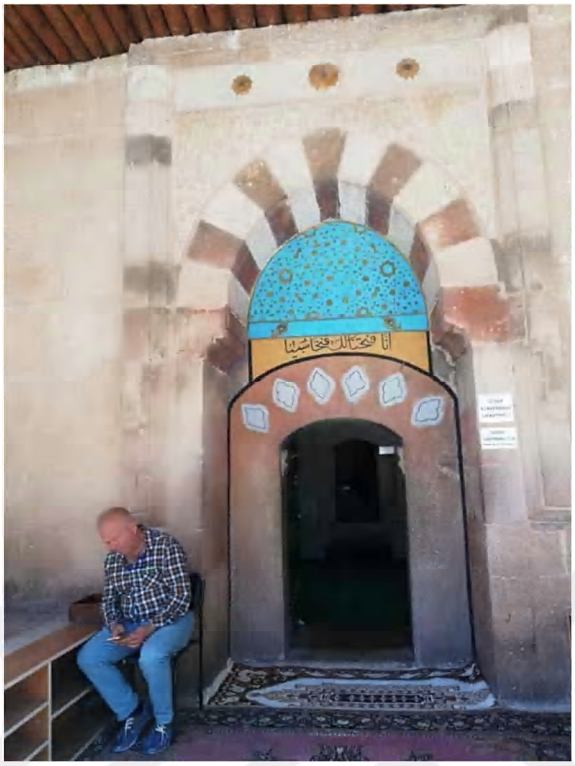
Fotoğraf:110 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe pencere açıklıkları

Fotoğraf: 111 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe genel görünüm

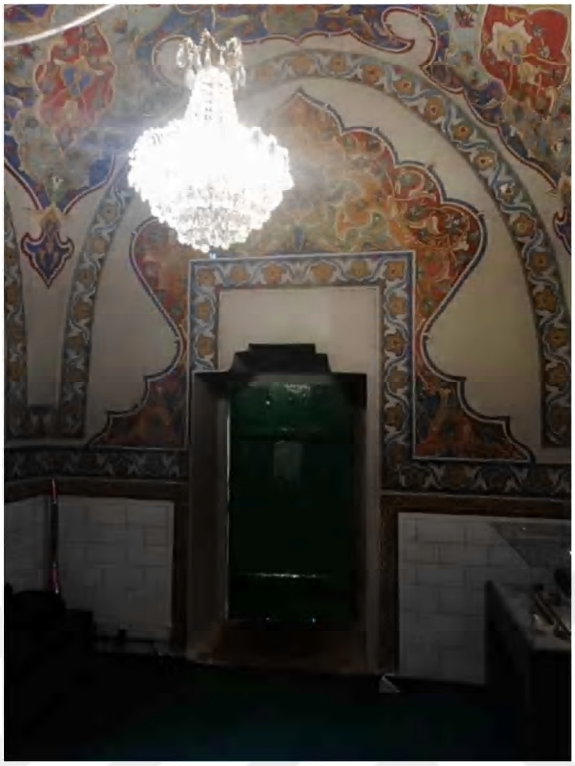
Fotoğraf:112 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Silindirik formda kitabe bulunmaktadır.

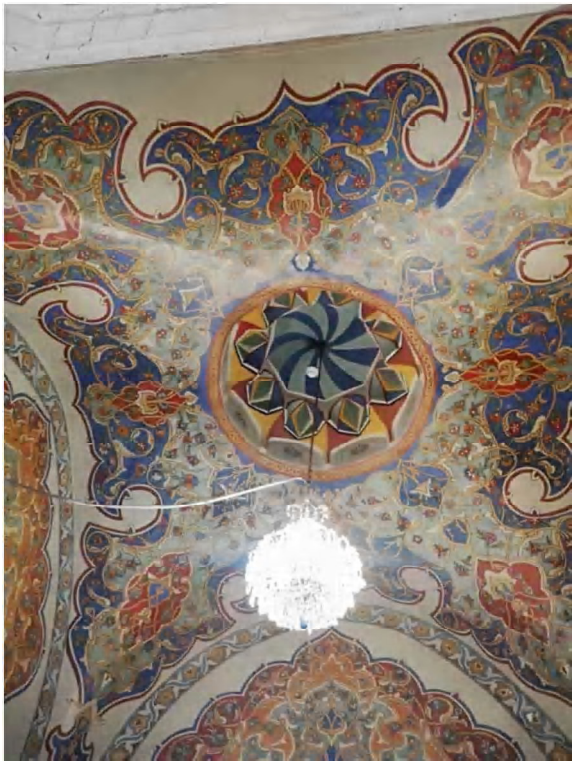
Fotoğraf:113 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe kapı girişi

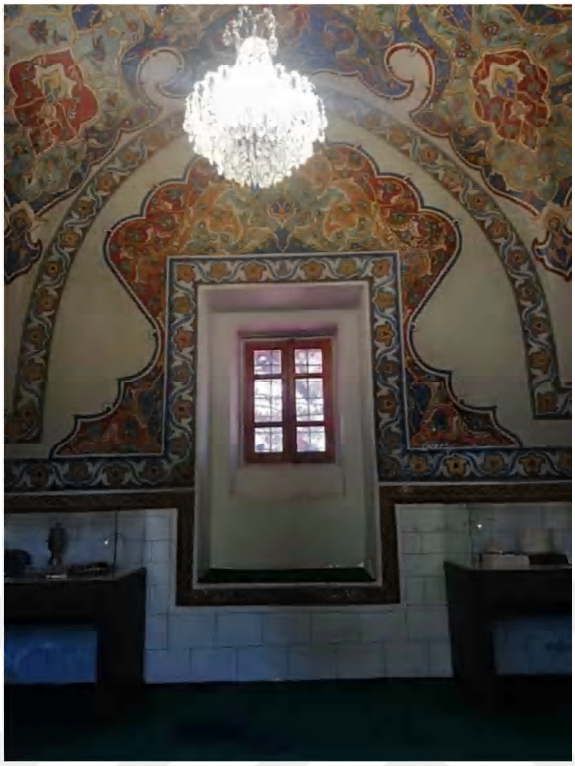
Fotoğraf:114 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Türbe giriş kitabesi

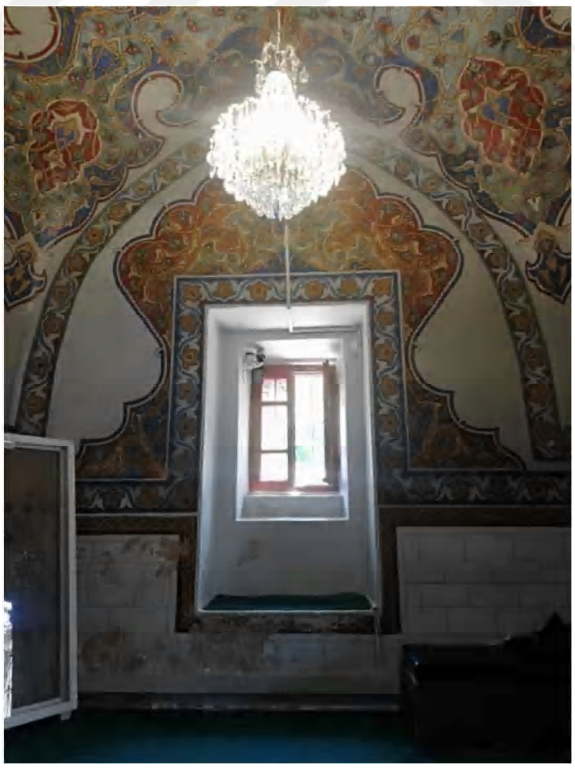
Fotoğraf:115 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Dış kapı açıklığı

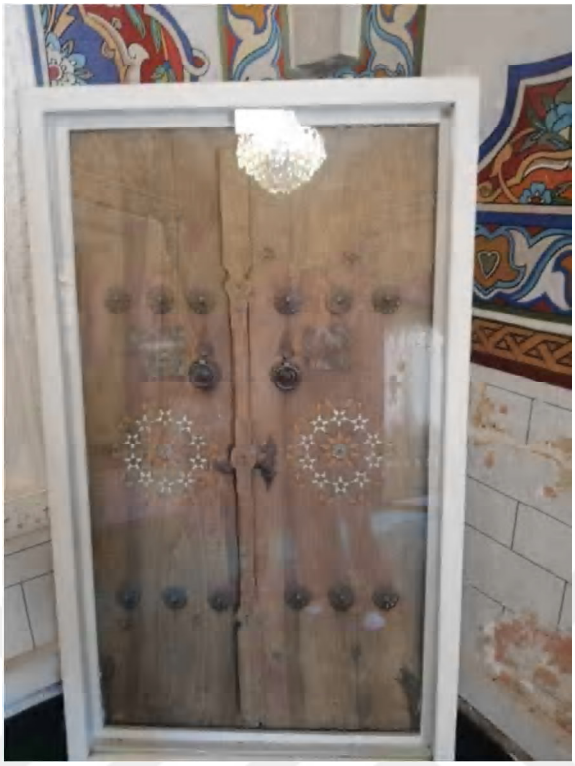
Fotoğraf:116 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş üst örtü unsuru

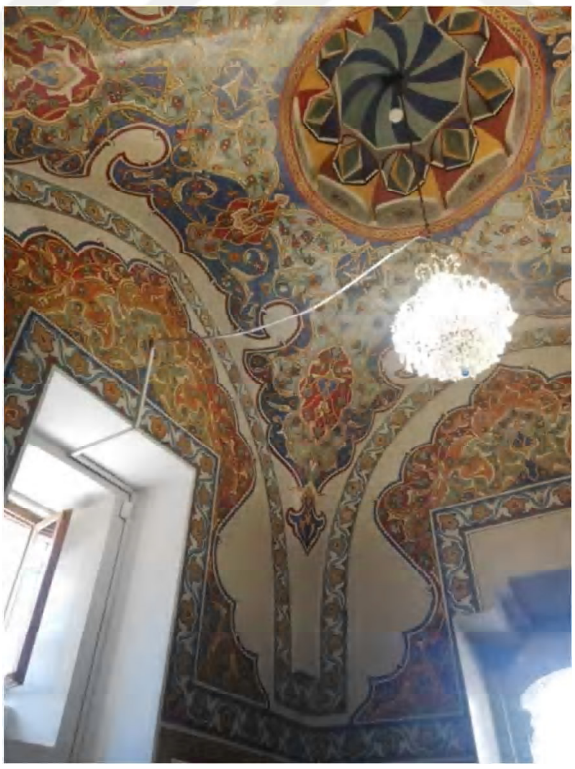
Fotoğraf:117 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölüm pencere açıklığı

Fotoğraf:118 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölümün pencere açıklığı ve süsleme

Fotoğraf:119 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Gerçek kapısı

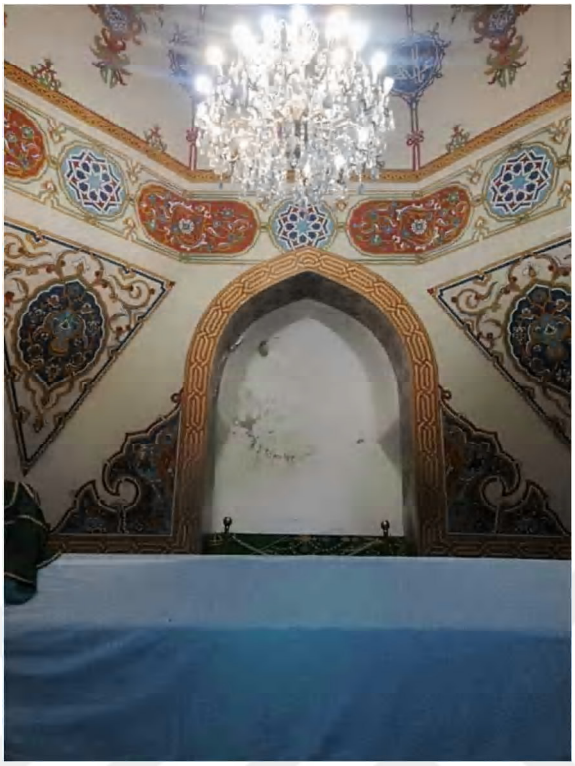
Fotoğraf:120 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Giriş bölüm süslemeleri

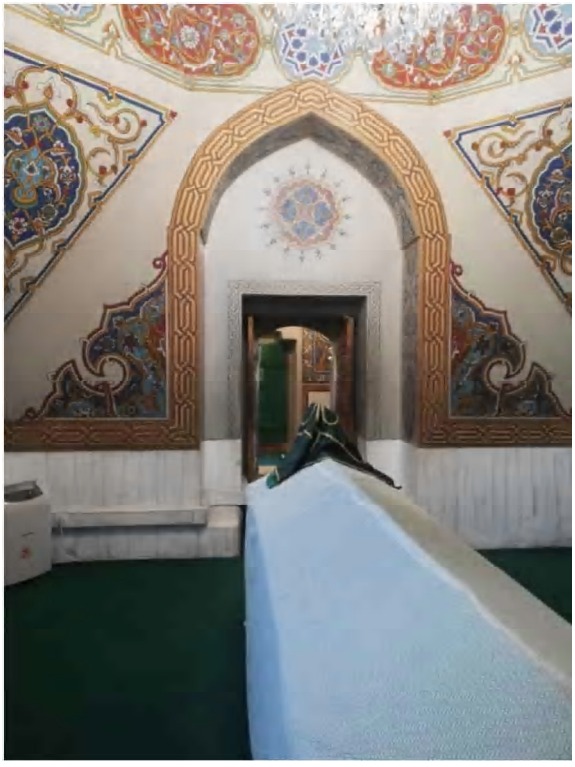
Fotoğraf:121 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; giriş kapı süslemeleri

Fotoğraf:122 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Doğu cephe sanduka bölümü

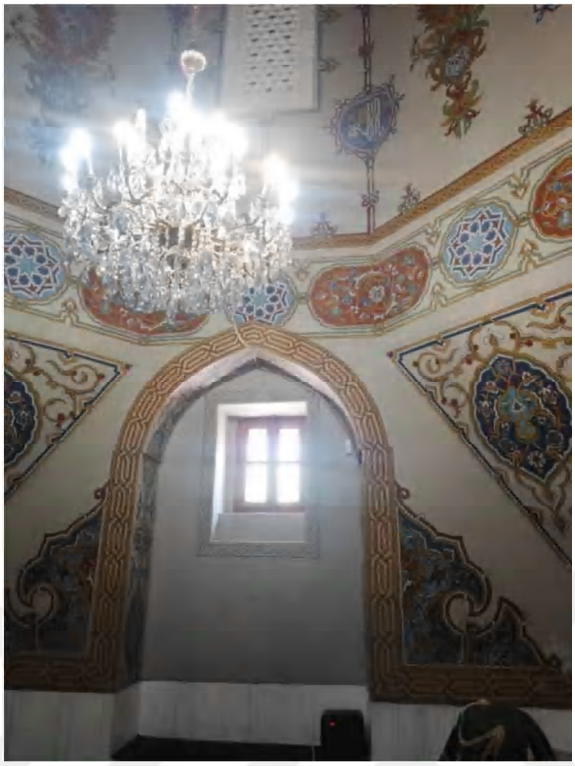
Fotoğraf:123 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Kuzey cephe süslemeleri

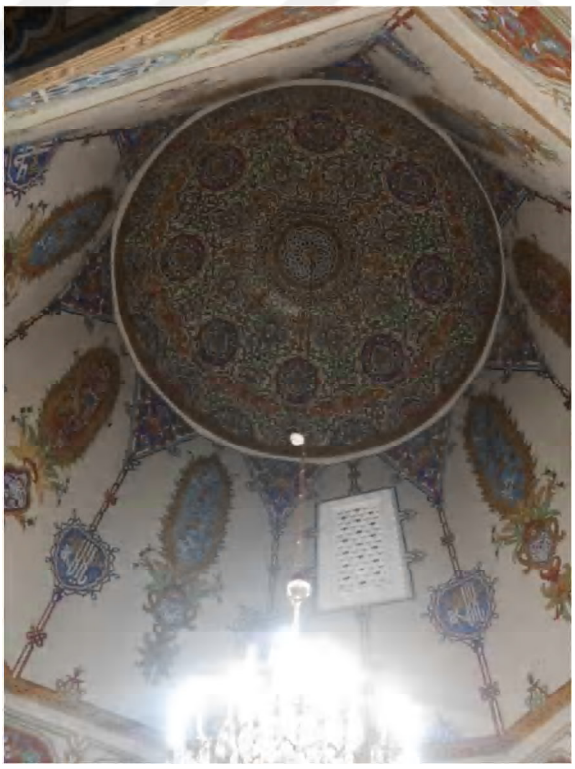
Fotoğraf:124 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Batı cephe kapı süslemeleri

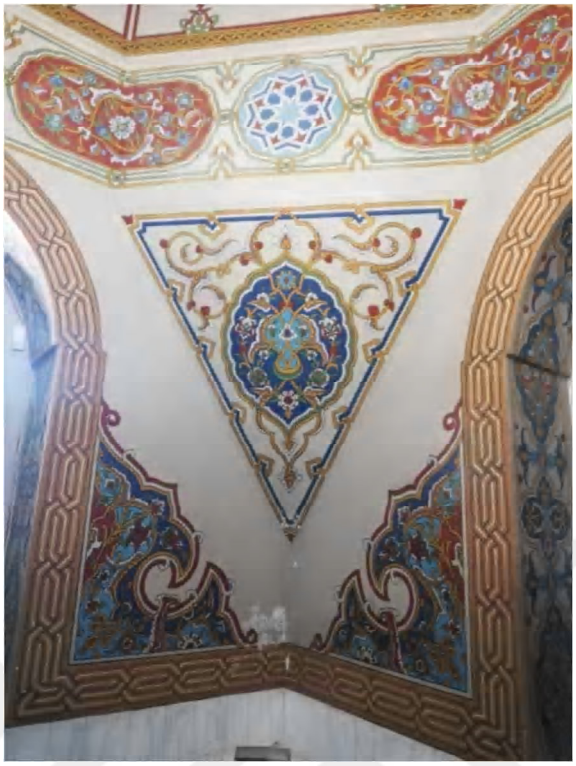
Fotoğraf:125 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Bektaşilikte ileri gelenlerden Kalender Çelebi sandukası

Fotoğraf:126 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Güney cephe pencere açıklığı

Fotoğraf:127 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; üst örtü unsuru

Fotoğraf:128 Hacıbktaş Balım Sultan Türbesi; Süsleme detayları

Fotoğraf: 129 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Genel görünüm

Fotoğraf:130 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Giriş açıklığı

Fotoğraf: 131 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Güney- Doğu cephesi

Fotoğraf:132 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Genel bakış

Fotoğraf:133 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; iç bölümüü

Fotoğraf:134 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Sanduka

Fotoğraf:135 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; İklime hatun ve bakıcıların sandukası

Fotoğraf: 136 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Üst örtü unsuru

Fotoğraf: 137 Kahramanmaraş İklime Hatun Mescidi Tütbesi; Kuzey cephe niş açıklığı

Fotoğraf:138 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Doğu cephe giriş açıklığı

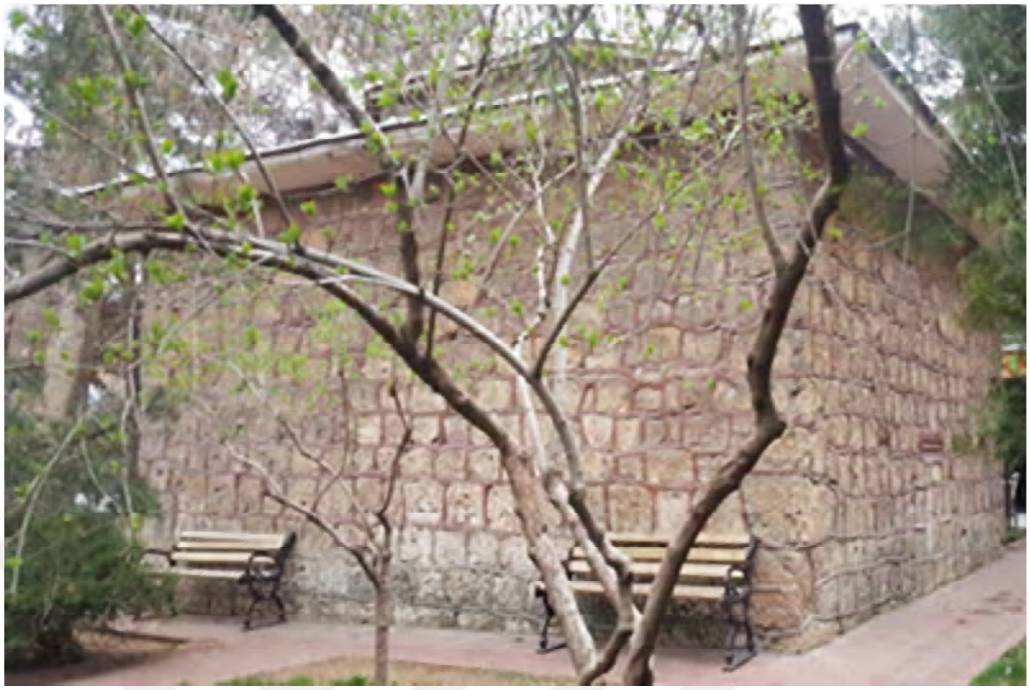
Fotoğraf:139 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Genel görünüm

Fotoğraf:140 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Batı ephe görünüm

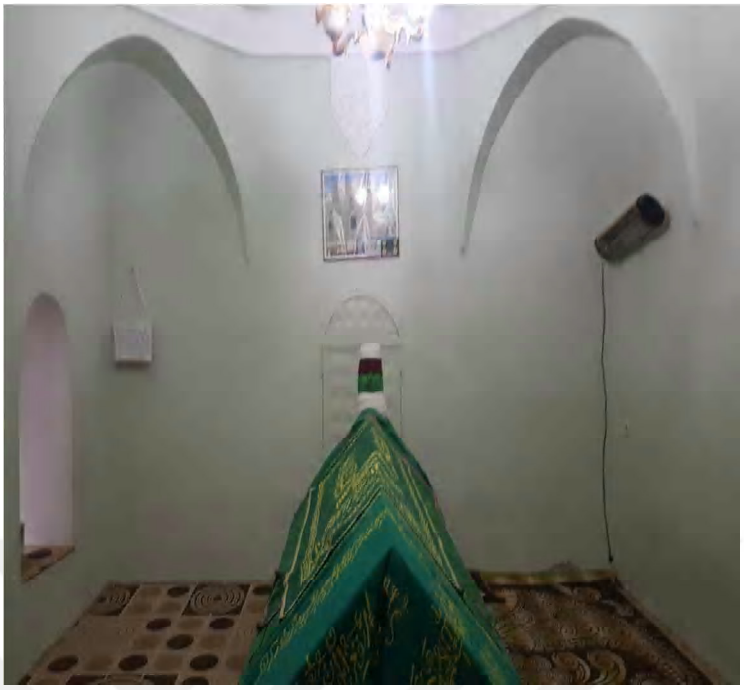
Fotoğraf:141 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey-batı cephe görünüm

Fotoğraf:142 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Güney cephe görünüm

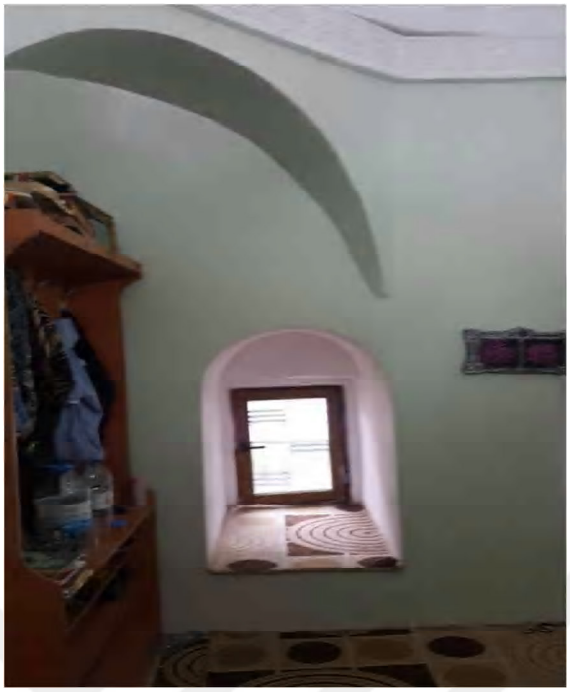
Fotoğraf: 143 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey- batı cephe görünüm

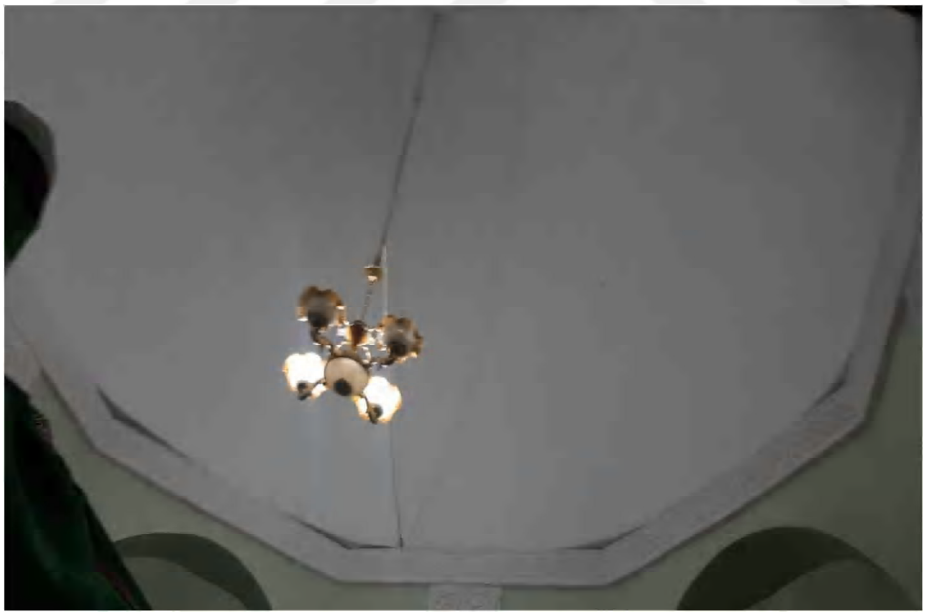
Fotoğraf: 144 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; İç kısım Sanduka bölümü

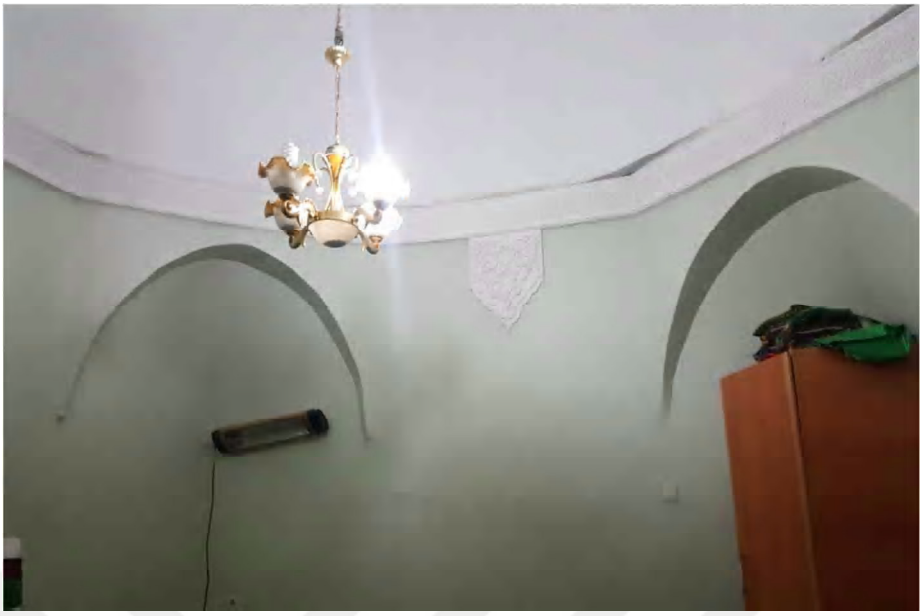
Fotoğraf: 145 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Doğu kapı giriş kısm

Fotoğraf: 146 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Kuzey cephe pencere açıklığı

Fotoğraf:147 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; Üst örtü unsuru

Fotoğraf:148 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi; geçiş elemanları

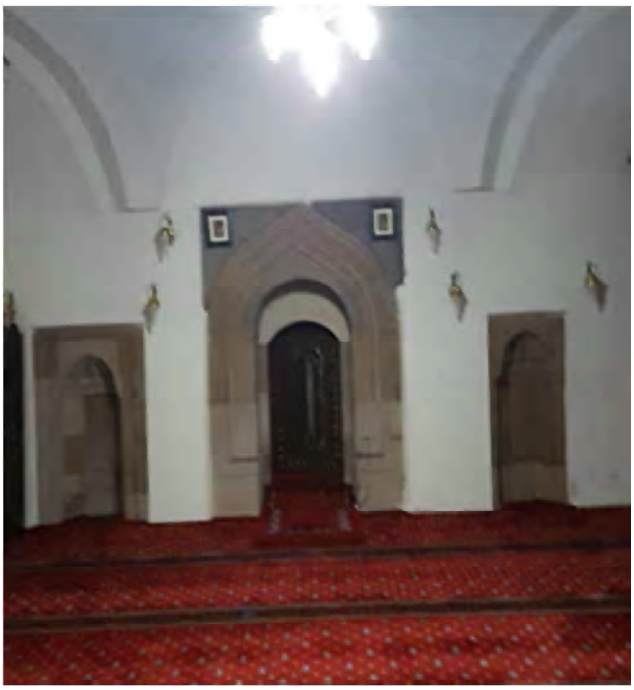
Fotoğraf:149 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Külliyesi; Kuzey giriş kapısı

Fotoğraf:150 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Külliyesi; Giriş kapısı

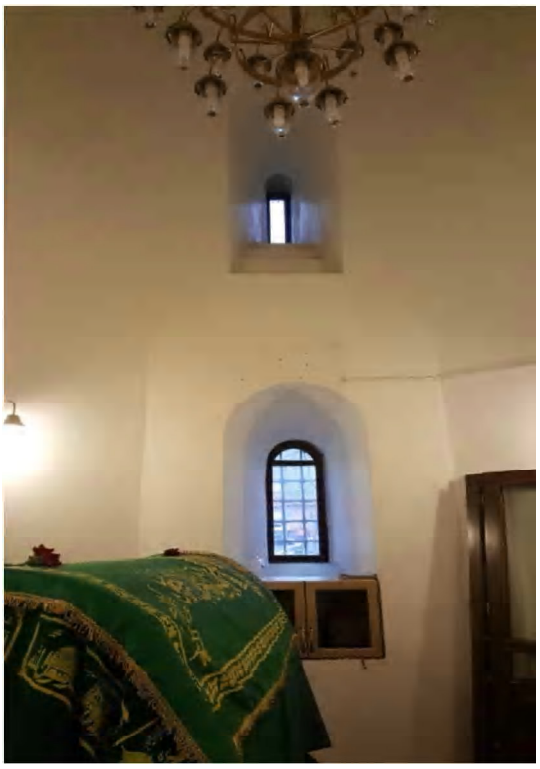
Fotoğraf:151 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Giriş kapısı üzerindeki kitabe

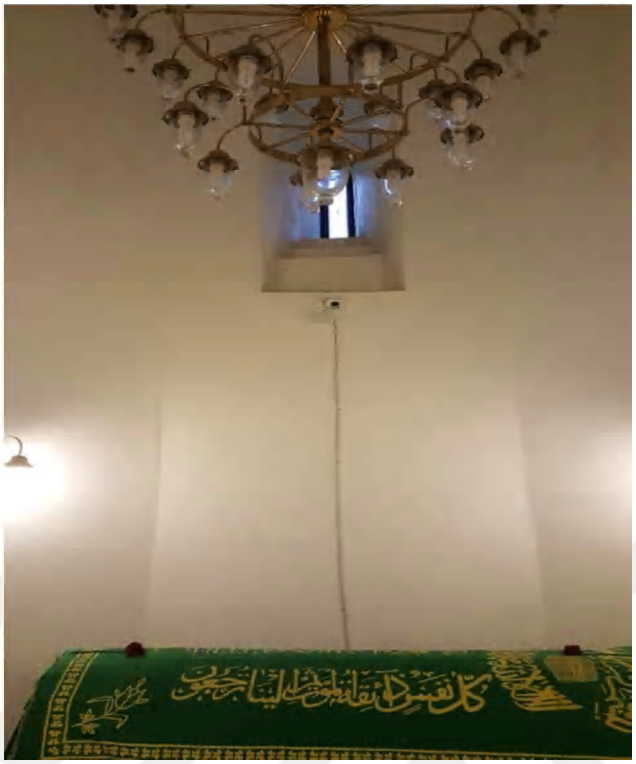
Fotoğraf:152 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Mihrabın iç kısmı Türbe giriş açıklığı

Fotoğraf:153 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbei; Mihrap, Türbeye giriş kapısı

Fotoğraf:154 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu/ pencere açıklığı

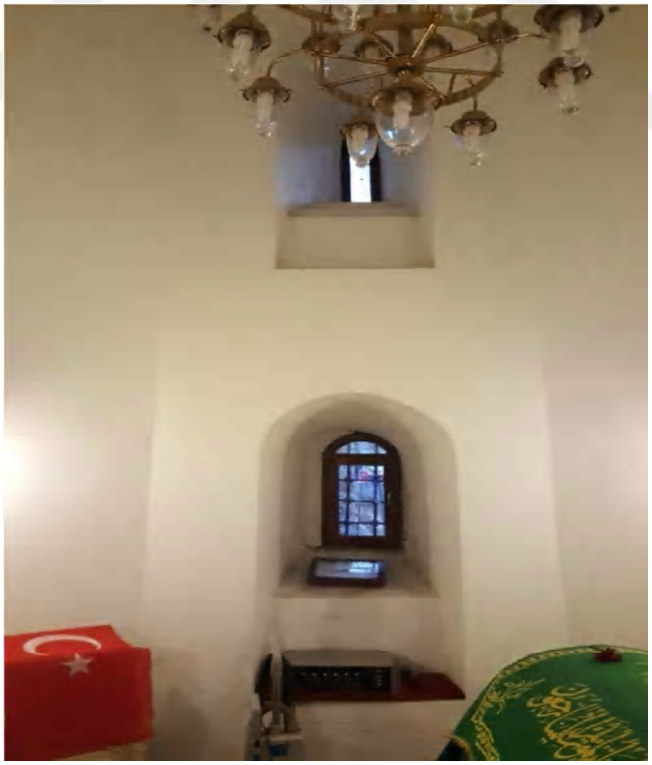
Fotoğraf:155 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney/ pencere açıklığı

Fotoğraf:156 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye)Türbesi; Üst örtü unsuru

Fototğraf: 157 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi sanduka kısmı

Fotoğraf: 158 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu'dan görünüm

Fotoğraf: 159 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Genel görüüm

Fotoğraf: 160 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney- Batı cephe görünüm

Fotoğraf: 161 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu cephe görünüm

Fotoğraf:162 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Güney cephe görünüm

Fotoğraf: 163 Elbistan Ümmet Baba(Himmet Baba Babaiyye) Türbesi; Doğu cephe görünüm

Fotoğraf:164 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Kapı giriş açıklığı

Fotoğraf:165 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Kapı giriş kitabe bölümü

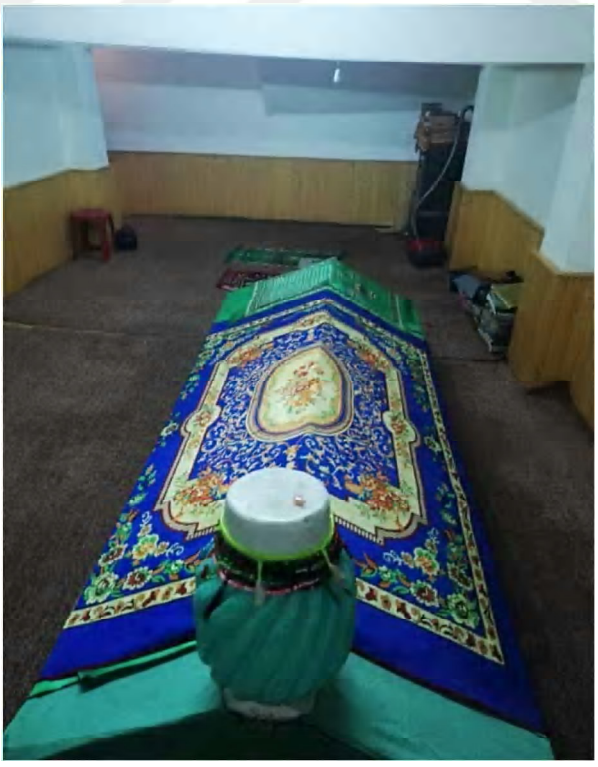
Fotoğraf: 166 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Giriş Koridoru

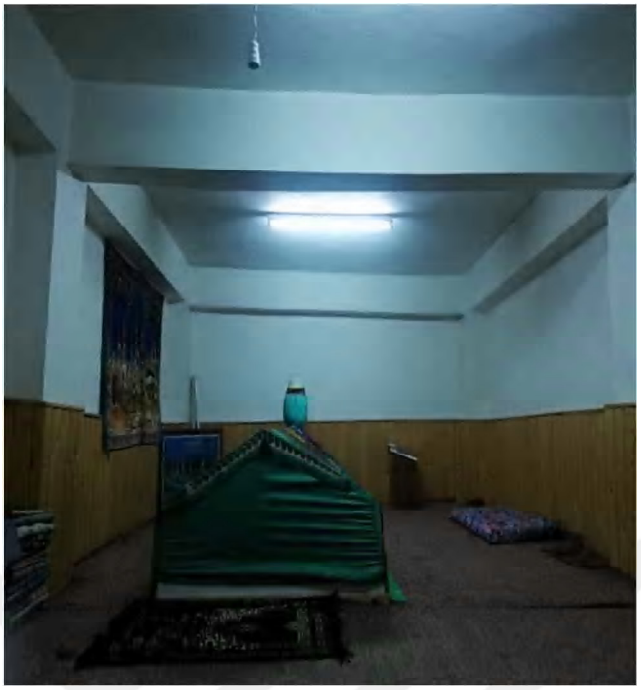
Fotoğraf:167 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Doğu'dan görünüm

Fotoğraf: 168 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi; Genel görünüm

Fotoğraf: 169 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Batı' an görünüm

Fotoğraf: 170 Kahramanmaraş Yum Dede (Yum Baba) Türbesi ; Yum baba sandukas

Fotoğraf: 171 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Genel görünüm

Fotoğraf:172 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Kuzey cephe görünüm

Fotoğraf: 173 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Kuzey cephe giriş kapı açıklığı

Fotoğraf:174 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Doğu cephe görünüm

Fotoğraf: 175 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Batı cephe görünüm

,

Fotoğraf: 176 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Abdurrahman Gazi Sandukası

Fotoğraf: 177 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; İç bölüm görünümü

Fotoğraf:178 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Köşe süslemeleri

Fotoğraf: 179 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Doğu cephe pencere açıklığı

Fotoğraf: 180 Bünyan Abdurrahman Gazi Tütbesi; Üst örtü unsuru

Fotoğraf:181 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Batı/ Baş Ucu Taşı

Fotoğraf :182 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı

Fotoğraf : 183 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Doğu/ Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 184 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş ucu

Fotoğraf,185 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıAyak ucu

Fotoğraf; 186 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıGüney/ Yan Bölüm

Fottoğraf;187 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey Yan Görünüm

Fotoğraf; 188 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığıBatı/ Baş Ucu

Fotoğraf;189 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kitabe

Fotoğraf;190 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yandan görünüm

Fotoğraf;191 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Deta

Fotoğraf; 192 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Detay

Fotoğraf; 193 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey' den Görünüm

Fotoğraf; 194 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu

Fotoğraf; 195 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu

Fotoğraf; 196 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Detay

Fotoğraf;197 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Kısmı

Fotoğraf;198 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf;199 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoraf; 200 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Bölüm

Fotoğraf;201 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 202 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Kitabe Bölümü

Fotoğraf; 203 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detayı

Fotoğraf; 204 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 205 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taş

Fotoğraf; 206 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taş

Fotoğraf; 207 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 208 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 209 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Yan Taş

Fotoğraf; 210 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 211 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 212 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı

Fotoğraf; 213 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 214 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 215 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taşı

Fotoğraf; 216 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 217 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 218 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı

Fotoğraf: 219 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 220 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detay

Fotoğraf: 221 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Güney/ Yan Taşı

Fotoğraf;222 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

Fotoğraf; 223 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Taşı

Fotoğraf; 224 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Baş Ucu Detay

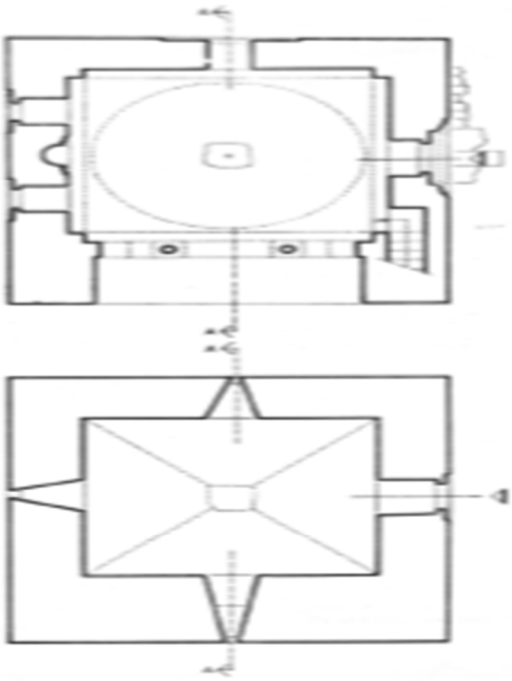

Fotoğraf; 225 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Kuzey/ Yan Taşı

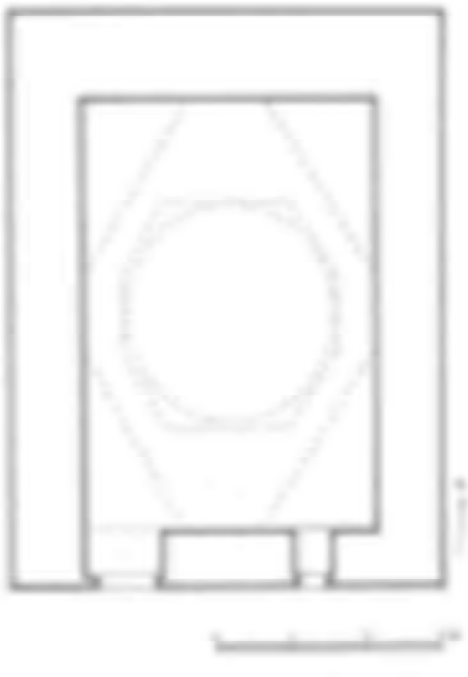

Fotoğraf; 226 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı Ayak Ucu Taşı

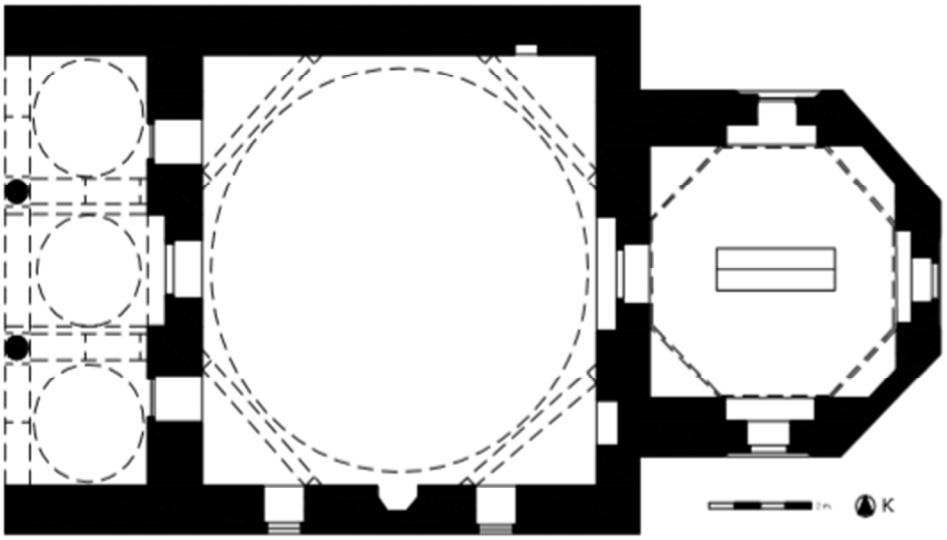
ÇİZİMLER

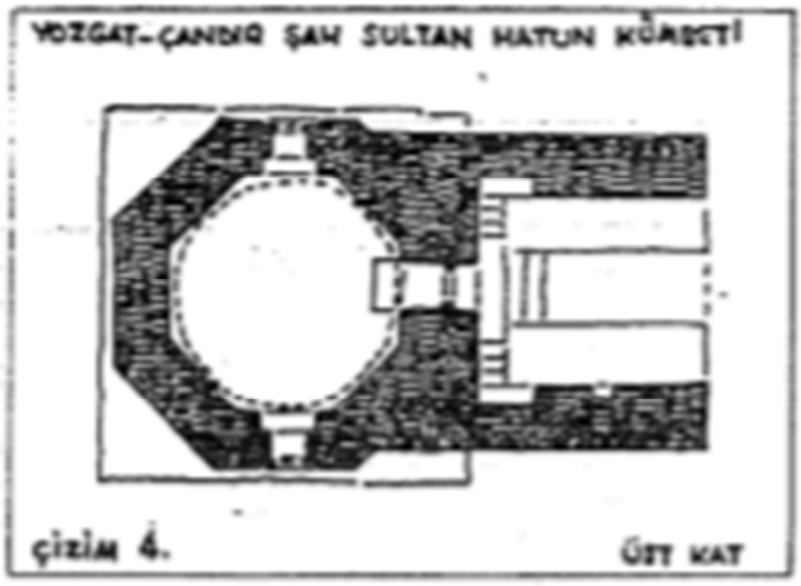
Çizim :1 Süleyman Bey (Öksüz veya Garip) Türbesi **Orhan Cezmi Tuncer'den**

ÇİZİM: 2 Melikgazi Köyünde Halil Bey Türbesi Planı **(CELİL ARSLAN)**

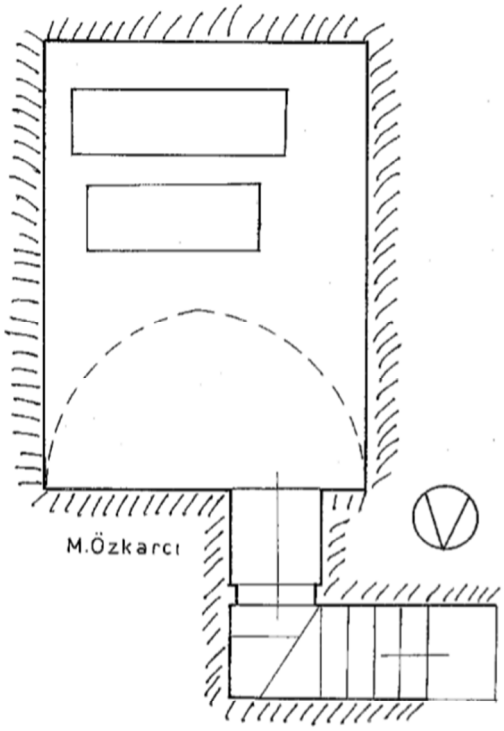

ÇİZİM: 3 Ahi Evran Türbe Planı[101]

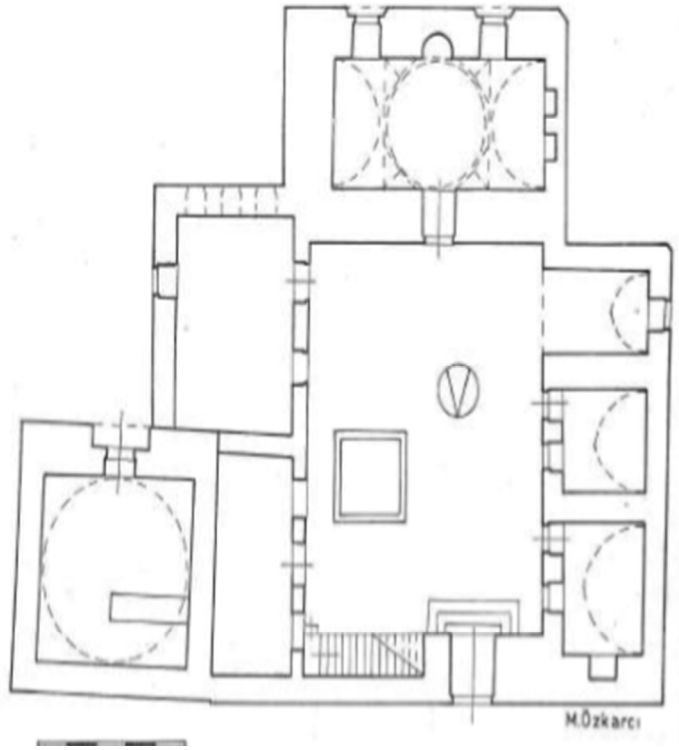

ÇİZİM: 4 Yozgat Çandır Şah Sultan Hatun Türbesi **O. C. TUNCER**

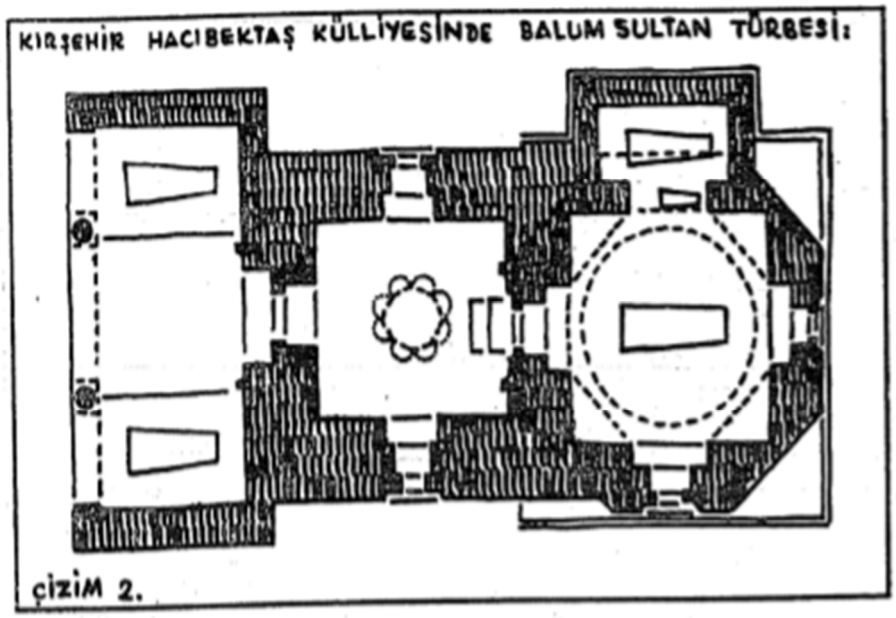
[101] Tay,s, 79.

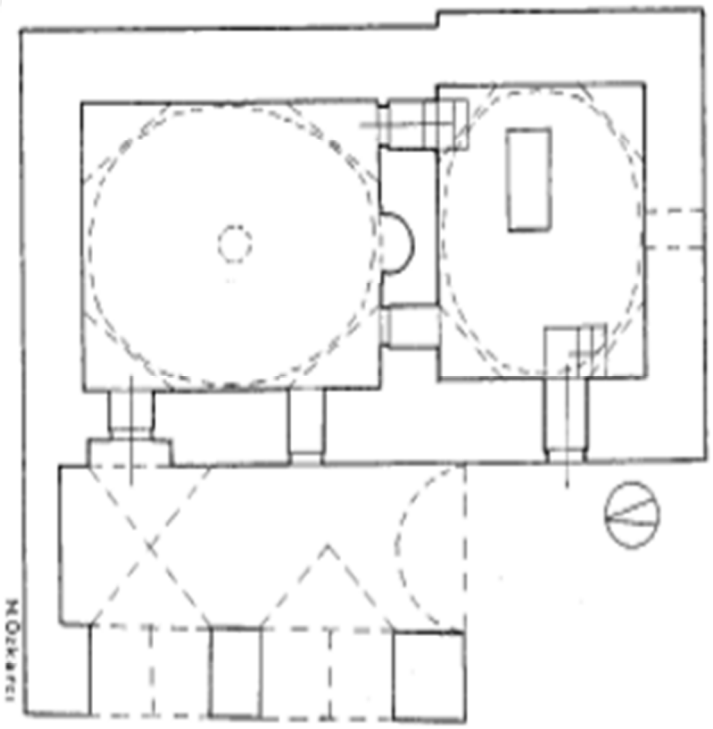
ÇİZİM: 5 Kahramanmaraş Hatuniye (Şems Hatun) Türbesi **(M. Özkarcı)**

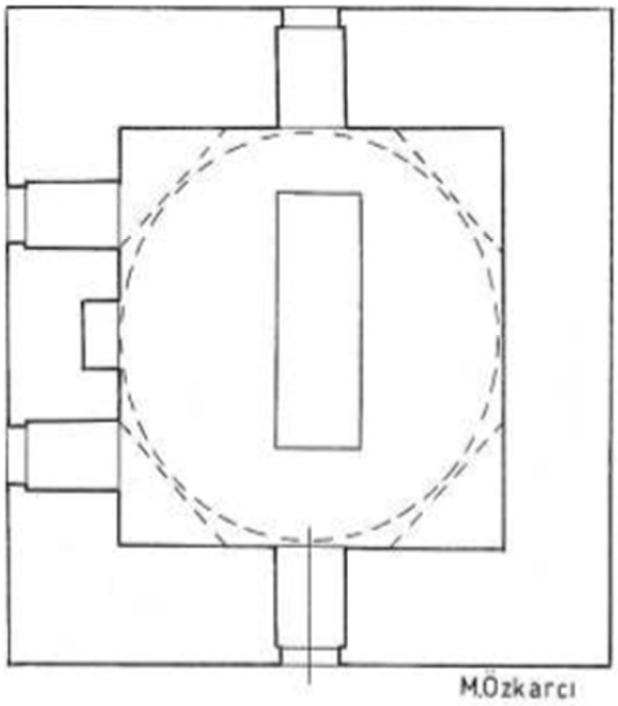
ÇİZİM: 6 Kahramanmaraş Taş Medrese Türbesi **(M. Özkarcı)**

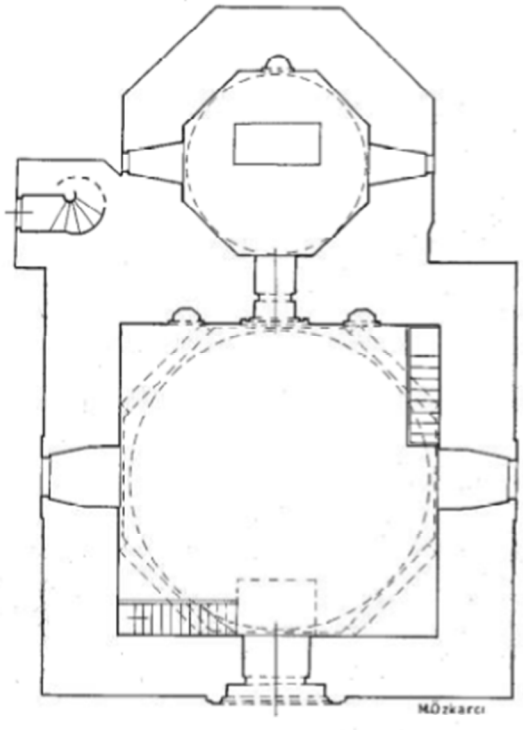
ÇİZİM: 7 Kırşehir Balım Sultan Türbesi(**Orhan Cezmi TUNCER**)

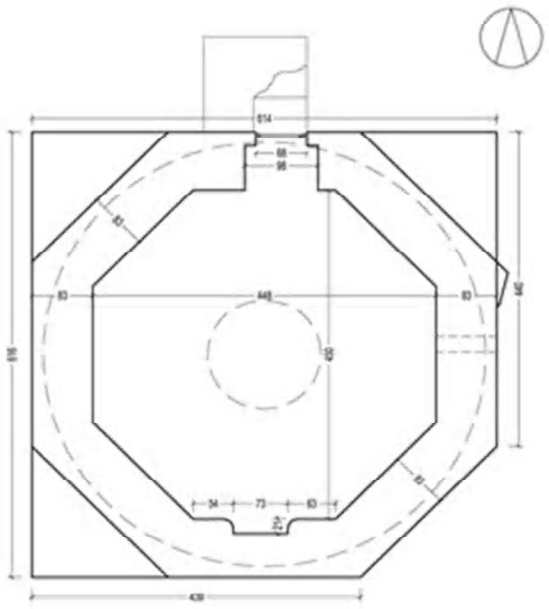
ÇİZİM: 8 Kahramanmaraş İklime Hatun Türbesi (**M. Özkarcı**)

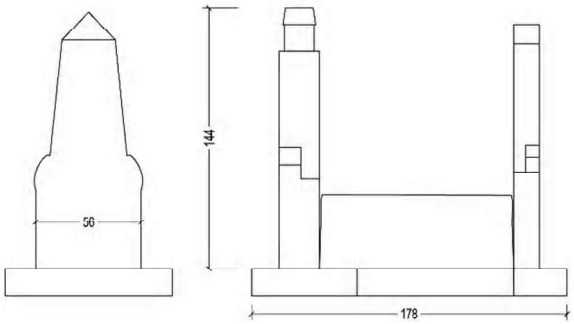
ÇİZİM: 9 Afşin Dede (Deve) Baba Türbesi **(M. Özkarcı)**

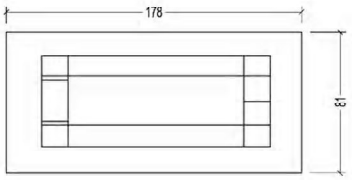
ÇİZİM: 10 Elbistan Ümmet Baba (Himmet Baba Babaiyye) Türbesi **(M. Özkarcı)**

ÇİZİM: 11 Bünyan Abdurrahman Gazi Türbesi

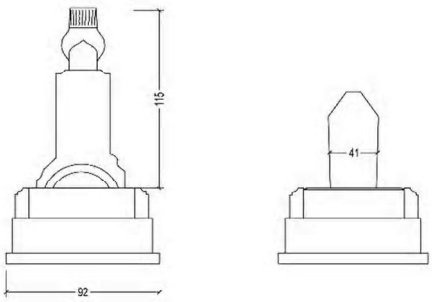

Batıdan Görünüm Güneyden Görünüm

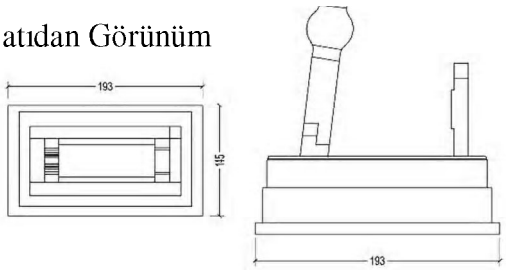
Plan

Çizim : 12 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

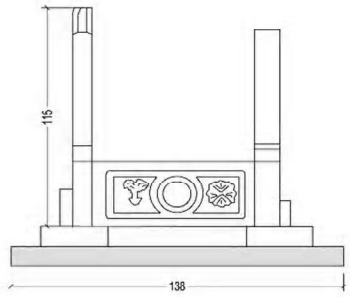
Doğudan Görünüm

Batıdan Görünüm

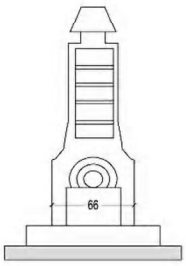

Plan Güneyden Görünüm

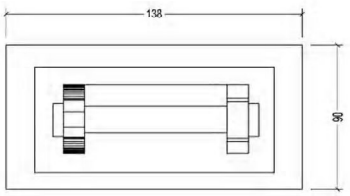
Çizim No : 13 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

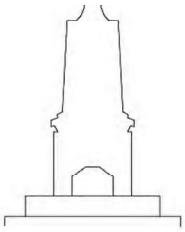
Güneyden Görünüm

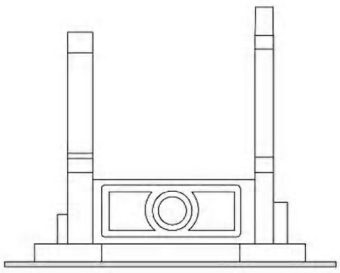
Batıdan Görünüm

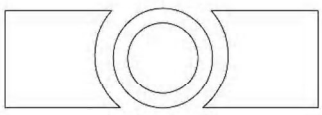
Plan

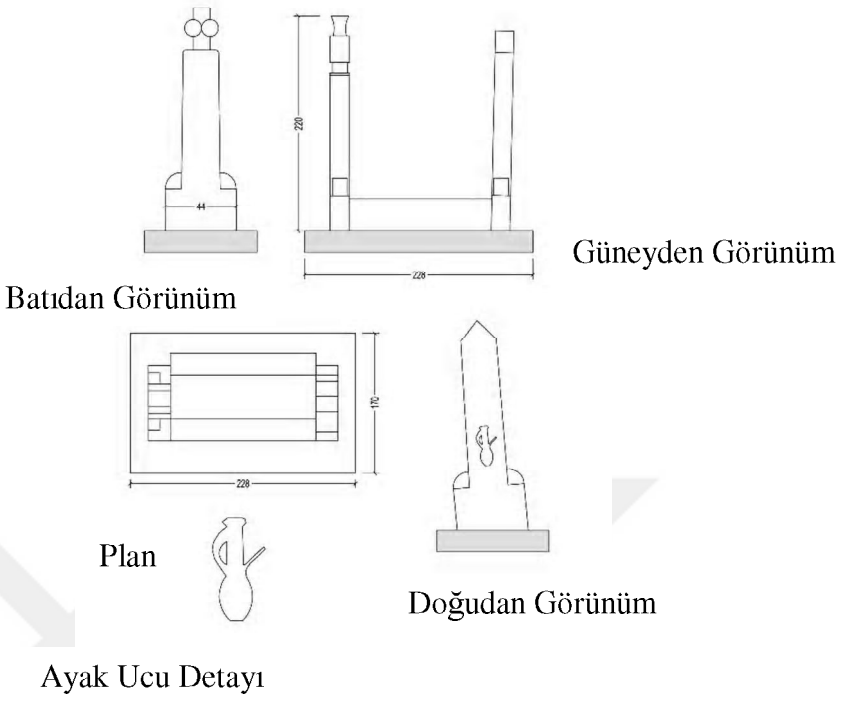
Doğudan Görünüm

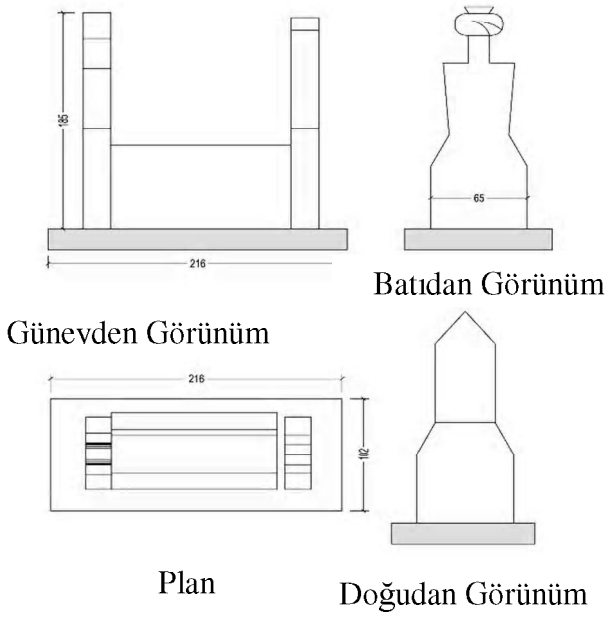

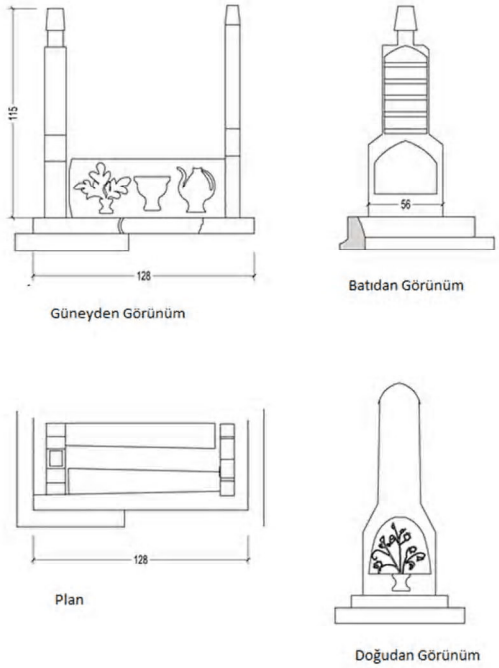
Çizim No: 14 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

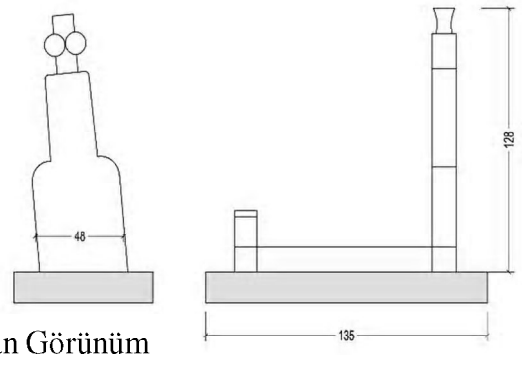
Çizim: 15 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

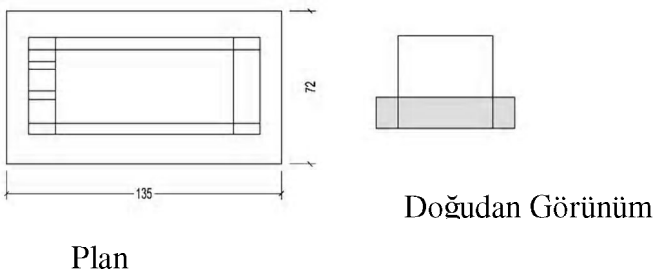

Çizim; 16 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

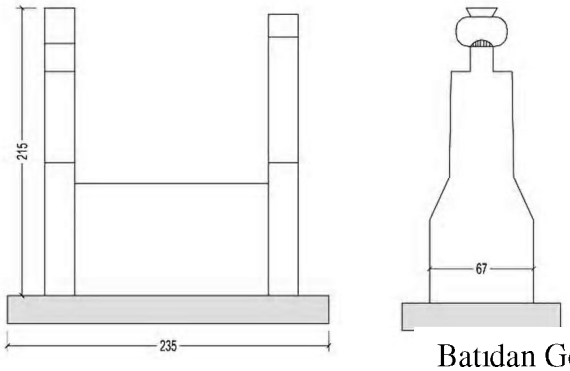

Çizim:17 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

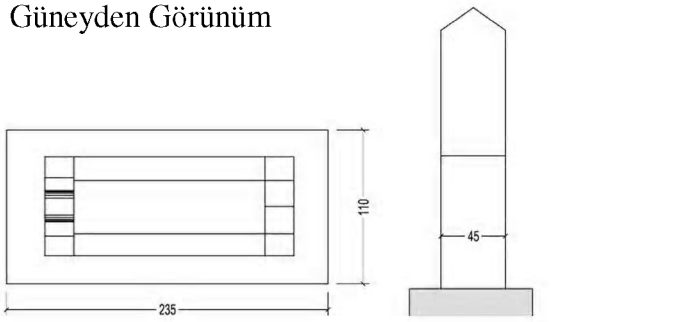

Çizim:18 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Güneyden Görünüm

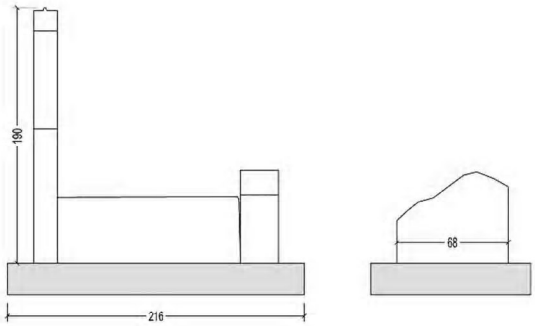
Batıdan Görünüm

Plan

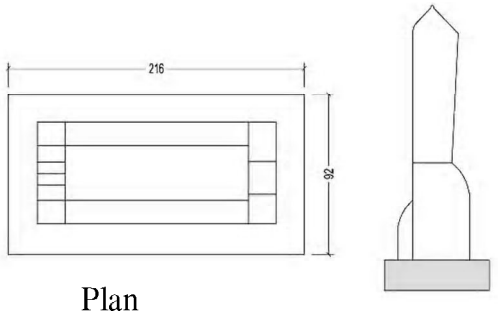
Doğudan Görünüm

Çizim:19 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Güneyden Görünüm

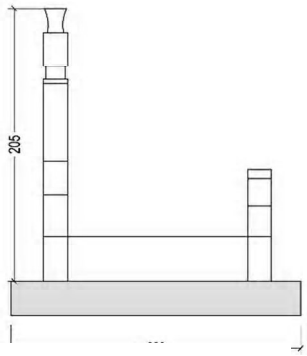
Doğudan Görünüm

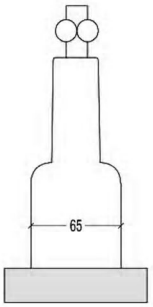
Plan

Batıdan Görünüm

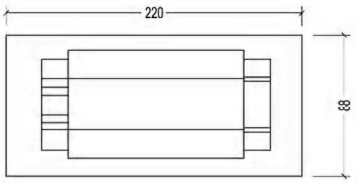
Çizim : 20 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

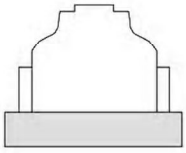
Güneyden Görünüm

Batıdan Görünüm

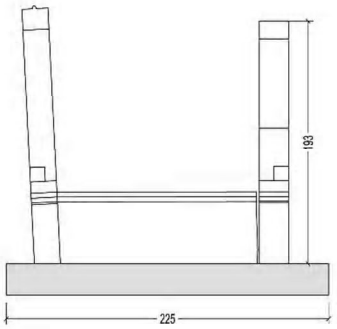

Plan

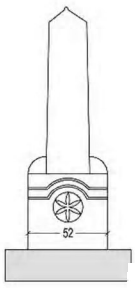

Doğudan Görünüm

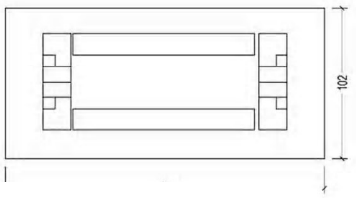
Çizim:21 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

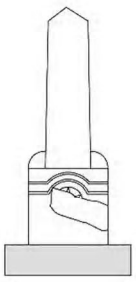
Batıdan Görünüm

Batıdan Görünüm

Plan

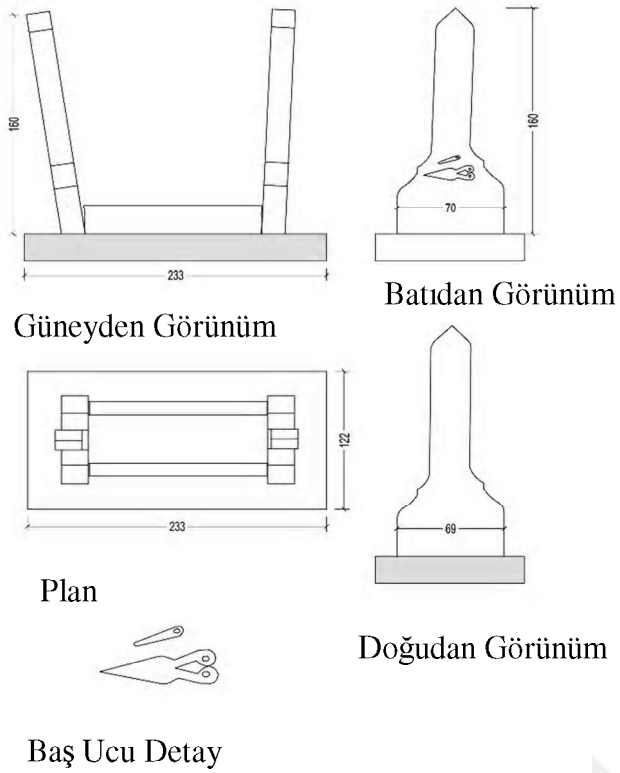

Güneyden Görünüm

Baş Ucu Görünüm

Çizim:22 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

Çizim: 23 Tomarza ilçesine bağlı, Gülveren köyü mezarlığı

DULKADIROĞLU BEYLİĞİ DÖNEMİ MEZAR TAŞLARI VE MEZAR ANITLARI

ORIJINALLIK RAPORU

%9	%8	%3	%
BENZERLIK ENDEKSI	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCI ÖDEVLERI

BIRINCIL KAYNAKLAR

1	adyusbd.com İnternet Kaynağı	%1
2	archive.org İnternet Kaynağı	%1
3	www.toybuk.org İnternet Kaynağı	<%1
4	library.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<%1
5	issuu.com İnternet Kaynağı	<%1
6	www.yozgatkulturturizm.gov.tr İnternet Kaynağı	<%1
7	edoc.site İnternet Kaynağı	<%1
8	BAYHAN, Ahmet Ali and HANOĞLU, Canan. "RİZE ŞEHİR MERKEZİ'NDE BULUNAN OSMANLI DÖNEMİ BEZEMELİ KADIN MEZAR	<%1

ÖZGEÇMIŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı, Soyadı: Gizem ULUTOPCU

Uyruğu: Türkiye (TC)

Doğum Tarihi ve Yeri: 01.01.1994

Medeni Durumu: Bekar

email:gizemulutopcu@gmail.com

Yazışma Adresi: Erciyes Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü, 38280 Talas/KAYSERİ